

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZARE REALĂ!

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 1 (79), 2021

AP(e)L la CALM/editorialul ediției

DECENII DE SPERANȚĂ! LA 30 DE ANI DE LA DECLARAREA INDEPENDENȚEI, PRIMARI ÎNCĂ SUNT CU MÂINILE LEGATE!

Viorel Furdul, director executiv CALM:

**"AUTONOMIA LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZAREA TREBUIE SĂ DEVINĂ
O PRIORITY MAJORĂ PENTRU ACTUALUL PARLAMENT!
SUNTEM GATA SĂ CONTRIBUIM ȘI SĂ NE IMPLICĂM PLENAR!"**

Republica Moldova a fost una dintre primele țări din fostul bloc sovietic acceptată în calitate de membră a Consiliului Europei, dar istoria de succes a țării s-a destrămat ca un covor frumos mâncat de molii. Directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și secretarul delegației naționale a Republicii Moldova la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei Viorel Furdul consideră că aniversarea Independenței țării deschide răni vechi, reactualizează probleme/restanțe lamentabile, iar rezultatele alegerilor anticipate creează circumstanțe pentru abordarea și rezolvarea lor corectă, astfel încât dezvoltarea administrației publice locale și a comunităților locale să nu rămână doar o lozincă de campanie. Mai mult, programul electoral și cel de guvernare, angajamentul asumat prin semnarea Apelului APL/CALM, Recomandările CoE și Foaița de parcurs, propunerile CALM și susținerea partenerilor de dezvoltare constituie un fundament solid pentru a distruge verticala puterii și a consolida autonomia locală.

acte, legi sau hotărâri de Guvern, autoritățile centrale încercau să îngreieze drepturile autonomiei locale din RM.

Începând cu anul 2005, în rapoartele Congresului Puterilor Locale și Regionale al CoE se constată o sfidare flagrantă a drepturilor autorităților locale de la noi, în condițiile în care, de fiecare dată, autoritățile centrale ale statului își asumau angajamente de a îmbunătăți starea democrației și autonomiei locale. Aceste angajamente, în mare parte, nu erau respectate, fiind mimate anumite acțiuni și aprobate, formal, unele decizii.

Continuare în pag. 2

La 2 octombrie 1997 Republica Moldova a ratificat Carta Europeană a Autonomiei Locale, iar din 1 februarie 1998, la inițiativa CALM, este marcată Ziua Autonomiei Locale și a Lucrătorului din Administrația Publică Locală. Dar pe parcursul anilor, în pofida tuturor eforturilor de consolidare a autonomiei locale, a demersurilor pe care le-am făcut alături de primarii din toată țara, pe plan intern și extern, APL încă activează în condiții deplorabile.

În același timp, anume Carta Europeană a Autonomiei Locale, a cărei parte este și țara noastră, este unul dintre actele de bază în domeniul democrației locale și până în prezent reprezintă o sursă importantă de norme și principii juridice. Anume Carta Europeană, pe parcursul acestor 30 de ani, a stat la baza adoptării mai multor decizii ale Curții Constituționale în subiecte ce vizau drepturile și interesele autorităților locale sau atunci când prin anumite

**"DUPĂ 30 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ, REPUBLICA MOLDOVA
SE AFLĂ SUB MONITORIZAREA PERMANENTĂ A COE,
INCLUSIV PE DOMENIUL DEMOCRAȚIEI LOCALE!"**

PLEDOARIE PENTRU AUTONOMIE: CALM, ÎN AVANGARDA EUROPEANĂ!

**CALM, GAZDA CELEI DE-A XVI-A
SESIUNI
A ADUNĂRII
GENERALE
A NALAS!**

Foaița de parcurs revizuită privind democrația locală și regională a fost semnată la 15 aprilie curent. Documentul care a fost consultat cu Guvernul și CALM reprezintă o continuitate logică a primei Foi de parcurs din 2016, fiind întocmită ca urmare a procesului de post-monitorizare a Republicii Moldova de către Consiliul Europei. Foaița de parcurs prevede multiple activități ale autorităților publice centrale ce urmează a fi realizate pentru a asigura funcționarea democrației locale în statul nostru, iar prin semnarea acestui document, Republica Moldova își asumă punerea în aplicare a Recomandărilor CALRE.

DETALII DESPRE NOILE
RECOMANDĂRI, ÎN PAGINA **17**

MAIA SANDU: „DEZVOLTAREA STATULUI IMPLICĂ PARTENERIATUL DINTRE APC ȘI APL”

În discursul ținut în cadrul ședinței de constituire a noului Parlament de la Chișinău, Președintele Republicii Moldova Maia Sandu a menționat că dezvoltarea statului implică parteneriatul dintre autoritățile centrale și cele locale.

Președintele a ținut să sublinieze că și în continuare va merge frecvent în comunitățile locale pentru a vorbi cu primarii, cu autoritățile locale, sugerându-le deputaților și membrilor viitorului Guvern să facă același lucru. „Orice reformă în plan local trebuie făcută doar cu consultarea comunităților locale”, a conchis Maia Sandu.

ALTE DECLARAȚII,
ÎN PAGINA **15**

AI NOȘTRI, CA BRAZII

**PREȘEDINTELE CALM TATIANA BADAN
A DEVENIT CEL DE-AL 13 PREȘEDINTE
AL REȚELEI ASOCIAȚIILOR AUTORITĂȚILOR
LOCALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI NALAS!**

În cadrul celei de-a XVI-a Adunări Generale a NALAS, eveniment ce a întrunit peste 200 de reprezentanți ai autorităților locale din țările din Sud-Estul Europei, Republica Moldova a preluat, prin rotație, președinția NALAS, iar președintele CALM Tatiana Badan a devenit cel de-al 13-lea președinte al NALAS și primul președinte-femeie al Rețelei.

DESPRE SUBIECTELE DISCUTATE,
CITIȚI ÎN PAGINILE **17**

DECENII DE SPERANȚĂ!

LA 30 DE ANI DE LA DECLARAREA INDEPENDENȚEI, PRIMARI ÎNCĂ SUNT CU MÂINILE LEGATE!

Sfârșit. Început în pag. 1

Lucrurile au degenerat și acum câțiva ani, iar CALRCE a fost nevoită să adopte unul dintre cele mai critice rapoarte. În special, experții și raportorii CoE au constatat o degradare a democrației locale comparativ cu anii precedenți. Și în rapoartele din 2018 se atestă grave încălcări ale democrației locale, presiuni asupra primarilor, arestările unor aleși locali, suspendarea din funcție a primarului municipiului Chișinău Dorin Chirtoacă, anularea în 2018 a rezultatelor alegerilor din municipiul Chișinău reprezentând un punct culminant al degradării situației în domeniul democrației locale.

Domeniile de monitorizare a CoE sunt justiția, drepturile omului, libertatea mass-media și democrația locală. De cele mai multe ori, în dialog cu partenerii europeni, autoritățile centrale au recunoscut existența problemelor și au dat asigurări că vor întreprinde toate acțiunile necesare pentru a avansa într-un domeniu sau altul. Cu toate acestea, totul s-a oprit la nivel de declarații, guvernele s-au schimbat și toate discuțiile au trebuit să înceapă de la zero, ceea ce creează o neîncredere totală în autoritățile centrale ale statului și discreditează imaginea Republicii Moldova.

Pentru ca statul nostru să fie scos de sub monitorizarea CoE trebuie îndeplinite toate angajamentele asumate de către autorități, iar până la momentul actual am observat în acțiunile APC din RM doar o lipsă de consecvență, de continuitate și o instabilitate de durată, ceea ce nu ne poate crea iluzia că vom fi scoși de sub monitorizarea CoE.

ACUM, DACĂ VREȚI, SUNTEM LA KILOMETRUL 0, MOMENTUL ISTORIC ÎN CARE APC TREBUIE SĂ DEMONSTREZE O ALTĂ ABORDARE! Sperăm că se va constitui ca doar cu acțiuni pur declarative nu mai poți să duci în eroare partenerii europeni. Principalele probleme constatate mereu de către CoE sunt lipsa unei descentralizări financiare reale, presiuni enorme ale statului asupra APL, statutul neclar al aleșilor locali, domeniul salarizării centralizat ce nu permite atragerea în APL a specialiștilor, etc. Totodată, în ultimii ani, în majoritatea rapoartelor s-a menționat despre lipsa unui dialog instituționalizat și corespunzător între autoritățile statului și asociația autorităților publice locale.

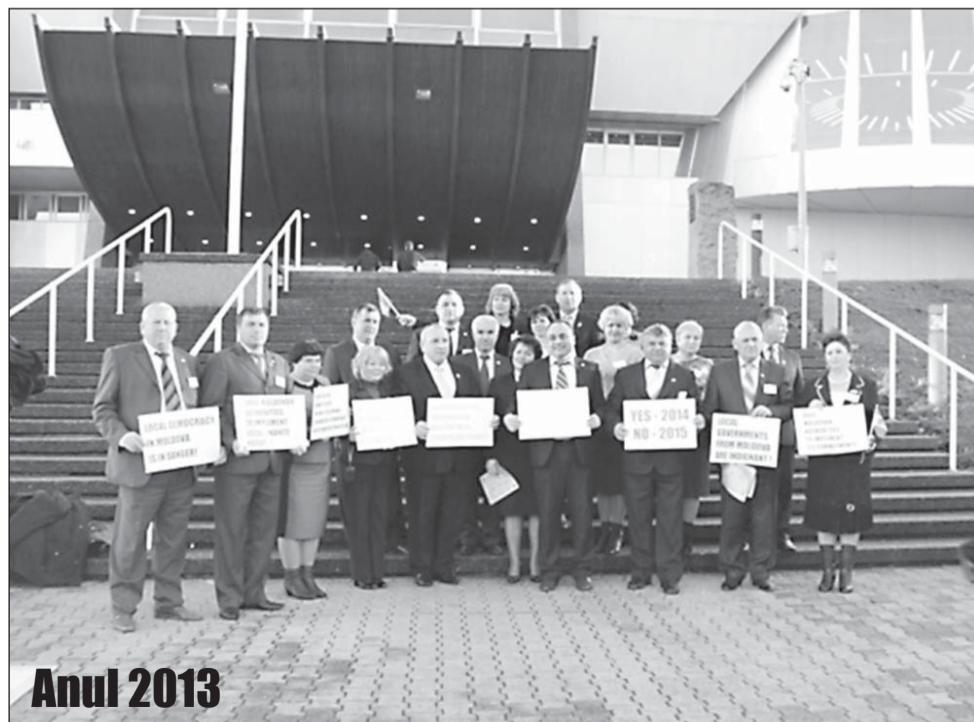
În tot acest timp, CALRCE a venit și cu recomandări concrete pentru a înlătura toate aceste abateri. Împreună cu autoritățile centrale trebuie să ne focusăm pe crearea premiselor ce ne-ar permite depășirea acestei situații și de susținere a statului nostru să ocupe locul corespunzător în cadrul familiei europene. Trebuie să facem eforturi pentru a ieși de sub această monitorizare rușinoasă care reprezintă și neîncrederea Consiliului Europei în autoritățile RM.

"TREBUIE SĂ FACEM EFORTURI PENTRU A IEȘI DE SUB ACEASTĂ MONITORIZARE RUȘINOASĂ CARE REPREZINTĂ ȘI NEÎNCREDAREA CONSILIULUI EUROPEI ÎN AUTORITĂȚILE RM!"

Sigur, guvernanții noștri vor fi puși în situația să întreprindă deja niște acțiuni foarte concrete în ceea ce privește implementarea reformelor. Ceea ce ne interesează, în mod special în domeniul administrației publice locale, este descentralizarea cât mai grabnică, astfel încât primarii să poată activa în condiții decente, să devină cu adevărat gospodari în comunitățile pe care le gestionează.

SPERĂM CĂ ANUME ACUM VOM TRECE DE AȘA-NUMITUL RUBICON, ACEA LINIE DE DEMARCAȚIE, CARE VA ÎNSEMNA ACȚIUNILE CONCRETE.

Este foarte important să înțelegem că partenerii noștri europeni, atunci când va veni momentul raportării, ne vor aprecia anume din acest punct de vedere. În ceea ce ne privește, urmează să cerem de la toți cei implicați în procesul de realizare a reformelor o concentrare mai mare asupra realizării obiectivelor descentralizării, ca să mișcăm carul acesta din loc. Desigur, CALM va continua colaborarea cu importante organisme internaționale, care au o pondere serioasă în domeniul nostru de intervenție. Este vorba de CoE, NALAS, CORLEAP, instituții pe care le informăm constant despre parcursul reformelor în APL și problemele cu care se confruntă primarii, mai ales după ce ne-am lovit de un perete de neînțelegere din partea autorităților de acasă".

Anul 2013

Anul 2013

Aceste alegeri au produs o surpriză deoarece în următoarea perioadă întreaga putere în Republica Moldova va fi deținută de o singură forță politică. Ne bucură foarte mult faptul că această forță politică este una dintre semnatarele angajamentului propus de CALM ce vizează asumarea descen-

acestui fapt este și că Congresul Autorităților Locale din Moldova, asociația care întrunește primari din, practic, toate forțele politice, va rămâne un urmăritor foarte atent și se va implica cu o poziție foarte fermă, inclusiv pentru a le aminti permanent guvernanților despre angajamentele asumate și despre

Anul 2014

tralizării și consolidării autonomiei locale în calitate de priorități ale guvernării. Mai multe forțe politice au semnat acest angajament, Partidul Acțiune și Solidaritate, dar și principala forță politică din opoziție, așa cum se pare că a devenit Blocul Socialiștilor și Comuniștilor, de asemenea, au semnat acest angajament. Prin urmare, din punctul nostru de vedere, acesta este principalul rezultat al alegerilor pentru domeniul APL, ceea ce ne dă o anumită speranță că în viitorul Parlament inițiativele privind dezvoltarea APL, consolidarea autonomiei locale, dar și cele privind descentralizarea vor avea suportul necesar pentru ca statul nostru să avanseze în domeniul reformelor, să înregistrăm rezultate bune, mai ales că s-au acumulat foarte multe restanțe.

Noi cu toții am trecut prin experiențe când aveam o doză mai mare sau mai mică de optimism și am rămas dezamăgiți. Totuși, cred că de această dată chiar avem motive să fim optimiști. Considerăm că în RM s-a acumulat o experiență destul de bună, au fost învățate anumite lecții atât de către cei care vor fi la guvernare, cât și de cei care vor reprezenta opoziția în Parlament. Noi credem că deja există o anumită înțelegere a rolului și rolului administrației publice locale în dezvoltarea statului, pe listele ambelor partide politice se regăsesc mai mulți reprezentanți ai APL și sperăm foarte mult că ei vor

necesitatea întreprinderii unor măsuri concrete în direcția dezvoltării APL și dezvoltării localităților noastre.

"ACESTE ALEGERI AU PRODUS O SURPRIZĂ DEOARECE ÎN URMĂTOAREA PERIOADĂ ÎNTREAGA PUTERE ÎN REPUBLICA MOLDOVA VA FI DEȚINUTĂ DE O SINGURĂ FORȚĂ POLITICĂ. NE BUCURĂ FOARTE MULT FAPTUL CĂ ACEASTĂ FORȚĂ POLITICĂ ESTE UNA DINTRE SEMNATARELE ANGAJAMENTULUI PROPUȘ DE CALM CE VIZEAZĂ ASUMAREA DESCENTRALIZĂRII ȘI CONSOLIDĂRII AUTONOMIEI LOCALE ÎN CALITATE DE PRIORITĂȚI ALE GUVERNĂRII!"

Da, pornim de la o situație foarte complicată, când colectivitățile noastre locale și primarii, autoritățile locale se confruntă cu problema accesului la resurse suficiente pentru

Anul 2020

dezvoltare. Totuși, a apărut o conjunctură favorabilă, o deschidere extraordinară din partea diferitor parteneri care sunt gata să ofere resurse destul de importante destinate pentru dezvoltare. Am auzit declarațiile Doamnei președinte referitor la așa-numitul program „Satul european”. Se intenționează ca cel puțin 2 miliarde de lei să fie îndreptate anual spre dezvoltarea comunităților locale din RM, mai ales cele din mediul rural, ceea ce cu adevărat ar fi impresionant. Dacă va fi realizat acest deziderat, atunci cu siguranță vor fi create premise pentru dezvoltarea locală și a comunităților. Noi credem că o contribuție importantă în acest proces va avea și CALM deoarece în toți acești ani am acumulat mai multe idei, propuneri, concepțe foarte utile pentru orice guvernare care își propune să consolideze autonomia locală și descentralizarea. Avem viziune, avem pachete întregi de propuneri pentru toate domeniile pentru a putea să mișcăm carul din loc și să facem în așa fel încât această sarcină din localitățile noastre să fie diminuată și APL să poată cu adevărat să pună umărul la dezvoltarea localităților noastre dar și a țării în întregime.

„PRIMARII REPREZINTĂ VALOAREA, ELITA ADEVĂRATĂ ȘI SPERANȚA ACESTUI STAT! DIN PĂCATE, LA ORA ACTUALĂ, ÎN CALITATE DE ACTORI IMPORTANȚI ÎN DEZVOLTAREA STATULUI, AU INSTRUMENTE ȘI PÂRGHII FOARTE LIMITATE DE A-ȘI PUNE ÎN VALOARE MANDATUL ȘI COMPETENȚELE, DE A DEZVOLTA COMUNITĂȚILE, DE A PRESTA SERVICII CALITATIVE NECESARE.”

Anul 2020

În ultimii 5-6 ani am observat o politizare excesivă a administrației publice. Modul în care au acționat practic toate instituțiile statului în cazul furtului miliardului ne-a demonstrat, o dată în plus, că acestea sunt în subordinea unor interese înguste, de grup și nu activează în interesul cetățenilor. Astăzi avem un sistem administrativ total nefuncțional, iar toate deciziile principiale care se încearcă a fi adoptate depind de Curtea Constituțională. Cei care ar trebui să devină o elită în realitate sunt un antiexemplu pentru întreaga societate. Cred că acum Republica Moldova este la o răspântie, iar noi avem nevoie de regândirea modului în care să funcționeze instituțiile statului, inclusiv a locului și rolului APL și APC.

„GUVERNAREA ACTUALĂ NU ARE NICIUN DREPT ȘI NICIUN MOTIV SĂ TĂRĂGĂNEZE PROCESUL DE DESCENTRALIZARE ȘI CONSOLIDARE A AUTONOMIEI LOCALE!”

Observăm că majoritatea prevederilor din cadrul programului electoral al PAS se regăsesc în programul de guvernare și multe dintre acestea sunt destul de optimiste. Menționăm intenția de a transfera către autoritățile publice locale 100% din taxa pentru drumuri, ceea ce înseamnă o dublare a actualelor resurse care ajung în bugetele locale pentru acest domeniu. De asemenea, în program se regăsește promisiunea de a lăsa în bugetele locale o parte din impozitul pe venitul persoanelor juridice, dar și cel puțin 50% din impozitul pe resursele naturale. În afară de aceasta, există această intenție de a depolitiza diversele fonduri investiționale, inclusiv crearea unui fond de compensare a contribuției în cazul proiectelor mari, ceea ce este extraordinar de important pentru APL, mai ales în condițiile în care există o deschidere din partea partenerilor de dezvoltare de a susține RM. Există mai multe fonduri care sunt puse la dispoziția RM, problema funda-

mentală vizează această participare a APL cu o contribuție care variază de la 10 și până la 20% din suma integrală a proiectelor. Iată de ce APL necesită a fi susținute și este nevoie de o abordare la nivel național a acestei probleme. Sperăm foarte mult că această iniți-

socială. În program este prevăzută instituirea ghișeelelor unice sau centrelor de prestare a serviciilor la nivel local pentru cetățeni. În acest sens, anumite proiecte sunt deja în derulare și sperăm că cetățenii vor avea acces la diverse tipuri de servicii acolo unde locuiesc, fără să cheltuie timp și bani pentru a se deplasa în localități mai îndepărtate. În afară de aceasta, ne interesează foarte mult să fie depolitizată administrația publică și să fie redus controlul din partea diferitor organe ale statului asupra APL. În acest context cred că se încadrează perfect ceea ce își propune noua guvernare de a face ordine în justiție, ca aceasta să devină una efectivă, ca Procuratura și alte instituții de control ale statului să activeze în interesul statului, să nu fie folosite în calitate de instrument de presiune.

În afară de faptul că programul electoral al PAS se regăsește în cel al noului Cabinet de miniștri, trebuie totuși să nu uităm că există și alte documente importante de

care guvernarea trebuie să țină cont. Recomandările Consiliului Europei pe domeniul democrației locale au fost aprobate încă în anul 2019 și conțin măsuri foarte concrete de care trebuie să țină cont guvernarea. În afară de aceasta, în luna aprilie a anului curent, Consiliul Europei și Guvernul RM au semnat Foia de parcurs care conține o serie de angajamente concrete, inclusiv etape și termene în care trebuie să fie realizate o serie de acțiuni menite să îmbunătățească situația din domeniul democrației locale.

Cu siguranță, una din discuțiile pe termen scurt și mediu va fi dacă este sau nu necesară o structură la nivel de administrație publică centrală, cu suficientă autoritate decizională în cadrul structurii guvernamentale, care să coordoneze procesul de reformă a administrației publice centrale și locale. Nu știu dacă am putea să revenim la un minister al administrației publice locale deoarece această structură nu și-a demonstrat eficacitatea atunci când a existat în RM, din contra, se transformase într-o bătă asupra APL, un instrument de control și de presiune, chiar dacă intenția era cu totul alta.

„DUPĂ EXPERIENȚA PE CARE AM AVUT-O ATUNCI PUTEM CONSTATA CĂ ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ NU ARE NEVOIE DE UN ȘEF, RM ȘI GUVERNAREA ÎNSĂ AU NEVOIE DE O STRUCTURĂ CE AR COORDONA REFORMA!”

Chiar apariția acestor patru ministere noi înseamnă un proces de reformă care va necesita o atenție sporită și o abordare com-

DECENII DE SPERANȚĂ!

LA 30 DE ANI DE LA DECLARAREA INDEPENDENȚEI, PRIMARI ÎNCĂ SUNT CU MÂINILE LEGATE!

plexă, fiind vorba despre resurse, oameni, competențe, funcții, cadrul legal care trebuie modificat, plus la toate acestea se adaugă relația cu APL, anumite reforme care trebuie să fie făcute în contextul în care Guvernul și-a asumat descentralizarea și consolidarea autonomiei locale. Sunt niște procese care necesită o coordonare interinstituțională între diverse structuri guvernamentale precum este Ministerul Finanțelor, Economiei, Transporturilor, Dezvoltării Regionale etc. În acest context CALM a venit cu propunerea de a crea o structură care să concentreze toată problematica ce vizează administrația publică centrală și locală, în general și, în mod special, tot ce înseamnă relația cu administrația publică locală. Există anumite funcții în cadrul Cancelariei de Stat, dar această instituție are și alte atribuții, ea trebuie să asigure funcționalitatea Guvernului. Iată de ce credem că în forma sa actuală Cancelaria de Stat nu poate să asigure pe deplin tot procesul și toate necesitățile ce vizează activitatea APL, relația cu APL, reforma APL și APC și toate acțiunile ce rezultă din aceste procese. Propunerea noastră care urmează a fi analizată de către noua guvernare este ca noul minister al Infrastructurii și Dezvoltării Regionale să preia această competență de coordonare a reformelor din domeniul APC și APL și, în general, a relației cu APL. Deja după funcțiile atribuite acestei structuri se înțelege că acest minister va fi responsabil de dezvoltarea locală. Sperăm ca să existe o singură instituție de coordonare, în caz contrar vom avea iarăși mai multe moașe la un singur copil, ceea ce nu va permite o realizare eficientă a programelor și obiectivelor.

Dacă vorbim despre participarea APL în procesul decizional, atunci țin să menționez că avem mai multe propuneri ce cu siguranță vor da rezultate. Sperăm foarte mult să îmbunătățim mecanismul de comunicare și dialog între APL și guvernare. La nivel de Guvern este nevoie de consolidat obligativitatea consultării tuturor actelor elaborate de către structurile guvernamentale care vizează activitatea APL. Participarea reprezentanților APL la ședințele Guvernului trebuie să se regăsească în cadrul unei prevederi legale, obligatorii, deoarece în prezent aceasta poate fi interpretată. La nivel de Guvern există o structură de care s-a uitat, aceasta se numește Comisia Paritară, rolul ei și modul de funcționare a acesteia urmează a fi revăzute. În mod normal, pe baze paritare, în cadrul acestei comisii participă membrii Guvernului și reprezentanții CALM-ului, este prezidată de premier și unde se abordează toate problemele din acest domeniu. De asemenea, este necesar de a ac-

tualiza grupurile de lucru de pe lângă fiecare minister, cu participarea reprezentanților APL. În afară de aceasta, până în prezent la nivel de Parlament avem o mare problemă ce urmează a fi soluționată.

"TREBUIE DE CREAT O PLATFORMĂ DE COMUNICARE ȘI DIALOG INSTITUȚIONALIZAT ÎNTRE ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ȘI DEPUTAȚI DEOARECE FOARTE MULTE INIȚIATIVE ALE DEPUTAȚILOR CARE VIZEAZĂ APL TREC PRIN PARLAMENT ȘI DEVIN LEGI FĂRĂ CA SĂ FIE CONSULTATE!"

În rezultat suferă foarte mult calitatea actului legislativ, inclusiv modul în care se implementează aceste legi care adesea afectează activitatea APL. Am avut foarte multe cazuri când se adoptau legi care în loc să ajute APL și oamenii din teritoriu, dăunau

sau blocau multe procese la nivel local. Sperăm foarte mult că și în acest domeniu se va realiza un progres, vor fi modificate regulamentul Parlamentului și cadrul legal pentru a asigura o normalitate, un dialog permanent, sistematic, astfel încât atunci când se pun în discuție problemele APL în cadrul Comisiilor parlamentare să fie invitați specialiști din domeniu, reprezentanții APL, CALM-ul etc.

Noi am mai văzut diverse programe naționale și credem că foarte mult va depinde de dialogul și cooperarea care va exista cu APL. Din legislație, dar și din practica juridică și cea internațională cunoaștem că există un principiu fundamental al autonomiei locale, cel al subsidiarității. Esența lui constă în faptul că de treburile și serviciile cetățenilor se ocupă, în mare parte, autoritatea care este cea mai aproape de cetățeni. Atunci însă când apar probleme ce depășesc APL, se implică autoritățile de la alte nivele. Lipsa stației de epurare de la Soroca, de exemplu,

a creat o problemă ecologică imensă, care depășește după complexitate posibilitățile acestui municipiu. Iată de ce este nevoie de implicarea centrului în implementarea unor asemenea proiecte mari care să fie sprijinite fie prin finanțări de la bugetul de stat, fie în parteneriat cu APL. Credem că contează foarte mult și modalitatea de implementare a unor asemenea proiecte. De exemplu, în cadrul Programului „Drumuri bune”, mai ales la prima etapă a acestuia, se construiau drumuri locale fără să fie întrebate APL ce drumuri ar trebui construite, din ce materiale etc, se făcea totul fără participarea APL. Credem că trebuie de schimbat abordarea și în toate aceste proiecte mari să se țină cont de poziția APL. Din cauza faptului că foarte multe probleme de acest gen au fost conservate și nu a existat o viziune la nivel de țară privind soluționarea lor, asemenea inițiative sunt benefice, doar că ele trebuie să fie realizate cu participarea largă a APL și să se țină cont de opinia acestora.

Această guvernare noi o privim cu mari așteptări. De ce? Pentru că în perioada când s-au aflat în opoziție întotdeauna au înaintat, inclusiv au criticat guvernările anterioare din cauză că nu se realizau

măsurile concrete de descentralizare, că se încălcau principiile autonomiei locale, că exista o mare-mare problemă în domeniul democrației locale, fapte confirmate și prin diverse documente ale Consiliului Europei, Uniunii Europene și altor parteneri de dezvoltare. Deci, din acest punct de vedere, așteptările sunt, chiar așa zice, destul de mari.

Prim-ministra în discursul său a vorbit cam puțin pe această direcție și sigur că aceasta poate să constituie un anumit semn de îngrijorare privind intențiile reale și posibilitățile de a se încadra plenar în procesul acesta de descentralizare și autonomie locală care a fost promis, însă la acest capitol vreau să spun că noi am mai văzut programe de guvernare din partea mai multor guverne anterioare în care erau scrise lucruri frumoase, dar realizări au fost foarte puține.

Dacă privim programul de guvernare, există chiar un capitol separat referitor la

administrația publică și autonomia locală și, respectiv, acolo sunt o serie de măsuri preluate din programul electoral. Respectiv, noi vedem o anumită continuitate și sperăm că această continuitate se va manifesta și prin acțiuni concrete.

Una din cele mai mari probleme rămâne faptul că există o discrepantă enormă între competențele puse pe umerii administrației publice locale și modul de finanțare a lor sau ce surse de finanțare sunt îndreptate către administrația publică locală.

Descentralizarea financiară sau consolidarea autonomiei financiare a administrației publice locale este una din problemele de bază, pentru că pe umerii administrației locale sunt puse competențe foarte costisitoare, cum este construcția drumurilor, apeducte, canalizare, iluminat stradal, dezvoltarea altei infrastructurii locale, dar resursele care sunt acordate, sistemul de finanțe publice locale în prezent care trebuie să asigure cadrul de resurse este foarte-foarte limitat. De fapt, noi în prezent nici nu avem în bugetele locale așa-numita „componentă de dezvoltare”, toate resursele în fond sunt concentrate la nivel central. De aceea, actualul guvern trebuie foarte atent să privească și să analizeze această problemă și să o rezolve. Guvernul s-a mai angajat să depolitizeze fondurile existente la nivel național, ne referim la Fondul dezvoltării regionale, Fondul ecologic național, Fondul de eficiență, iarăși Fondul drumurilor. În afară de aceasta, se prevede ca o cotă-parte din impozitul pe venitul persoanelor juridice să rămână în bugetele locale, în prezent nu rămâne nimic, ceea ce cu siguranță nu stimulează interesul autorităților locale de a dezvolta economia la nivel local, dar și relația cu businessul, pentru ca businessul să participe mai activ în dezvoltarea infrastructurii locale.

Cu siguranță, o problemă mare care există este problema controalelor și presiunii administrative politice asupra autorităților locale, deci o sumedenie de organe de control care stau ca niște căpușe asupra autorităților locale și le limitează posibilitatea de a activa. Deci, autoritățile locale sunt permanente sub o astfel de presiune administrativă și aceasta-i o problemă care trebuie rezolvată.

„DESCENTRALIZAREA ȘI AUTONOMIA LOCALĂ”- INSTRUMENTE CHEIE ÎN LUPTA CU MAREA CORUPȚIE!

Perioada următoare ne va demonstra intențiile reale ale actualei guvernări în tot ce înseamnă procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale. Nu este vreun temei pentru târâgănare, doar poate există unele aspecte care posibil ar necesita niște calcule suplimentare, evaluare de impact, dar nici acestea nu pot fi târâgădate la nesfârșit. Și încă un lucru așa vrea să menționez: actuala guvernare sau în genere am observat că se vorbește foarte mult despre lupta cu corupția și pentru un sistem de justiție corespunzător standardelor europene ș.a.m.d. și eu vreau să spun că descentralizarea și autonomia locală sunt anume unul din instrumentele de a asigura această luptă împotriva corupției, mai ales marii corupții în Republica Moldova, pentru că una din principalele surse ale acestei corupții este anume monopolizarea și centralizarea excesivă a tuturor domeniilor din Republica Moldova. Respectiv, demonopolizând toate domeniile, în special cel economic și financiar, noi creăm niște premise pentru schimbări de sistem, anume descentralizarea, transferul către cei mai apropiați de cetățeni și cei cu cea mai mare încredere în fața cetățenilor cum sunt autoritățile publice locale, iată aceasta înseamnă un adevărat fundament de luptă împotriva corupției și, în special, a marii corupții.

**Editorial de Viorel FURDUI,
director executiv CALM**

Primarul de Chișinău Ion Ceban: „INIȚIATIVELE CALM, ASUMATE DE CĂTRE PARTIDELE POLITICE PARLAMENTARE, TREBUIE SĂ FIE IMPLEMENTATE”

La fel ca și majoritatea aleșilor locali, primarul municipiului Chișinău, vicepreședintele CALM, președintele delegației Republicii Moldova la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei Ion Ceban are mari așteptări de la noua guvernare și speră că aceasta va efectua modificările legislative necesare pentru ca APL să poată cu adevărat să producă schimbări esențiale în comunitățile pe care le reprezintă.

Ce așteptări aveți de la actualul Legislativ și Executivul care urmează să fie constituit în următoarele zile?

Ion Ceban: În primul rând vreau să le urez succes tuturor. Așteptările sunt foarte mari, atât din partea cetățenilor care au ales să rămână în Republica Moldova, cât și a celor din diasporă. Ceea ce vreau cu adevărat să putem promova, împreună cu toată comunitatea CALM, sunt propunerile semnate de către partidele politice care au intrat în Parlament, care se regăsesc în Apelul public al CALM cu privire la descentralizare. Este vorba despre câteva subiecte esențiale. Primul vizează alocarea directă în bugetele locale a impozitelor pe venitul persoanelor juridice, colectate pe teritoriul respectiv: 10% pentru bugetele municipiilor Chișinău și Bălți, cel puțin 15% pentru bugetele municipiilor și orașelor-reședință de raion și 50% pentru bugetele orașelor și satelor. De asemenea, este necesară creșterea de la 50% la 75% a defalcărilor din impozitul pe venitul persoanelor fizice. Un subiect aparte și foarte important este politica de cadre și cea de remunerare în APL. Fiecare administrație publică locală trebuie să aibă o libertate mai mare, în conformitate cu principiile autonomiei locale, în vederea asigurării unor garanții și flexibilități eficiente, pentru a realiza aceste funcții din punct de vedere legal. Astăzi ne dorim cu toții să vină în APL cât mai mulți tineri, cât mai mulți oameni profesioniști, respectiv și sistemul adecvat de remunerare trebuie să fie o prioritate. Chiar acum transmitem o scrisoare la Agenția Proprietăți Publice (APP) privind delimitarea, înregistrarea și evaluarea proprietății municipale și locale. Cred că aceasta este o problemă comună pentru toți primarii din țară și aici ar trebui să vedem cum această concluzie ar putea fi cât se poate de eficientă și rapidă. Doar în Chișinău avem peste 4000 de dosare care sunt coordonate acum cu APP. Deși avem reglementări stipulate prin hotărâri de Guvern, lucrurile decurg foarte anevoios și știu că același lucru se întâmplă în mai toate administrațiile publice locale. Un alt subiect important vizează depolitizarea fondurilor naționale de investiții și repartizarea acestora pe criterii obiective. Este nevoie și de crearea unui fond național de acoperire a contribuțiilor în cazul proiectelor mari. Și, evident, pentru că de-a lungul anilor au tot existat presiuni politice, administrative, judiciare etc asupra primarilor și altor reprezentanți ai APL, ar fi oportun să avem o reducere a acestui control, ca APL să poată activa liber. În acest context vreau să mulțumesc întregii echipe a Congresului Autorităților Locale din Moldova pentru implicare și sper foarte mult că toate proiectele de lege vor fi prezentate în timp util Parlamentului Republicii Moldova pentru a fi adoptate, astfel încât să purcedem la o descentralizare reală, atât de necesară și așteptată de către primării și cetățeni.

Ce v-a făcut să deveniți un aprig promotor al descentralizării?

Ion Ceban: Este ceea ce zilnic mă confrunt eu, dar și restul primarilor din RM. Sunt o multitudine de impedimente în activitatea noastră, începând cu cele privind subfinanțarea și finisând cu cele privind salarizarea. Trebuie să soluționăm împreună aceste probleme, chiar dacă nu va fi deloc ușor.

Sunteți președintele delegației RM la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei. Care este rolul Dvs. în cadrul acestei structuri?

Ion Ceban: Noi foarte des spunem că vrem standarde europene. Pentru mine foarte mult contează nu doar să avem acest discurs public, dar fiecare dintre noi să poată aduce aceste standarde europene acolo unde activează, inclusiv în administrația publică locală. Cred că aceasta este sarcina noastră de bază dacă vrem să

“ASTĂZI, ÎN POFIDA DIFERITOR INTERPRETĂRI, PRIMARIII SUNT CEI ÎN CARE LOCUITORII RM AU CEA MAI MARE ÎNCREDERE, DUPĂ BISERICĂ, UNEORI SUNT CHIAR LA ACELAȘI NIVEL!”

avansăm pe calea reformelor, pe calea dezvoltării, atât la nivel local, cât și la nivel central.

De ce este important ca vocea APL din RM să se audă și în cadrul Consiliului Europei?

Ion Ceban: Astăzi, în pofida diferitor interpretări, primarii sunt cei în care locuitorii RM au cea mai mare încredere, după biserică, uneori sunt chiar la același nivel. Noi cunoaștem în detalii problemele cu care se confruntă oamenii, începând cu cele privind drepturile acestora și terminând cu infrastructura sau problemele de ordin social. Este foarte important să comunicăm despre aceste subiecte, dar și să împărtășim din experiența celor care au trecut prin asemenea lucruri mai demult sau recent. Această platformă este benefică tocmai din acest punct de vedere, inclusiv pentru împărtășirea lucrurilor bune pe care le putem aduce acasă.

Ați vorbit despre foarte multe schimbări necesare pentru ca APL să poată produce rezultatele așteptate. Cât de încrezător sunteți că actuala conducere a RM va reuși să răspundă acestor așteptări și care este rolul CALM-ului în acest proces?

Ion Ceban: Spuneam că în RM oamenii au foarte mare încredere în primari și primării, iar problemele sunt cunoscute foarte bine. Dacă vorbim despre autoritatea centrală, fie Parlament, fie Guvern sau instituțiile din subordine, sper foarte mult că angajamentul asumat de, practic, toate partidele politice, mai ales de cele reprezentate în Parlament, va fi pus în aplicare, mă refer la Apelul privind asumarea descentralizării. Avem nevoie să cooperăm, nu avem de împărțit nimic, avem aceleași obiective. Indiferent dacă primarul reprezintă culoarea roșie, verde galbenă, albastră sau este independent, toată lumea se confruntă cu aceleași probleme. Respectiv, trebuie să facem un efort comun pentru a le soluționa. Ca și toți primarii, ca și toți cetățenii RM, am încredere că acel Apel nu va rămâne doar o coală de hârtie, dar etapizat va putea fi pusă în aplicare prin adoptarea, amendarea legislației naționale, reglementarea suplimentară acolo unde este nevoie. Pe Congresul Autorităților Locale din Moldova îl văd ca pe o organizație – umbrelă care să reprezinte la modul cel mai sincer, adecvat și corect aceste interese pe care le-am punctat cu toții pe hârtie.

Dvs. aveți experiență în calitate de ales al poporului, ați activat și în Executiv. Este adevărat că în calitate de ales local aveți mai multe preocupări decât în cazul celorlalte funcții deținute?

Ion Ceban: Este adevărat că am experiență în mai multe instituții ale statului. Acum însă văd la modul propriu cum se întâmplă lucrurile și încă de la începutul mandatului am încercat să atrag atenția asupra tuturor acestor lucruri despre care am vorbit. Dar, vorba veche ne spune că unde-i unul, nu-i putere, unde-s doi, puterea crește, iată de ce împreună cu toți primarii avem așteptări mari și credem că este în interesul tuturor să facem toate aceste schimbări atât de necesare. Am ascultat și declarațiile făcute în noul Parlament și se spune că angajamentele vor fi puse în aplicare. Nu ne rămâne decât să așteptăm și să vedem cum, de facto, vor evolua lucrurile.

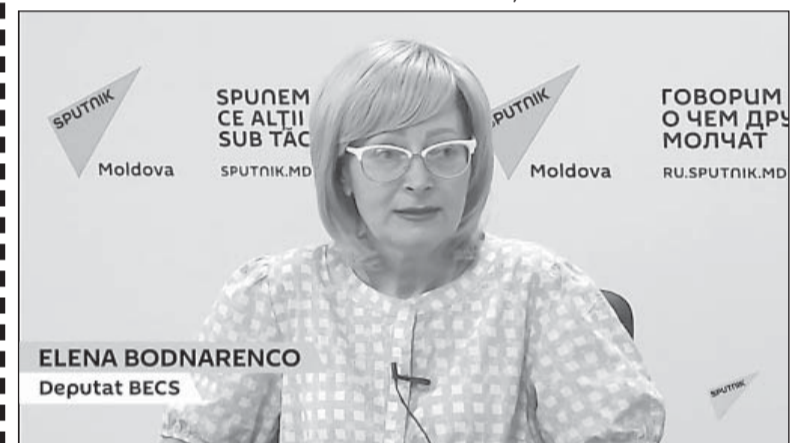
PRINTRE DOMENIILE PRIORITARE ALE VIITOAREI GUVERNĂRI TREBUIE INCLUS ȘI CEL AL ADMINISTRAȚIEI PUBLICHE LOCALE

Perspectivile îmbunătățirii situației din APL în contextul în care guvernarea este deținută de un singur partid, includerea problematicii administrației publice locale printre domeniile prioritare ale guvernării și importanța identificării unei viziuni ce ar genera aceste transformări sistemice și necesare pentru dezvoltarea comunităților locale și a statului au fost subiectele dezbătute la Radio Sputnik Moldova de către deputatul Elena Bodnarenco și directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Viorel Furdui.

Elena Bodnarenco a atras atenția că despre reforma descentralizării se vorbește de mai bine de 10 ani. „Lucrurile nu se schimbă absolut deloc. Dimpotrivă, constatăm o centralizare a sistemului. Cred că și la formarea noului Guvern vom auzi despre reforma administrativ-teritorială, dar mă tem că autonomia

polizare a tuturor domeniilor și competențelor, inclusiv a celor din APL va fi puțin probabil să avem mari succese în lupta cu corupția, să avem o justiție independentă, condiții sociale etc.”

Viorel Furdui a menționat că până acum au existat foarte multe declarații, documente, promisiuni și cu toate acestea s-au

financiară, administrativă, acordarea mai multor posibilități și instrumente APL vor rămâne doar pe hârtie. Eu nu am văzut mari îmbunătățiri în trecut și nu aștept mari schimbări în viitor. Spun acest lucru deoarece acei care au venit la guvernare au agenda lor și nu cred că aceasta va fi discutată cu reprezentanții APL.”

Viorel Furdui a constatat că acum se discută foarte mult despre unele dintre prioritățile noii guvernări. „Am auzit că s-a recunoscut necesitatea creării unui parteneriat între guvernare și APL. Foarte mult se vorbește despre lupta cu corupția, curățarea sistemului judiciar etc. Noi credem că având toată puterea, guvernarea actuală trebuie să-și creeze o viziune și o înțelegere a faptului că printre domeniile prioritare trebuie inclusă și problematica administrației publice locale, descentralizarea și tot ce vizează consolidarea autonomiei locale.”

Vorbind despre problemele care afectează RM, directorul executiv al CALM a constatat că una dintre cauzele esențiale care au generat un grad înalt de corupție, furtul miliardului, degradarea sistemului de justiție este centralizarea excesivă și monopolizarea tuturor domeniilor. „Iată de ce pentru guvernul actual este foarte important să înțeleagă că fără descentralizare, demono-

“FOARTE FRECVENT MIGRAREA POLITICĂ A PRIMARIILOR ȘI CONSILIERILOR LOCALI ARE LEGĂTURĂ CU FINANȚAREA DE LA CENTRU A PROIECTELOR LOCALE ȘI SUSȚINERII DEZVOLTĂRII LOCALITĂȚILOR. EU CONSIDER CĂ ACESTA ESTE UN LUCRU URÂT ȘI AVÂND POSIBILITATEA SĂ EXERCIT FUNCȚIA DE PRIMAR AȘ PREFERA SĂ DEZVOLT LOCALITATEA ÎMPREUNĂ CU ECHIPA PRIMĂRIEI, CU CONSILIUL LOCAL!”

înregistrat foarte puține realizări deoarece nu a existat voință politică pentru a consolida autonomia locală și a întări comunitățile locale prin descentralizare reală. „Aceasta este și una din cauzele stagnării dezvoltării locale, economice etc. Noi credem că acum chiar nu mai există nicio scuză de a spune că nu e posibil. Să nu uităm că statul și-a asumat mai multe angajamente care se

PRINTRE DOMENIILE PRIORITARE ALE VIITOAREI GUVERNĂRI TREBUIE INCLUS ȘI CEL AL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE

regălesc în recomandările Consiliului Europei pe domeniul democrației locale și APL, în Foia de parcurs semnată de Consiliul Europei și Guvernul. Există și Apelul CALM semnat de cele mai importante formațiuni politice, sunt acțiuni foarte concrete asumate de partidele care au acces în Parlament. Mai mult decât atât, în programele electorale ale partidelor politice există angajamente concrete care urmează să fie realizate. Toate aceste acțiuni îmi însuflă speranța că problematica APL va fi pusă în afara unor relații strict politice și va exista această dorință de a face niște schimbări importante de care vor beneficia toți cetățenii.”

Viorel Furdui și-a exprimat speranța că mai multe inițiative, inclusiv cele care vor veni din partea CALM, vor fi susținute atât de cei de la guvernare, cât și de cei din opoziție și astfel vom putea avansa pe acest domeniu.

„Cred că o atenție sporită față de acest domeniu este în interesul tuturor. În primul rând al guvernării pentru că altfel există riscul de a se discredita, dar și al opoziției care, de obicei, peste o anumită perioadă de timp ajunge iar la guvernare. Pentru a avea o guvernare și o opoziție sănătoasă trebuie să întărim foarte bine teritoriile, să nu se mai întâmple ca la orice schimbare de guvernare să existe această migrație dintr-un partid în altul. Este în interesul întregii țări să avem un sistem politic sănătos și să putem să ne focusăm atenția exclusiv pe problemele colectivităților locale și ale cetățenilor.”

Întrebați dacă în APL nu sunt corectate lucrurile din cauza faptului că guvernările nu vor să scape din mâini controlul asupra unor fluxuri importante de bani, deputatul Elena Bodnarenco a fost de părere că sursele financiare sunt și un instrument de presiune politică asupra primarilor. „Foarte frecvent migrarea politică a primarilor și consilierilor locali are legătură cu finanțarea de la centru a proiectelor locale și susținerii dezvoltării localităților. Eu consider că acesta este un lucru urât și având posibilitatea să exercit funcția de primar aș prefera să dezvolt localitatea

împreună cu echipa primăriei, cu Consiliul local, să scriem proiecte, să participăm în cadrul diverselor apeluri de proiect și să apăr interesele orașului, nu să trec de la un baron politic la altul, să te închini în fața lor și să ceri niște bănuți pentru a soluționa o problemă sau alta.”

Potrivit fostului ales local, nu există mari schimbări în dezvoltarea localităților acolo unde primarii au migrat de la un partid la altul. **„Eu sunt pentru depolitizarea administrației publice locale, chiar și pentru a interzice ca funcționarii publici să fie membri de partid.** La noi există o asemenea practică, cei care activează în domeniul fiscal, vamal etc, nu au dreptul să fie membri de partid pe parcursul exercitării funcției, așa am putea face și în cazul celor care lucrează la stat, să lucreze pentru stat, nu pentru o grupare care temporar se află la guvernare. Am impresia că guvernările din ultimii ani special nu au venit cu niciun program de

dezvoltare a statului, niciun program comun pentru iluminarea stradală, de colectare a deșeurilor. Mai mult decât atât, a avut loc centralizarea resurselor financiare și anume din acest motiv avem o dezvoltare haotică. Noi reparăm drumurile dar fără folos, le construim și apoi le stricăm pentru a face apeducte etc.” Vorbind despre salarizarea din domeniul APL, Elena Bodnarenco a afirmat că la ora actuală educațiile de la grădinițe au salarii mai decente decât arhitectul șef al municipiului, contabilul șef etc. „Eu nu cred că cei care activează în domeniul educației trebuie să aibă salarii mai mici, eu vreau să spun că domeniul APL a fost dat uitării și noi în fiecare săptămână pierdem specialiști. Aici tot se vede atitudinea guvernării. Nu există un minister, o agenție care să aibă în vizor problemele APL etc, este doar Cancelaria de Stat care mai mult se ocupă de control și care mai are alte o sută de probleme în plus.”

Potrivit lui Viorel Furdui, o inițiativă de depolitizare a APL este discutată și în cadrul CALM, propunerea fiind ca primarii pe parcursul mandatului să se distanțeze de formațiunea pe care o reprezintă în campanie. **„La noi există acest precedent când un candidat al unei formațiuni politice devine președinte al RM și suspendă activitatea de membru de partid.** Primarii reprezintă întreaga comunitate și își doresc să o dezvolte integral, nu pe porțiuni și nu în funcție de cum au votat cetățenii. Dacă vorbim despre bani atunci aceștia nicidecum nu sunt suficienți. Totuși, APL au nevoie de resurse pentru a aduce alți bani în comunitate, pentru a putea angaja personal calificat, pentru a putea participa cu contribuții la proiecte cu o valoare de circa 10 ori mai mare etc. Până acum banii erau concentrați în mare parte la centru și erau repartizați pe criterii politice. Orice guvernare încerca să folosească acest mecanism, fără ca să conștientizeze că astfel nu asigură dezvoltarea, nici stabilitatea politică în teritoriu. Iată de ce atitudinea față de acest aspect al resurselor financiare trebuie

modificată. Noi vedem că în APL vin oameni care sunt dedicați localităților, cu o dorință imensă de a schimba lucrurile în bine și începând să activeze înțeleg că nu poți oferi salariu competitiv pentru a angaja specialiști calificați, nu mai vorbesc de alte bariere și contradicții legale. În loc să te ajute, de multe ori organele de control ale statului îți epuizează toate resursele dar și dorința de a mai face ceva pentru comunitate. Este foarte important ca toate aceste elemente despre care am vorbit să se întrunească într-o viziune asupra rolului și locului APL în tot acest proces de dezvoltare și modernizare a țării. **La noi guvernele s-au schimbat foarte rapid, nu a existat o stabilitate politică, nu a existat nicio viziune despre cum construim mecanismul de dezvoltare a statului începând de la sate și orașe. APL în mare parte era deconectată de la procesul decizional, dar și de la procesul de implementare a reformelor etc.** Toate strategiile se adoptau la nivel central, fără a-i întreba pe cei de la nivel local dacă vor putea îndeplini atâtea sarcini. Din acest punct de vedere, guvernarea actuală va avea de trecut un test important în ceea ce privește implicarea nivelului local în acest proces.”

Întrebați dacă există o singură viziune în cadrul noului Parlament al RM privind viitorul comunităților locale, Elena Bodnarenco a răspuns: „Atunci când va fi prezentat programul de activitate a Guvernului vom vedea dacă există sau nu o viziune în acest domeniu. În Parlament vor fi create două comisii responsabile de APL. Una așa și se va numi – Administrația Publică Locală și a doua este A Mediului și Dezvoltării Regionale. În cadrul acestor comisii vom avea posibilitatea să discutăm nu doar cu deputații din Parlament, dar și cu experții CALM-ului, să analizăm inițiativele lor, să avem o concluzie sănătoasă și efektivă.”

Și directorul executiv al CALM este în așteptarea programului de guvernare. „Atunci când va fi prezentat programul guvernamental vom vedea ce

viziune are Guvernul pe acest domeniu. CALM-ul, de asemenea, a elaborat un model de consolidare a autonomiei locale și a descentralizării, poate fi numit și model de reformă a administrației publice locale. Acest concept a fost discutat pe larg pe parcursul a mai mulți ani cu toți reprezentanții APL. Modelul nostru abordează problemele de jos în sus, adică se ține cont de istoria noastră, de reformele anterioare, de greșelile care s-au făcut, de opinia APL, de prioritățile urgente etc. Mai este un alt model, elaborat în unele cabinete și care pune accentul pe reforma administrativ-teritorială. Pe timpul premierului Chicu a fost creat și un grup de lucru care ne propunea să reducem numărul de primării până la 100. Sunt două abordări, una este destul de radicală și deconectată de la realitățile și necesitățile noastre și ceea ce vine CALM-ul.”

Viorel Furdui a menționat că Congresul Autorităților Locale din Moldova va prezenta propria sa viziune și va încerca să ajute Parlamentul și guvernarea. „Viziunea noastră se bazează pe descentralizare, consolidare a autonomiei locale și foarte mult depinde de guvernare, cât de deschisă va fi să afle care este abordarea noastră. În document CALM abordează problema finanțelor locale, a competențelor, a organizării administrației publice locale privind statele de personal, salarizarea, atragerea specialiștilor, presiunea organelor de control asupra APL, e-guvernarea, cum facem ca cetățenii să nu umble pe drumuri pentru a obține un anumit certificat etc. Pe mai multe domenii avem proiecte pregătite și sperăm că deputații din Parlament vor fi interesați să le analizeze și să le aprobe. Sperăm foarte mult că această viziune a CALM va fi acceptată și vom putea avansa pe această direcție. Eu am o anumită doză de optimism deoarece atât în cadrul opoziției Parlamentare, dar și în grupul majoritar există oameni care cunosc bine domeniul și vor să schimbe lucrurile în APL și comunitățile locale.”

„NOI CREDEM CĂ ACUM CHIAR NU MAI EXISTĂ NICIO SCUZĂ DE A SPUNE CĂ NU E POSIBIL. SĂ NU UITĂM CĂ STATUL ȘI-A ASUMAT MAI MULTE ANGAJAMENTE CARE SE REGĂSESC ÎN RECOMANDĂRILE CONSILIULUI EUROPEI PE DOMENIUL DEMOCRAȚIEI LOCALE ȘI APL, ÎN FOIA DE PARCURS SEMNATĂ DE CONSILIUL EUROPEI ȘI GUVERNUL. EXISTĂ ȘI APELUL CALM SEMNAT DE CELE MAI IMPORTANTE FORMAȚIUNI POLITICE, SUNT ACȚIUNI FOARTE CONCRETE ASUMATE DE PARTIDELE CARE AU ACCES ÎN PARLAMENT. MAI MULT DECÂT ATÂT, ÎN PROGRAMELE ELECTORALE ALE PARTIDELOR POLITICE EXISTĂ ANGAJAMENTE CONCRETE CARE URMEAZĂ SĂ FIE REALIZATE!”

Primarul municipiului Strășeni Valentina Casian: „CEA MAI MARE RESTANȚĂ A ÎNTREGII CLASE POLITICE ESTE CĂ NU A STABILIT DESCENTRALIZAREA CA DOMENIU DE PRIORITATE”

Primarul municipiului Strășeni, vicepreședintele CALM Valentina Casian consideră că pentru a reuși, guvernarea trebuie să ia exemplu de la CALM.

Ce așteptări au autoritățile locale de la noua guvernare?

Valentina Casian: Ne dorim să ne eliberăm de „moștenirea” lăsată din perioada sovietică, dar și de eticheta de țară post-sovietică. Aproape toate statele din spațiul fostei Uniuni Sovietice au evoluat, mai puțin noi. De exemplu, noi avem un acord de parteneriat semnat cu orașul Vijaandi din Estonia, cu alte localități din țările post-sovietice și vedem cât de mult s-au schimbat lucrurile acolo și, cu regret, constatăm că noi suntem la cu totul altă etapă.

Ce fel de moștenire sovietică avem?

Valentina Casian: Un sistem foarte centralizat și nu vom putea avansa atât timp cât va exista această verticală de putere, cât nu se vor face niște schimbări în tot ce înseamnă comunicarea între autoritățile de la nivel central și nivel local, dintre toate structurile instituțiilor statului. Atunci când la conducerea statului apare un lider credibil, evident că există și niște așteptări din partea noastră, a autorităților locale și a cetățenilor. Totodată, apare și mai multă deschidere din partea Uniunii Europene, mă refer la fondurile care trebuie să ajungă în comunitățile noastre. Trebuie să recunoaștem că foarte multe resurse financiare destinate comunităților noastre așa și nu au mai ajuns în Republica Moldova. Astăzi, în calitate de autorități publice locale, avem foarte multe competențe, dar resurse financiare pentru a dezvolta comunitățile noastre nu avem. Pe de altă parte, pentru că nu s-au implementat reformele promise și atât de necesare, pentru că nu s-a ținut cont de recomandările Consiliului European și altele existente, a fost blocată finanțarea și noi, APL, am fost lipsiți de posibilitatea de a absorbi fonduri pentru a dezvolta comunitățile.

„ÎN CALM AM REUȘIT SĂ EXISTĂM ȘI SĂ NE CONSOLIDĂM UNITATEA DEOARECE NE-AM AXAT PE PROBLEMELE CARE UNESC TOȚI PRIMARI, INDIFERENT DE APARTENENȚA POLITICĂ A ACESTORA. ACELAȘI LUCRU AR TREBUI SĂ SE ÎNTÂMPLĂ ȘI LA NIVEL DE CONDUCERE A ȚĂRII, SĂ NU FIE PUSE ÎN CAPUL MESEI INTERESELE ELITELOR POLITICE, SĂ NU EXISTE AMBIȚII POLITICE, DAR ÎNTOTDEAUNA SĂ FIE PUS ÎN PRIM-PLAN INTERESUL CETĂȚEANULUI ȘI OBIECTIVUL DE DEZVOLTARE A ACESTEI ȚĂRI.”

Spuneți că APL nu au resurse financiare, argumentul multor demnitari este că și statul RM nu prea are posibilități să ajute localitățile noastre...

Valentina Casian: Da, statul RM nu are multe posibilități, dar le-a ratat și pe cele care au existat. Tocmai despre asta am menționat anterior. Odată cu reformele care trebuiau implementate în țara noastră, cu ajustarea cadrului legislativ la standardele UE, exista o posibilitate de a absorbi resurse financia-

re din afară. În perioada 2009-2020, RM a avut un angajament financiar din partea UE de aproximativ 940 milioane de euro. Din acești bani, în statul nostru au ajuns doar 445 milioane de euro, adică am ratat aproape jumătate din banii promiși de UE, ceea ce înseamnă că în statul nostru au existat mari curențe la implementarea reformelor. Să ne amintim de anul 2016, atunci când Ambasadorul Pirkka Tapiola a implementat decizia univocă a UE de a suspenda asistența macrofinanciară pentru statul nostru. A fost o premieră pentru noi după ce RM, în perioada 2011-2014, a primit cei mai mulți bani din anvelopa financiară destinată pentru o țară din Parteneriatul Estic. Anume din cauza că interesul personal al unor așa-numite elite politice a fost prioritar în raport cu interesele generale ale acestui stat, ale societății și cetățenilor, tocmai din acest motiv s-a întâmplat că noi am fost lipsiți de aceste resurse. A existat o mare oportunitate de a dezvolta comunitățile noastre locale din surse externe și pentru că am avut o conducere incapabilă să implementeze reformele necesare, până la urmă a avut de suferit cetățeanul.

Ce ar trebui să întreprindă autoritățile centrale pentru ca primăria municipiului Strășeni, dar și celelalte APL din RM, să-și poată vedea obiectivele transformate în realizări?

Valentina Casian: Noi tot vorbim de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, le consider cheia de aur care ar oferi multe posibilități RM să se dezvolte. În CALM am reușit să existăm și să ne consolidăm unitatea deoarece ne-am axat pe problemele care unesc toți primarii, indiferent de apartenența politică a acestora. Același lucru ar trebui să se întâmple și la nivel de conducere a țării, să nu fie puse în capul mesei interesele elitelor politice, să nu existe ambiții politice, dar întotdeauna să fie pus în prim-plan interesul cetățeanului și obiectivul de dezvoltare a acestei țări. Trebuie să înțelegem o dată și pentru totdeauna că anume descentralizarea și consolidarea autonomiei locale sunt elemente foarte importante în dezvoltarea statului și primul pas

care trebuie făcut de către cei care au ajuns la guvernare este să facă această schimbare. Să nu considere că ei vor fi o perioadă foarte îndelungată la putere, așa cum au crezut cei din Partidul Democrat, Partidul Liberal Democrat, etc. Așteptările noastre sunt foarte mari și dacă cei care au fost aleși acum nu vor veni cu o schimbare, nu vor debloca acest sistem, nu vor prioritiza toate obiectivele, atât la nivel național, cât și la nivel local, atunci nu prea vedem cum se va produce schimbarea și cum se va menține încrederea cetățeanului în cei care au fost înscăunați în ultima perioadă.

Problemele s-au acumulat foarte multe în acești 30 de ani și schimbările ar trebui să se producă într-o perioadă scurtă de timp. Cum credeți, va fi posibil?

Valentina Casian: Orice guvernare care vrea să avanseze rapid trebuie să își creeze într-un timp foarte scurt o viziune clară. Noi avem mari restanțe, cea mai mare fiind că toată clasa noastră politică nu a stabilit ca domeniu de prioritate pe cel al descentralizării. Noi vedem că anume din acest motiv pe majoritatea domeniilor din RM se bate pasul pe loc. Nu putem să avansăm din cauza acestui sistem centralizat, acestei verticale a puterii în stat. Această permanentă nerealizare a ceea ce s-a promis de către toate guvernele. Toți cei care au venit în funcții au făcut tot felul de promisiuni, declarații, au venit cu diverse documente strategice, dar nu au întreprins acțiunile necesare pentru a implementa în practică cele propuse și astfel nu au permis țării să avanseze. Un alt mare dezavantaj este că pe parcursul tuturor acestor ani așa și nu s-a creat o cultură a dialogului între toți actorii importanți. Dacă ai o altă opinie ești catalogat imediat ca un inamic, ceea ce iarăși nu ne permite să avansăm, noi trebuie să avem această cultură de a comunica și trebuie să existe altă reacție atunci când, de exemplu, primarii abordează niște probleme de ale cetățenilor. E bine să fim auziți și cei de la conducerea centrală a statului trebuie să aibă capacitatea să asculte și împreună să vedem cum soluționăm toate aceste probleme.

Igor Munteanu: „GUVERNUL TREBUIE SĂ-ȘI CALCULEZE RESURSELE ȘI EFORTUL PENTRU CA SĂ NU DEZAMĂGEASCĂ”

Fostul deputat Igor Munteanu despre resetarea sistemului politic și pașii pe care ar trebui să-i întreprindă viitoare guvernare pentru a nu dezamăgi cetățenii.

Rezultatul alegerilor parlamentare anticipate a fost o surpriză pentru mulți...

Igor Munteanu: Cred că aceste alegeri parlamentare pot însemna o șansă de resetare completă a sistemului politic dacă intențiile vor coincide cu faptele, iar forma cu conținutul discursului politic. Este pentru prima dată în ultimii 30 de ani când un partid cu viziuni proeuropene câștigă succesiv atâta putere politică: are un președinte, are o majoritate largă în Parlament și poate forma guvernul. Sperăm că această situație specială în care intră astăzi partidul pro-prezidențial (PAS) trebuie să fie tratat cu multă responsabilitate și diligență. Am avut asemenea situații și anterior, atunci când PCRm obținea în 2001 o majoritate constituțională, având dreptul de a-și instala liderul de partid în funcția supremă de șef al statului, având și un guvern pe care nu trebuia să-l împartă cu

altcineva. Ne aducem aminte că anul 2001 a însemnat pentru fragila democrație din RM o mare năpastă pentru că PCRm a dorit să-și subordoneze toate instituțiile din stat în folosul intereselor sale politice, provocând crize politice majore, mediate ulterior prin trimiterea unui reprezentant special al Consiliului European la Chișinău, și renunțarea la o parte din cele mai radicale planuri ale comuniștilor, după crize prelungite și usturătoare. Sunt convins că aceste situații nu ar trebui să se repete, dar orice partid trebuie să se refere și la anumite precedente din trecut pentru a nu le comite din nou.

Prima reformă centrală pe care ar trebui să o facă viitoarea guvernare este să aducă în ordine serviciul public – administrația centrală. A doua reformă este cea a reformării comprehensive a sistemului de drept și întărirea criteriilor centrale pentru justiție: integritate, independență, profesionalism și neutralitate, astfel încât prin aplicarea justiției să fie apărate într-o măsură cât mai mare drepturile și libertățile cetățenilor. A treia direcție centrală de reformă este legată, fără îndoială, de sănătatea publică, puternic afectată în anul 2020 de efectele pandemiei care au pus viața cetățenilor în pericol major, motiv pentru care primarii, dar și Guvernul central au lucrat neîncetat, pentru ca alături de medici să salveze viețile cetățenilor. Din punctul meu de vedere, aceste trei elemente formează terenul de joc pentru care cei mai mulți cetățeni au votat un nou guvern, la care vom adăuga, fără a le diminua importanța, creșterea economică și susținerea afacerilor mici și mijlocii, crearea de reziliență democratică în stat față de orice alte tipuri de amenințări hibride, destul de populare în ultima vreme și în spațiul constituțional al RM.

Întărirea acestor trei elemente ar genera condiții pentru creșterea gradului de bunăstare în localitățile noastre, ar motiva oamenii să revină acasă?

Igor Munteanu: În primul rând, dacă Guvernul și structurile sale executive vor funcționa normal, atunci sigur că s-ar întări disciplina fiscală, ar ajuta la suspendarea, prevenirea și penalizarea schemelor ilicite, care sifonează banul public și resursele bugetare, iar asta, fără îndoială, va avea efecte pozitive asupra vieții cetățeanului. Dar, dincolo de asta, de aici și până la prosperitatea pe care și-o dorește cetățeanul este o cale foarte lungă. Ca să ajungem la standardele de viață din Europa Centrală și de Vest, creșterea economică anuală în RM ar trebui să fie de cel puțin 12-14%, un lucru nerealist dacă viitorul guvern va guverna „as usual” – adică birocratic, lipsit de inspirație și stimulente economice serioase. Este nevoie de foarte multe resurse financiare noi pe care ar trebui să le aducă Guvernul din străinătate, punându-le la dispoziția micilor afaceri, oferindu-și sprijinul pentru deschi-

Igor Munteanu: „GUVERNUL TREBUIE SĂ-ȘI CALCULEZE RESURSELE ȘI EFORTUL PENTRU CA SĂ NU DEZAMĂGEASCĂ”

derea locurilor noi de muncă, eliminarea corupției, birocrăției ineficiente și altor tipuri de poveri suplimentare (bariere tarifare și ne-tarifare) și instalarea unui sistem simplu de administrare a taxelor și investițiilor capitale publice. Avem în acest moment foarte multe fonduri publice, care nu sunt folosite suficient de transparent, eficient și rațional; mă refer în acest caz la fondurile alocate anual pentru scopuri legate de dezvoltarea regională, pentru întărirea mediului ambiant, pentru drumuri și alte sectoare gestionate astăzi extrem de prost, ceea ce confirmă, din păcate, caracterul haotic și ineficient al ultimelor guvernări centrale, mă refer la Guvernul Chicu și discipolii săi lăsați să gestioneze treburile publice sub guvernarea provizorie a interimatului deținut de Aurel Ciocoi, la politizarea excesivă a transferurilor de stat și la birocrăția ținută sub călcâiul puterii politice.

Acestea sunt trei elemente care au făcut ca banul public să nu lucreze, în mare parte, în beneficiul cetățenilor ci să sature poftele unor clientele birocratice, care își asumă cheltuirea risipitoare a banului. Fără îndoială nu ar trebui să trec cu vederea faptul că și administrația locală așteaptă, pe bună dreptate, mai multă atenție din partea viitoarei guvernări. Administrația locală așteaptă continuarea procesului de descentralizare financiară, început de noi pe durata fostului Parlament, mă refer la transmiterea celor 700 milioane de lei (VFP), altfel spus 100% din veniturile persoanelor fizice către autoritățile locale. Totuși, refuzul Ministerului Finanțelor de a da curs etapei a 2, prin blocarea celeilalte inițiative legislative de a transmite APL și o cotă parte din VPJ – veniturile persoanelor juridice – în mărime de 10-20-30% din valoarea lor totală, alte reforme ale bugetului public, adică mai multă autonomie financiară, a suspendat consecutivitatea procesului de descentralizare. De asemenea, o prioritate importantă este redimensionarea teritorială a autorității locale, asta înseamnă o reformă administrativ-teritorială. Pe acest subiect există încă multe neclarități. Pe de o parte, există un anumit model al acestei reforme, cum ar

trebui să arate aceasta pe hârtie, pe de altă parte, există foarte multe puncte de vedere divergente care nu sunt suficient de clare autorităților locale (APL), dar și din punctul de vedere al unor experți care pun la îndoială oportunitatea sau ciclul politic în care ar trebui să fie făcută această reformă magistrală. Fără îndoială, acest lucru înseamnă că în fața Guvernului nu sunt deschise toate drumurile, sunt și anumite obstacole obiective care vor cere mai multă consultare cu toți actorii interesați, mai multă analiză migăloasă asupra efectelor și consecințelor unor decizii și acest

cu echipe calificate să ocupe pozițiile-cheie din stat, cu oamenii competenți și dispuși să-și servească guvernul în cel mai bun înțeles al său. Guvernul, chiar dacă se va mișca înainte sub programul politic al PAS-ului, va fi obligat să recurgă la expertiza străină și locală, adunată din mai multe segmente sociale, dar și politice. Dacă vorbim de administrația locală și redimensionarea teritorială, cu siguranță, CALM-ul are o asemenea expertiză, dar pentru aceasta este nevoie de ofertă și cerere, de disponibilitate din partea câștigătorului de a avea încredere în oameni

Aceasta ar fi abordarea cea mai rațională, dar până la asta Guvernul trebuie să se asigure că o asemenea reformă este sprijinită, că are resurse pentru a o implementa, dar și suficiente dovezi ca să demonstreze populației beneficiile așteptate de la un asemenea proces. Or, exact după pandemie, niște reforme largi, comprehensive, așa cum sunt numite în mediul experților, sunt costisitoare și trebuie de văzut în care ciclu politic, în care an de guvernare îți poți permite să le lansezi.

Uniunea Europeană și alți parteneri au vorbit despre susținerea, inclusiv financiară, a noii guvernări...

Igor Munteanu: Este vorba de pachetul sau anvelopa financiară de 600 de milioane de euro, promisă ca măsură de redresare a situației economice post Covid-19. Nu este un sprijin adresat unui anumit politician, este un sprijin regional, adresat mai multor state ale PaE (Parteneriatul Estic), care trebuie să găsească o soluție adecvată, reieșind din impasul actual. Toate statele au fost afectate în inegală măsură de blocarea economiei în perioada pandemiei și aceste consecințe se resimt, iar condiția pe care foarte multă lume nu a citit-o este ca acest sprijin să fie acordat unui Guvern funcțional, care știe ce face și care raportează despre implementarea unor condiții imperative. Pentru aceasta Gu-

vernul RM trebuie să accelereze reforma în justiție, să deblocheze cauzele de rezonanță publică legate de furtul miliardului și alte priorități unde RM are în continuare anumite probleme la implementare. Noi intrăm într-o nouă agendă de asociere cu UE. Respectiv, așteptările din partea UE, ca și cele ale cetățenilor sunt extrem de înalte față de noua putere. În aceste condiții, cele 600 de milioane de euro, și poate chiar mai mult decât ceea ce s-a promis imediat în ajunul alegerilor, vor fi livrate în funcție de rezultate fiind, evident, condiționate și puse în contrabalanță cu rezultatele care vor apărea după primele 6 luni de guvernare, ceea ce înseamnă că răsplata așteptată din partea UE va apărea pe măsura efortului depus, nu ca un tichet în alb și nimeni să nu se amăgească în această privință.

Are capacitatea necesară viitoarea guvernare de a efectua toate aceste reforme?

Igor Munteanu: Dacă mă întrebați înseamnă că aveți un anumit dubiu. Eu cred că vom testa acest lucru în timpul cel mai apropiat. Fără îndoială, este imposibil de crezut că un partid minuscul, care a câștigat atâta putere politică în acest scrutin, ar putea avea suficientă capacitate să facă rapid și bine o serie de reforme blocate zeci de ani la rând, iar principala sa problemă la orizont ține de completarea viitorului guvern

și de a pune pe primul loc interesul public. Pe de altă parte, modelele de reformă administrativ-teritorială, puse pe masa Guvernului anterior, au fost mai degrabă născocite de numeroșii experți în proiecte internaționale, fiind consultate puțin sau chiar mediocru cu actorii decizionali care, până la urmă, trebuie să implementeze aceste reforme. De fiecare dată s-au luat decizii mai degrabă legate de viziunile strict elitiste și mai puțin în urma unor consultări democratice și incluzive cu autoritățile locale de mai multe nivele. Cu siguranță avem un punct de vedere și pe această tematică. Ar trebui redimensionarea să înceapă de la eliminarea raioanelor, întărind municipiile și întărind niște poluri de creștere economică, dar cu anumite competențe administrative, de nivel regional.

Analistul politic ucrainean Vitali Portnikov: „ESTE ABSOLUT NECESAR SĂ ÎNCEAPĂ SĂ FUNCȚIONEZE AUTOGUVERNAREA LOCALĂ DIN RM”

Vorbind despre rezultatele alegerilor parlamentare anticipate din Republica Moldova și ce ar trebui să întreprindă echipa câștigătoare pentru a valorifica această victorie, analistul politic ucrainean Vitali Portnikov a menționat în cadrul unui interviu pentru Europa Liberă că pentru toate țările din spațiul post-sovietic, alături de demonopolizarea economiei, este absolut necesar să înceapă să funcționeze autoguvernarea locală.

„Cunoașteți că una dintre cele mai de succes reforme din Ucraina, care s-a produs între 2014 și 2019 și care continuă și acum, este reforma administrării locale. Noi am dat banii în teritoriu. Acum la noi încep să apară și foarte multe posibilități pentru puterea locală și posibilitatea de a face politică locală. Știți că legislația moldovenească nu acordă puterii locale astfel de posibilități.”

Analistul politic ucrainean a menționat că

a vizitat primăria Strășeni atunci când a fost ultima dată în Republica Moldova. „Primarul Valentina Casian mi-a povestit ce impozite

„CELE MAI DE SUCCES REFORME DIN UCRAINA, CARE S-A PRODUS ÎNTRE 2014 ȘI 2019 ȘI CARE CONTINUĂ ȘI ACUM, ESTE REFORMA ADMINISTRĂRII LOCALE. NOI AM DAT BANII ÎN TERITORIUL. ACUM LA NOI ÎNCEP SĂ APARĂ ȘI FOARTE MULTE POSIBILITĂȚI PENTRU PUTEREA LOCALĂ ȘI POSIBILITATEA DE A FACE POLITICĂ LOCALĂ.”

rămân în localitate și cu ce fond bugetar operează ea. I-am spus că este un conducător eroc. Înțelegeți? Eroc, deoarece de

facto, în loc ca oamenii să poată gestiona sumele pe care le câștigă pe loc, ei trebuie să dea acești bani Centrului. Și Centrul, așa cum era în vremurile sovietice, decide cui și câți bani să dea. Iată acesta și este lucrul cu care trebuie de început, pentru că țara începe de jos. Și începe din momentul în care fiecare cetățean poate participa la soarta regiunii sale, a orașului său, a localității sale. Este lucrul care atrage oamenii către activitatea social-politică, îi face mult mai responsabili, iată de ce cu acest aspect trebuie de început.”

Potrivit analistului politic, o asemenea lipsă de drepturi la nivelul administrației locale, așa cum există în Republica Moldova, este de-a dreptul uimitoare. „Chiar și pentru noi este ciudată. Noi chiar dacă nu am mers prea departe, am schimbat, totuși, multe în ultimii ani. Și cred că acesta este un lucru foarte important.”

Primarul orașului Leova Alexandru Bujorean: „NOI VREM SĂ FIM PARTENERII GUVERNULUI GAVRILIȚA ȘI SPERĂM CĂ VOM FI VĂZUȚI ANUME ASTFEL”

Primarul orașului Leova, vicepreședintele CALM, Alexandru Bujorean despre unele prevederi din programul de guvernare al Executivului ce vizează administrația publică locală.

În programul de guvernare al Guvernului vedem că există premise pentru consolidarea capacităților APL...

Alexandru Bujorean: Așteptările noastre, ale celor din APL, ca și a tuturor cetățenilor RM sunt foarte mari și, în mare parte, sunt justificate, reieșind din perioada prea lungă în care APL nu au avut parte de pârghiile necesare pentru a-și realiza competențele. Desigur că așteptarea noastră cea mai mare este ca această guvernare să fie prima în istoria RM care să aibă curaj și să dea dovadă de suficiență voioasă politică pentru a realiza de facto și nu pe hârtie procesul de descentralizare administrativă și financiară și să manifeste deschidere pentru APL, să vadă APL ca pe un partener echitabil, nicidecum ca pe o parte a administrației care este ostilă guvernării centrale. Noi suntem și vrem să fim partenerii Guvernului Gavrilița și sperăm că vom fi văzuți anume astfel.

Cât de realizabile sunt aceste angajamente?

Alexandru Bujorean: Până a vedea programul guvernamental, inclusiv partidul politic care a delegat-o pe Natalia Gavrilița în fruntea Guvernului a semnat un angajament propus de CALM în vederea implementării reformei administrației publice și asigurării APL-urilor cu competențele și resursele necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor care le revin. Suntem optimiști în acest sens, cred că este prematur să judecăm astăzi despre realizarea acestor angajamente, dar am convingerea că ele vor deveni realitate. Totuși, avem mai multe întrebări privind distribuirea banilor din Fondul Rutier, așa-numitele Programe Drumuri Bune au fost sistate, vrem să știm ce se va întâmpla și cu alte programe care astăzi nu funcționează, dar menirea că-

”SPERĂM CĂ REFORMA ADMINISTRĂȚIEI PUBLICE VA FI IMPLEMENTATĂ, CU CÂT MAI REPEDE CU ATÂT MAI BINE ȘI MAI PUȚIN DUREROS PENTRU URMĂTORUL MANDAT AL ALEȘILOR LOCALI!”

roră este de a contribui la dezvoltarea comunităților noastre.

100% din banii acumulați în Fondul Rutier vor fi direcționați către bugetele locale. Totodată, guvernarea își propune să depolitizeze fondurile naționale, să creeze un fond de acoperire a contribuției APL în cazul proiectelor mari etc...

Alexandru Bujorean: Primăria orașului Leova este la ultima etapă de implementare a două proiecte mari, finanțate de UE, cu un cost total de peste 100 milioane de lei. Reieșind din capacitățile limitate ale bugetelor locale, desigur că am avea nevoie de acest

fond de garantare a contribuției, această inițiativă fiind una salutară. De asemenea, așteptăm să se realizeze în practică distribuția echitabilă a resurselor din Fondul Rutier, în dependență de numărul populației, de suprafața drumurilor locale etc.

Cum ar putea autoritățile publice locale să ajute guvernarea centrală să întreprindă aceste acțiuni?

Alexandru Bujorean: Reieșind din faptul că noi suntem în prima linie în contactul cu cetățenii și cunoaștem de jos care sunt problemele și cum pot fi soluționate acestea, cred că am putea institui un mecanism eficient, de exemplu, pe platforma CALM, de comunicare sistematică și periodică cu guvernarea pentru a veni cu anumite propuneri. Respectiv, chiar la nivel de asociații teritoriale ale primarilor elaborăm acum un set de recomandări și propuneri în vederea, spre exemplu, a emiterii actelor permissive, ca să fie limitat numărul acestora și mai multe competențe de acest gen să fie delegate inclusiv serviciilor publice desconcentrate care sunt în teritoriu și cu care putem interacționa mai rapid. Credem că asemenea pași ar putea diminua din povara administrativă care cade pe administrația centrală. Noi suntem deschiși pentru colaborare și comunicare.

Una dintre prevederile programului de guvernare este de a crea ghișee unice la nivel local. Cât de pregătite sunt APL să facă față unor asemenea provocări?

Alexandru Bujorean: Este o idee care planează și a fost discutată în diverse perioade, doar că aici iarăși problema constă în lipsa acestei reforme a administrației publice despre care am vorbit. Pentru a avea un ghișeu unic este nevoie de suficiență capacitate, inclusiv profesională, de specialiști care au competențe. Sperăm că reforma administrației publice va fi implementată, cu cât mai repede cu atât mai bine și mai puțin dureros pentru următorul mandat al aleșilor locali. Depinde foarte mult de capacitățile și

de resursele de care vom dispune, inclusiv de fondurile de salarizare. Dacă vom avea capacitate să antrenăm specialiști buni, cu salarii decente, atunci e evident că aceste ghișee vor fi funcționale, nu doar declarative.

O altă prevedere vizează digitalizarea datelor la nivel local și accesul APL la bazele de date naționale. În ce măsură vă vor ajuta realizarea acestor obiective?

Alexandru Bujorean: Este un lucru absolut necesar deoarece, de multe ori ne confruntăm cu situații în care avem nevoie de anumite informații și nu le putem obține de la mai multe instituții. O mare problemă este accesul la baza de date a populației. De exemplu, în orașul Leova este implementată o taxă unică de salubritate, iar procesul de aprobare și evidențierea acesteia urmează trebuie făcut în funcție de numărul real al populației. Ținând cont că suntem un stat cu un nivel înalt de migrație, aceasta este o problemă similară și pentru alte localități. În afară de aceasta, este nevoie să avem acces la baze de date cadastrale și de alt gen. Mai mult decât atât, noi vorbim despre digitalizare dar ne confruntăm cu un nivel înalt de birocrație, avem un volum foarte mare de documente, rapoarte care trebuie prezentate atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, necesitatea ultimilor fiind absolut nejustificată. Sperăm că acest Guvern va limita numărul de acte ce trebuie prezentate pe suport de hârtie.

Pentru a realiza toate aceste deziderate este nevoie doar de voință sau și de foarte multe resurse umane, financiare?

Alexandru Bujorean: Este nevoie de voință și din câte vedem aceasta există. Mai mult decât atât, ea este alimentată de o încredere masivă acordată de populație și care trebuie folosită în implementarea reformelor. Noi sperăm că se va ține cont și de opinia noastră deoarece este una realistă, conectată la realitățile și problemele teritoriului.

Nicolae Dandiș: „SUNT CONVINS CĂ CEEA CE CER AUTORITĂȚILE LOCALE POATE FI REALIZAT ÎN PATRU ANI”

Ați studiat programul de guvernare al Executivului. Care este părerea Dvs. despre prevederile acestui document?

Nicolae Dandiș: Plecând de la o previzibilitate a guvernării care va avea suportul Parlamentului pentru o perioadă de 4 ani, programul de guvernare a fost conceput exact pentru această perioadă de timp. Menționez acest lucru deoarece în cazul programelor anterioare ni se spunea că sunt până la nu știu care alegeri etc, adică și obiectivele trasate sunt luate în calcul pentru o perioadă de patru ani. În programul de guvernare sunt și obiective ambițioase care, din punctul meu de vedere, nu cred că vor putea fi realizate în patru ani, evident că mai multe acțiuni ar putea fi întreprinse, sunt și unele fixate dar care deja se implementează și dacă acestea vor fi finalizate se vor asuma anumite merite. În document este menționat expres că 100% a banilor din Fondul Rutier vor ajunge în bugetele locale, nu este clar însă care va fi ponderea ce ține de impozitul persoanelor fizice și juridice. Sunt aspecte care sună frumos, dar vom vedea cum acestea vor funcționa.

În program se menționează despre o comunicare, un dialog veritabil, o cooperare instituționalizată între Guvern și APL...

Nicolae Dandiș: Noi demult vorbim despre aceste subiecte și vom vedea care va fi cel mai eficient mecanism de comunicare di-

„ESTE NEVOIE DE EVALUAREA STRATEGIILOR, ALTOR DOCUMENTE CARE AU FOST APROBATE ANTERIOR ȘI NU S-A LUCRAT SUFICIENT LA ROLUL APL ÎN IMPLEMENTAREA ACESTOR POLITICI, ACUM CEL PUȚIN AM VĂZUT PREVEDERI CĂ APL VOR FI IMPLICATE ÎNTR-O MĂSURĂ MAI MARE ÎN PROCESUL DECIZIONAL!”

rectă, cu atât mai mult că apare cuvântul instituționalizat. Eu sper foarte mult că această guvernare și majoritate parlamentară va înțelege ponderea APL, pentru că de fapt de aici pot avea cel mai clar tablou a ceea ce înseamnă prioritățile care trebuie realizate. Important este să se înțeleagă că dincolo de subiectele globale sunt teme la zi care trebuie soluționate de un minister sau altul. În discuțiile care au fost în cadrul CALM-ului am spus că aş vedea un membru al Guver-

nului care să reprezinte APL și nu neapărat să fie un minister al APL. Cred însă că este nevoie de un membru în cadrul Guvernului care să poată promova mai ușor interesele comunităților locale, să avem o voce a noastră în cadrul cabinetului de Miniștri. E una când ne întâlnim o dată în trimestru și e alta când cineva e săptămânal acolo și un anumit subiect sau idee care poate veni de la aleșii locali este discutată la nivel de miniștri sau prezentată în ședința Guvernului. Este în competența Parlamentului să facă acest lucru.

Ce subiecte nu ați regăsit în programul de guvernare?

Nicolae Dandiș: În program nu apare expresia orașe – poli de creștere, deși anumite obiective din programul aprobat anterior se regăsesc în unele capitole, de exemplu, poligoanele de deșeuri, susținerea modernizării transportului în orașele mai mari etc. De asemenea, este prevăzută că vor fi reparați 3000 de km de străzi rurale, nicăieri nu apar cuvintele orașe, municipii, urban. Să înțeleg că în următorii 4 ani în orașe nu trebuie să fie reparate drumurile? Sunt și alte capitole pe care mi-aș fi dorit să le regăsim în programul de guvernare. Nu am văzut referință la ceea ce se

Nicolae Dandiș: „SUNT CONVINS CĂ CEEA CE CER AUTORITĂȚILE LOCALE POATE FI REALIZAT ÎN PATRU ANI”

numește poliție locală. De mai mulți ani vorbim despre necesitatea creării poliției locale, iar în programul de guvernare din 2019 a Dnei Maia Sandu era prevăzută expres crearea poliției comunitare, aici nu am văzut vreo referință la această instituție etc. Nu mă apuc să fac analiza critică a programului, acesta presupune un set de obiective și acest lucru nu înseamnă că de azi nu se poate de lucrat la obiective care nu au fost fixate în acest document. Există suportul politic parlamentar și Guvernul poate să realizeze reforme în orice domeniu. Anumite lucruri nu au fost incluse neapărat din cauza vitezei cu care a fost elaborat și aprobat documentul, dar poate și din cauza necunoașterii anumitor aspecte care trebuie prioritizate făcute. Cu siguranță, fiecare ministru va intra în esența domeniului pe care îl gestionează și sunt convins că își va face o agendă mult mai mare decât obiectivele trasate în programul de guvernare. Avem acest document dar asta nu înseamnă că Guvernul trebuie să se rezume la acțiunile incluse acolo.

E posibil ca acest Guvern să realizeze tot ce își doresc APL?

Nicolae Dandiș: Sunt convins că ceea ce cer autoritățile locale poate fi realizat în patru ani. Autoritățile locale nu cer obiective cosmice, sunt teme cunoscute, abordate de către APL și de fiecare dată se invoca faptul că nu există suport în Parlament, alții că nu se pot găsi bani, dar niciodată nu am auzit să se spună că ei nu sunt de acord cu ce vor primarii, adică mereu se spunea da, dar... și urmau di-

verse justificări. Ceea ce cerem noi în primul rând ține de pârghii, atribuții și capacități de a soluționa problemele și mai puțin punem accent pe investiții de miliarde de lei pentru că în asemenea caz Guvernul sigur că va spune că nu are de unde. Noi vrem să avem posibilitatea să gestionăm niște bunuri, să se facă regulă în domenii în care este nevoie nu atât de bani, cât de o instituție sănătoasă care să aibă urechi ca să audă doleanțele APL și pe etape, dacă se vor începe niște procese, sunt convins că ele vor fi continuate și după acești patru ani. Îmi pare bine că anumite accentele sunt puse pe partea de poli regionali. La Cahul urmează să fie construit un spital, mi-aș fi dorit să fie mai multă referință la creșterea rolului universităților regionale, cum sunt cele de la Cahul, Bălți, a portului internațional, pentru că nu avem o sută. Multe chestiuni poate sunt sub umbrela generală de infrastructură, dar lucrurile trebuie începute de astăzi. Eu sunt convins că toți miniștrii au de învățat foarte mult de la autoritățile locale și sper foarte mult să avem o comunicare directă. Un coleg primar cu patru mandate îmi spunea că nu a vorbit niciodată cu vreun ministru la telefon, ceea ce e foarte grav. Nu vom ajunge nicăieri dacă prin a zecea roată o să discutăm anumite întrebări care nu sunt doar de importanță locală, dar regională sau chiar națională. Noi avem expertiză și experiență și suntem de acord să ajutăm autoritățile centrale și invers, iar în acest sens am propus să fie organizate ședințe de Guvern în teritoriu în cadrul cărora să fie soluționate întrebări care țin de competența Executivului. Astăzi eu am o listă cu mai mult de 20 de întrebări pentru care trebuie hotărâri de Guvern

și care vizează Cahulul, unele au trei ani care așteaptă rezolvarea, altele patru și mai mult. Mi-aș dori să fie o ședință a Executivului la Cahul în care se adoptă mai multe decizii, ieșim împreună cu Dna premier într-o conferință de presă și spunem că după ședința de astăzi de la Cahul s-au rezolvat 20 de întrebări. În afară de aceasta, fiecare ministru poate să lucreze cu serviciile desconcentrate, să audieze cetățenii și asemenea ședințe pot avea loc în fiecare centru raional. Nu trebuie să stea primarii pe la multe uși de la anumite ministere, sunt foarte multe întrebări legate de atribuțiile serviciilor desconcentrate, de organizarea acestora în teritoriu, capacitățile lor financiare, umane, toate aceste momente sunt pe agenda de lucru și sper cât mai rapid să fie soluționate, să nu așteptăm jumătate de an sau un an ca într-adevăr să avem acest dialog între APL și APC. Nu cred că sunt bune genul acesta de întâlniri în care invităm toți primarii la Palatul Republicii și transmitem anumite mesaje, mi se par absurde astfel de abordări. Poți să-i chemi acolo o dată în an și să-i felicităm spunându-le: „bravo, băieții!” În rest, sunt necesare întâlniri în grupuri mici de lucru, sectorial sau general. Dacă ai câteva municipii-cheie și niște obiective de interes național, atunci te întâlnești cu cinci-opt primari și discuți concret despre anumite direcții care vor afecta nu doar acele municipii, dar toate regiunile. Dacă înțelegi că nu îți justifică existența anumite centre raionale atunci vezi care sunt atribuțiile directe și în ce măsură poți să intervii la Legea Privind Administrația Locală. Se vorbește deseori că ministrul poate nu au experiență, evident că și noi când am ajuns primari nu știam mul-

te, cel mai important factor însă este dorința și deschiderea pentru a auzi, a nota și a lua în serios toate propunerile pentru a fi examinate minuțios și să se vadă operativitate în a propune soluții. Azi nu mai poți spune că nu știi cine nu susține o inițiativă sau alta. În afară de aceasta, există și suportul extern, se vorbește despre bugete mai mari. Chiar în programul de guvernare este indicat că 2 miliarde de lei pe an vor fi distribuiți APL în bază de proiecte, concursuri. Evident că sunt niște oportunități și de aceea este logică propunerea din programul de guvernare de a institui o unitate privind creșterea capacităților de absorbție sau monitorizarea acestor fonduri, pentru că pe oameni trebuie să-i înveți să scrie proiecte în termeni restrânși, nu avem ani de zile la dispoziție. De exemplu, 10 milioane de lei program de granturi pentru politici de tineret este foarte bine, anterior vorbeam despre bugete de câteva sute de mii de lei. Contează să încurajăm inițiativele locale ale unor ONG-uri mai mici, grupuri de voluntari, sportivi etc. Totodată este nevoie de evaluarea strategiilor, altor documente care au fost aprobate anterior și nu s-a lucrat suficient la rolul APL în implementarea acestor politici, acum cel puțin am văzut prevederi că APL vor fi implicate într-o măsură mai mare în procesul decizional. Totodată, dacă nu mă implici la partea de elaborare a acestei strategii și mă pui la implementare, iar peste 10 ani de la aprobarea acestei strategii trece în istorie fără niciun fel de claritate și deja vorbim despre elaborarea unei alte strategii, atunci care e sensul lor, mai ales că se cheltuie mulți bani pe elaborarea acestor documente.

Petru Frunze: „ÎMI DORESC CĂ ACEST PARLAMENT SĂ OFERE APL CEEA CE SE AȘTEAPTĂ DE MULT TIMP – O DESCENTRALIZARE A FINANTELOR PUBLICE ȘI O INDEPENDENȚĂ A PRIMARILOR FAȚĂ DE AUTORITĂȚILE CENTRALE”

Examinând programul de guvernare și ascultând discursul premierului Natalia Gavrilița în cadrul ședinței Parlamentului am avut impresia că administrația publică locală și autonomia locală nu sunt o prioritate pentru noul Executiv...

Petru Frunze: În programul de guvernare este capitol aparte dedicat administrației publice locale și autonomiei locale în care se atrage atenția la descentralizarea finanțelor publice locale și oferirea mai multor competențe APL. Sunt descrise mai multe acțiuni ce urmează a fi întreprinse. La aprobarea programului de guvernare, atunci când a fost investit Guvernul au fost menționate câteva aspecte la acest capitol. Suplimentar, Guvernul Gavrilița își asumă să stabilească un plan de acțiuni în raport cu toate entitățile din acest domeniu – CALM, APL etc. Credem că în timpul cel mai apropiat vor avea loc consultări privind măsurile ce urmează a fi luate în acest domeniu de către Guvern. Nu putem spune că administrația publică locală nu este o prioritate atât timp când nu am văzut care sunt acțiunile Guvernului în acest domeniu. Guvernul trebuie să facă o analiză de impact asupra tuturor inițiativelor noastre, ca să nu fie afectat bugetul de stat atunci când ne propunem să întreprindem anumite măsuri în vederea descentralizării finanțelor publice locale. Ne dorim să oferim posibilitatea APL să încaseze mai multe venituri la bugetele locale, acest lucru însă trebuie să îl facem atunci când Guvernul va avea o evaluare a propunerilor noastre.

Nu găsim nimic în programul de guvernare despre rolul raioanelor. S-a discutat dacă aceste structuri urmează să fie păstrate sau nu?

”SPER FOARTE MULT CĂ ACEST PARLAMENT VA OFERI APL CEEA CE DE MULT TIMP SE AȘTEAPTĂ – O DESCENTRALIZARE A FINANTELOR PUBLICE, PRIMARIII SĂ NU MAI FIE DEPENDENȚI DE AUTORITĂȚILE PUBLICE CENTRALE, DEPUTAȚII SAU POLITICIENI CARE LE IMPUN ANUMITE CONDIȚII PENTRU A DEZVOLTA O LOCALITATE SAU ALTA!”

Petru Frunze: Noi nu ne-am asumat acest lucru, dar sigur că vom discuta și despre acest aspect. Înainte de toate este necesar de a fi aplicate mai multe măsuri în toate domeniile ca să nu mai fie furați banii publici, să fie distruse schemele prin care se fură banii cetățenilor și ulterior vom reveni la acest subiect care, la fel, este foarte important.

Vom face o analiză de impact ca să vedem cum urmează a fi restructurate sau reorganizate raioanele noastre. Cred că acest lucru se va întâmpla mai târziu, acum noua guvernare are ca obiectiv distrugerea schemelor prin care se fură banii publici.

Este nevoie de introducerea unor mecanisme ca APL să se bucure de o adevărată autonomie decizională privind starea de personal, remunerarea salariaților etc....

Petru Frunze: Acest domeniu este unul prioritar. Chiar săptămâna aceasta avem o întrevvedere cu colegii deputați pentru a pune în discuție acest subiect, ulterior vom avea o întrevvedere cu CALM. Aceasta este o inițiativă a CALM și vrem foarte mult să fie aprobată în timpul cel mai apropiat ca să oferim posibilitatea autorităților publice locale să remunerereze funcționarii din primării în funcție de implicarea lor în asigurarea serviciilor de calitate cetățenilor. Totodată, vrem să ne asigurăm că nu vor fi anumite abuzuri, iată de ce ne dorim o consultare largă a acestei inițiative, inclusiv cu reprezentanții APL ca să diminuăm riscul de a avea consecințe în detrimentul dezvoltării autorităților publice locale. În cazul unei liberalizări totale s-ar putea ca unele comunități locale să nu beneficieze de bani pentru dezvoltare, ci doar pentru remunerarea funcționarilor. Cu această inițiativă începem lucrul săptămâna aceasta. Putem să vă asigurăm de faptul că toate inițiativele noastre vor fi consultate și supuse aprobării doar având avizul autorităților publice locale. Nu vom face nimic în detrimentul autorităților publice locale.

Cât de realizabile sunt inițiative precum construcția a 8 stații de epurare în orașele Republicii Moldova, reparația a 3 mii de km de drumuri naționale și locale? Vă întreb de-

oarece în 30 de ani nu s-au construit atâtea stații de epurare.

Petru Frunze: În perioada respectivă banii erau cheltuiți pentru lucruri mai puțin importante sau pentru că cei care îi gestionau alegeau să-i fure. Să nu uităm și de faptul că a existat un blocaj financiar din partea UE deoarece RM nu îndeplinea toate condițiile necesare pentru a beneficia de acest suport. Noi credem că vom avea susținere din partea UE și a donatorilor externi pentru a implementa asemenea proiecte. Lucrurile vor fi gestionate corect și cred că vom avea o asistență financiară mult mai mare decât au avut guvernele precedente. Suntem mai mulți deputați care au activat în domeniul APL – primari, președinți de raioane, consilieri locali sau raionali și sper foarte mult că acest Parlament va oferi APL ceea ce de mult timp se așteaptă – o descentralizare a finanțelor publice, primarii să nu mai fie dependenți de autoritățile publice centrale, deputați sau politicieni care le impun anumite condiții pentru a dezvolta o localitate sau alta.

Mulți primari se întreabă dacă va mai exista programul Drumuri Bune?

Petru Frunze: Acest program trebuie transformat astfel încât acești banii să fie gestionați de APL. În programul de guvernare este stipulat că 100% din taxa pentru utilizarea drumurilor naționale va ajunge la APL și Programul Drumuri Bune să fie implementat doar de către autoritățile publice locale, iar autoritățile publice centrale să se ocupe de reparația drumurilor naționale. Cred că această modalitate ar fi corectă în raport cu APL.

Interviu realizat de
Ana MORARU

Elena Bodnarenco: „TOATE FONDURILE DE DEZVOLTARE TREBUIE DEPOLITIZATE PRIN LEGE”

Elena Bodnarenco va reprezenta în Parlamentul Republicii Moldova Blocul Comuniștilor și Socialiștilor. Deputatul afirmă că opoziția nu va susține proiectele ce ar putea avea consecințe nefaste asupra oamenilor și comunităților locale.

Veți veni cu proiecte de consolidare a autonomiei locale, veți susține inițiativele celor de la guvernare privind descentralizarea? Se vorbește tot mai mult și despre necesitatea unei reforme administrativ-teritoriale...

Elena Bodnarenco: Sigur că nu vom susține proiectele care vor fi în detrimentul cetățeanului și nu contează cine va fi inițiatorul acestora. În ceea ce privește reforma administrativ-teritorială, opinia comuniștilor și socialiștilor este că în cazul în care aceasta va fi implementată, puterea va fi îndepărtată de cetățeanul simplu. Efectele reformei administrativ-teritoriale din 1998 le resimțim și astăzi. Noi,

Blocul Comuniștilor și Socialiștilor, am promis în campania electorală că vom întări capacitățile autorităților locale, am vrut să asigurăm APL cu instrumente clare și legale, să majorăm bugetele locale, să asigurăm autonomia locală, atât financiară, cât și cea administrativă. Noi am vrut să majorăm salariile lucrătorilor din APL. Vom vedea cu ce propuneri vor veni cei care au preluat guvernarea și vom vedea dacă le vom susține sau nu.

Despre utilitatea raioanelor ce părere aveți? Unii funcționari din cadrul Consiliilor raionale recunosc că nu prea au de lucru și primesc salarii bune.

Elena Bodnarenco: În administrația publică locală toate salariile sunt mici. Cei care activează în grădinițe sau școli primesc salarii mai motivante decât angajații din APL, dar nu despre asta este vorba. Nu trebuie să ne grăbim să implementăm o reformă doar pentru a fi pe placul cuiva, ori pentru niște mii de euro sau dolari promiși în calitate de granturi. Și în cazul administrațiilor raionale, de asemenea, trebuie să studiem care este situația din

această structură, care sunt atribuțiile, poate trebuie să revizuiem statele de personal. Noi nu suntem gata să spunem astăzi că administrațiile raionale trebuie să fie lichidate și să rămână, de exemplu, un centru regional la Bălți. Eu sunt din raionul Soroca și acolo există sate la 40-50 km de centrul raional. Dacă nu ai transport personal, ai nevoie de două zile pentru a ajunge la centrul regiunii din Bălți. Am auzit opiniile celor care au venit la guvernare de a organiza reforma până la alegerile locale ce vor avea loc în doi ani, iar scrutinul să se desfășoare după o nouă formulă. Eu nu sunt sigură că timpul care a rămas până la alegerile locale este suficient pentru ca să fie bine gândită această reformă administrativ-teritorială, dar și lichidarea raioanelor. Orice reformă trebuie discutată pe larg cu reprezentanții APL, nu doar cu primari și președinți de raioane, dar și cu consilierii, cu reprezentanții societății civile, cu locuitorii satelor și orașelor, astfel încât rezultatele unei eventuale reforme să fie în beneficiul oamenilor.

Ce părere aveți despre descentralizarea

fondurilor naționale, despre crearea unui fond pentru a acoperi contribuția în cazul unor proiecte investiționale mari?

Elena Bodnarenco: Întotdeauna am fost de părere că toate fondurile trebuie depolitizate prin lege, ca orice APL să aibă acces liber la ele, ca toate condițiile de participare în proiecte să fie clare și egale pentru toți. Consider că crearea unui fond pentru acoperirea contribuției pentru proiecte ar fi unul binevenit deoarece adesea, mai ales primăriile din localitățile rurale, din lipsa resurselor financiare, nu au posibilități de a presta condițiile necesare pentru cetățeni, deși poate există capacități de a scrie și a câștiga proiecte.

Deputatul nou ales Larisa Voloh: „VA FI MULT MAI UȘOR SĂ GĂSESC SOLUȚII ȘI SĂ LE PROMOVEZ ÎN PARLAMENT CUNOSCÂND PROBLEMELE DE LA TALPA ȚĂRII”

În rezultatul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie, primarul de Palanca, Ștefan Vodă, vicepreședinte al CALM și președintele Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM Larisa Voloh a obținut mandatul de ales al poporului.

Așteptările autorităților publice locale sunt foarte mari de la noua guvernare...

Larisa Voloh: Din start vreau să mulțumesc colegilor primari, funcționarilor publici, lucrătorilor din APL care ne-au susținut în această campanie, care ne-au acordat votul de încredere și care, sunt convinsă, vor fi alături de noi în toată perioada de implementare a promisiunilor pe care le-am făcut în campanie. Așteptările sunt mari și înțelegem responsabilitatea pe care ne-am asumat-o în fața cetățenilor. Pornesc de la ideea că Partidul Acțiune și Solidaritate este conștient de necesitatea dezvoltării localităților rurale, a orașelor mici, inclusiv Doamna președinte Maia Sandu acordă o atenție sporită necesității dezvoltării acestui domeniu. Cred că în perioada următoare surse financiare importante vor ajunge în localitățile noastre, că proiectele economice, de infrastructură, de mediu vor avea finanțare și astfel eforturile colegilor noștri primari se vor materializa.

Cum credeți că vă va ajuta această experiență acumulată în calitate de ales local în noua funcție de ales al poporului?

Larisa Voloh: Spuneam și cu alte ocazii că formarea unui funcționar este o muncă destul de grea și cunoscut acest lucru din proprie experiență. Noi, cei din administrația publică, lucrăm continuu asupra formării profesionale, pentru a dezvolta abilitățile noastre de comunicare cu cetățenii, cu colegii din APC, facem schimburi de experiență, parteneriate, alte deprinderi pe care le formăm în timp și care sunt absolut necesare pentru o persoană care doarește să fie una publică. Eu cred că experiența pe care am acumulat-o este una considerabilă, ținând cont de faptul că am reușit în această perioadă să cunosc îndeaproape toate problemele cu care se confruntă cetățenii, iar o parte dintre ele le-am soluționat folosind cunoștințele mele, dar și experiența echipei, lucrând cot la cot cu colegii mei, având susținerea mai multor organizații internaționale, a partenerilor noștri din societatea civilă etc. Toată această experiență mi-a permis să am rezultatele de astăzi. Cred că îmi va fi mult mai ușor să găsească soluții

și să le promovez în Parlament cunoscând problemele de la talpa țării.

Sunteți președinta Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM. În Parlament vom avea circa 40 de femei deputate...

Larisa Voloh: Am susținut mereu femeile în politică. Consider că în politică trebuie să se implice femei pregătite, bine instruite, demne și responsabile. Nu cred însă că de genul persoanei depinde neapărat calitatea unui parlamentar. Totuși, potrivit statisticilor, în Republica Moldova avem puțin mai multe femei decât bărbați și cred că ele trebuie să fie reprezentate echitabil în organele de conducere ale statului. Sunt convinsă că femeile care vor reprezenta PAS în Parlament vor aduce plus valoare noului Legislativ.

Cum ar putea să vă ajute CALM în domeniul dezvoltării locale?

Larisa Voloh: CALM-ul reprezintă vocea autorităților locale din Republica Moldova și cred că nimeni nu poate cunoaște atât de bine ca ei situația din administrația publică locală și din teritoriu. CALM-ul are experți pe diverse domenii din APL, iar expertiza, experiența, studiile și metodologiile pe care le face trebuie să fie neapărat luate în calcul. Cred că Congresul Autorităților Locale din Moldova ar trebui să fie partenerul noului Legislativ atunci când discutăm despre viitorul administrației publice locale.

Oamenii din Palanca vă lasă să părăsiți această postură de ales local?

Larisa Voloh: Este o decizie pe care am luat-o împreună cu echipa. Cu certitudine însă rămân a fi palanceancă, cu inima și sufletul în localitatea mea. Mă bucur foarte mult că în această perioadă am reușit să câștig încrederea, stima și respectul consătenilor mei și le mulțumesc pentru faptul că m-au susținut în această campanie. Sunt sigură că voi continua să muncesc pentru binele țării, inclusiv pentru binele localității pe care am reprezentat-o în ultimii 14 ani.

Deputatul nou ales Iurie Pasat: „NICI ÎN CELE MAI FRUMOASE VISE NU MI-AM IMAGINAT CĂ ECHIPA PAS MĂ VA ALEGE PENTRU O ASEMENEA FUNCȚIE RESPONSABILĂ”

Iurie Pasat, primarul satului Bălceana, raionul Hâncești, a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova pe lista Partidului Acțiune și Solidaritate (PAS). În cadrul unui interviu pentru calm.md, noul deputat ales vorbește despre această victorie, dar și despre schimbările necesare în domeniul APL.

Ce v-a motivat să candidați pentru funcția de deputat?

Iurie Pasat: Nici în cele mai frumoase vise nu mi-am imaginat că echipa PAS mă va alege pentru o asemenea funcție responsabilă. Eu mereu am fost activ, am apărat administrația publică locală, am protestat alături de fermieri. Fostul premier Ion Chicu m-a întrebat atunci ce caut în calitate de administrator al unei localități la protestul fermierilor. I-am răspuns că datorită celor care mai activează în localitățile noastre se mai mențin școlile, grădinițele și instituțiile sociale. În localitatea mea activează șase agenți economici, fiecare dintre ei oferă locuri de muncă sezonieră pentru 20-30 de persoane. I-am răspuns că în cazul în care acești oameni nu ar fi susținuți și ar da faliment, alte circa o sută de oameni ar fi nevoiți să-și caute de muncă în altă parte, copiii s-ar naște în alte țări, contribuțiile s-ar plăti în alte părți și localitățile noastre ar rămâne și mai pustii, fără instituții școlare și fără viitor.

Cum credeți, de ce schimbări este nevoie pentru ca și satele și orașele noastre să se dezvolte?

Iurie Pasat: Eu știu foarte bine de ce are nevoie administrația publică locală, localitățile, care sunt problemele cu care se confruntă oamenii și cred că voi avea un aport considerabil atunci când în Parlament se vor adopta decizii în acest sens. De exemplu, veniturile proprii ale fiecărei localități din țară sunt de circa 10, maxim 20%, restul de 80-90% vin de la stat. În afară de aceasta, de câțiva ani Fondul Rutier se distribuie per capita, adică după numărul de locuitori. Cred că este o decizie corectă și pe viitor tot după acest principiu ar trebui să fie distribuiți banii și din alte fonduri. O localitate mică, cu 1800-2000 de locuitori are 2000 de probleme, o localitate cu 10000 de locuitori are 10000 de probleme. Eu nu am fost de acord cu proiectele Drumuri Bune I, II, III, fiindcă se alocau bani din bugetul de stat, dar de multe ori localitatea nu avea nevoie în acel moment de drum reparat, dar de apă și canalizare, de exemplu. Cu toate

acestea, primarii erau nevoiți să construiască o porțiune de drum, iar peste un an-doi, când începea implementarea proiectului privind apa și canalizarea, drumul respectiv era stricat. Am abordat acest subiect de nenumărate ori, inclusiv la raion, mai ales că în Hâncești, în lunca Prutului, este implementat un proiect grandios privind construcția apeductelor și a sistemului de canalizare. Toate satele din această zonă au primit câte un milion de lei pentru drumuri care urmează a fi stricate anul acesta sau anul viitor, deoarece va fi nevoie de a construi infrastructura necesară. Cred că ar fi o oportunitate a evaluare a utilității cheltuirii banilor din proiectul Drumuri Bune. O soluție ar fi de alocat banii primăriilor, de dat mai multă putere Consiliilor locale și fiecare localitate să decidă de sine stătător care le sunt prioritățile. Altfel, reiese că avem patru perechi de papuci și ni se mai dă una, dar rămânem fără nicio căciulă. Totodată, mă voi implica foarte activ pentru a fi creat un fond de acoperire parțială a contribuțiilor pe care le cer donatorii străini în cadrul proiectelor. De exemplu, o localitate poate beneficia de un proiect în valoare de 10 milioane de lei. Donatorii spun că APL și comunitatea trebuie să vină cu contribuția de 10-20%. Aceste resurse trebuie colectate de la cetățeni, cei mai mulți dintre care au salarii și pensii mizere. Din cauza că noi nu putem să colectăm un milion de lei contribuția, vom rata cele nouă milioane care ni se oferă în calitate de grant. Iată de ce voi insista să fie creat un asemenea fond la nivel de stat, astfel încât în localitățile în care nu pot fi colectate aceste contribuții, din fondul respectiv să fie parțial acoperite acestea, ca să nu ratăm aceste oportunități.

În Bălceana sunt oameni competenți care ar putea să devină primari la fel de buni ca Dvs.?

Iurie Pasat: Sunt convins de acest lucru. Având 1800 de locuitori, localitatea Bălceana a dat țării până acum patru deputați. Cred că vom găsi un primar bun, care să implementeze lucrurile frumoase și utile pe care le-am început.

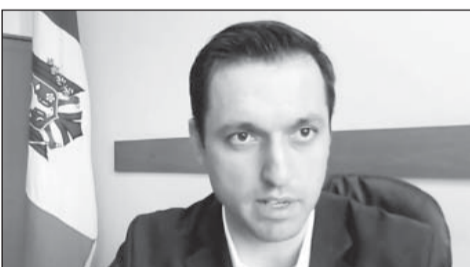
CALM PROPUNE O NOUĂ ABORDARE ÎN PROCESUL DE CONSOLIDARE A AUTONOMIEI LOCALE

La 14 mai au avut loc dezbateri publice privind inițiativa CALM de a crea o Conferință Națională Permanentă pentru descentralizare, consolidarea autonomiei locale și reforma APL. La eveniment au participat reprezentanți ai APC și APL, mediul academic, societatea civilă și parteneri de dezvoltare ai RM.

Inițiativa CALM are ca obiectiv asigurarea unei participări și consultări largi, reale și efective în procesul de reforme, ceea ce va asigura eficiența, sustenabilitatea și continuitatea acestora, dar și a descentralizării.

Președintele CALM, primar de Selemet **Tatiana Badan** a menționat că de 11 ani, de la înființarea CALM, se vorbește despre necesitatea creării unui dialog permanent și efectiv între APL și APC, dar și alți actori relevanți, pentru că numai astfel am putea înregistra performanțe în domeniul autonomiei locale și reformelor. „Este necesară o nouă abordare de comunicare cu autoritățile centrale, de jos în sus.” Totodată, președintele CALM a afirmat că în cadrul discuțiilor despre elaborarea programului strategic al CALM, mai mulți primari din cadrul Consiliului de Administrare al CALM s-au expus privind necesitatea creării unei platforme de comunicare ce ar viza descentralizarea, consolidarea autonomiei locale și reforma APL. Tatiana Badan și-a exprimat încrederea că împreună poate fi găsită cea mai bună soluție de a promova interesele APL și comunităților, pentru a îmbunătăți activitatea APL, dar și APC.

Adrian Ermurachi, secretar general adjunct al Guvernului, dar și moderatorul evenimentului a apreciat inițiativa CALM, menționând că trebuie să învățăm din lecțiile trecutului pentru a avea rezultate în viitor. „Toate aceste obiective vor fi realizate dacă vom avea consens larg. Toți ne dorim să avem rezultate, dar este important să acceptăm și punctul de vedere al fiecăruia și, totodată, să ajungem la consensul necesar, astfel încât să avem rezultate comune.”

Viorel Furdul a făcut o prezentare a conceptului Conferinței naționale permanente pentru descentralizare, consolidarea autonomiei locale și reforma APL, menționând că scopul și obiectivul general al acestei inițiative este de a asigura, în baza principiului de jos în sus, o abordare cât mai complexă și multilaterală a problematicei reformei APL, cu participarea de la bun început a tuturor actorilor și factorilor decizionali, pentru a asigura eficiența și sustenabilitatea rezultatelor, dar și consensul general privind locul, importanța, problemele, cauzele, necesitățile și direcțiile procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale sau reformei APL.

Directorul executiv a vorbit și despre principiile de selectare a membrilor Conferinței, dar și despre modalitatea de funcționare a platformei de comunicare.

Viorel Furdul a făcut o prezentare a conceptului Conferinței naționale permanente pentru descentralizare, consolidarea autonomiei locale și reforma APL, menționând că **scopul și obiectivul general al acestei inițiative este de a asigura, în baza principiului de jos în sus, o abordare cât mai complexă și multilaterală a problematicei reformei APL, cu participarea de la bun început a tuturor actorilor și factorilor decizionali, pentru a asigura eficiența și sustenabilitatea rezultatelor, dar și consensul general privind locul, importanța, problemele, cauzele, necesitățile și direcțiile procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale sau reformei APL.**

Directorul executiv a vorbit și despre principiile de selectare a membrilor Conferinței, dar și despre modalitatea de funcționare a platformei de comunicare.

Rectorul Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, autorul unor studii privind reforma APL, **Sergiu Cornea** a salutat inițiativa CALM, menționând că atunci când ne așezăm la o masă de dialog este important să eliminăm divergențele. „Factorul politic vede în cetățeni doar voturi. Cei din cercetare și din mediul academic sunt preocupați de studenți, de ore etc. Ultimii actori, dar și cei mai importanți, sunt reprezentanții APL care ar trebui să fie un fel de barometru atunci când se preconizează o reformă.”

Potrivit fostului edil al orașului Cimișlia, fost reprezentant al delegației RM la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European **Gheorghe Răileanu**, consens am putea atinge doar atunci când toți participanții sunt de bună credință și urmăresc un interes comun, cel al cetățenilor. „Trebuie să asigurăm profesionalismul și continuitatea în APL. De asemenea,

CALM trebuie să acorde mai multă atenție pregătirii angajaților APL și primarilor, să lucreze la mai multe proiecte de legi care să fie supuse consultărilor și să insistăm ca acestea să fie adoptate. Cred că încet-încet se avansează pe calea democratizării”, a conchis Gheorghe Răileanu.

Nicolae Eșanu, președintele grupului de lucru creat de fostul premier Ion Chicu privind reforma APL, de asemenea, a salutat inițiativa CALM, exprimându-și speranța că aceasta va fi realizată. „Vă asigur că noi vom participa la dezbateri în cadrul acestei platforme, astfel încât să găsim

un consens în elaborarea unui concept de reformă.” Nicolae Eșanu a accentuat că o asemenea reformă nu poate fi făcută în grabă și indiferent de formula viitoarei guvernări, trebuie de ținut cont și de opinia opoziției.

Primarul municipiului Edineț, vicepreședinte al CALM **Constantin Cojocari** a scos

în evidență faptul că deși trăim timpuri incerte, faptul că astăzi deja avem posibilitatea de a spune lucrurilor pe nume înseamnă o mare victorie a democrației.

Și expertul internațional **Adrian Ionescu** a fost de părere că Republica Moldova a

avansat destul de mult în domeniul democrației locale. Expertul s-a arătat convins că Congresul Autorităților Locale din Moldova are suficientă greutate ca să adune în jurul mesei toți acești actori despre care s-a vorbit.

Potrivit secretarului de stat al Ministerului Finanțelor **Dorel Noroc**, nimeni nu își do-

rește ca reforma administrativ-teritorială să fie implementată fără CALM și APL. „Această reformă trebuie realizată paralel cu reforma finanțelor publice locale, astfel ca banii publici să fie utilizați cât mai eficient.”

Expertul **Dumitru Budeanschi**, actualmente ministru al Finanțelor, a atras atenția asupra faptului că fără implicarea factorului politic reformele nu sunt posibile. Totodată, expertul a propus identificarea în acest format a unui rol al actorilor locali din societatea civilă din APL.

Directorul executiv adjunct al Institutului pentru Politici și Reforme Europene **Julian Rusu** a fost de părere că este nevoie de a consolida autonomia locală și prin prevederi constituționale.

Directorul Programului USAID „Comunitatea Mea” **Daniel Șerban** și-a exprimat

bucuria de a-i vedea împreună pe reprezentanți ai APL, APC, societății civile, mediului academic. „Inițiativa de astăzi a CALM ne demonstrează că toată lumea vrea să se așeze la masa de discuții. Cred că suntem pe drumul cel bun, iar noi, cei de la Comunitatea Mea, suntem alături de Dvs.”

Și reprezentanta Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European

Onorina Șoric i-a asigurat pe cei prezenți de susținerea instituției pe care o reprezintă în acest proces de consolidare a dialogului.

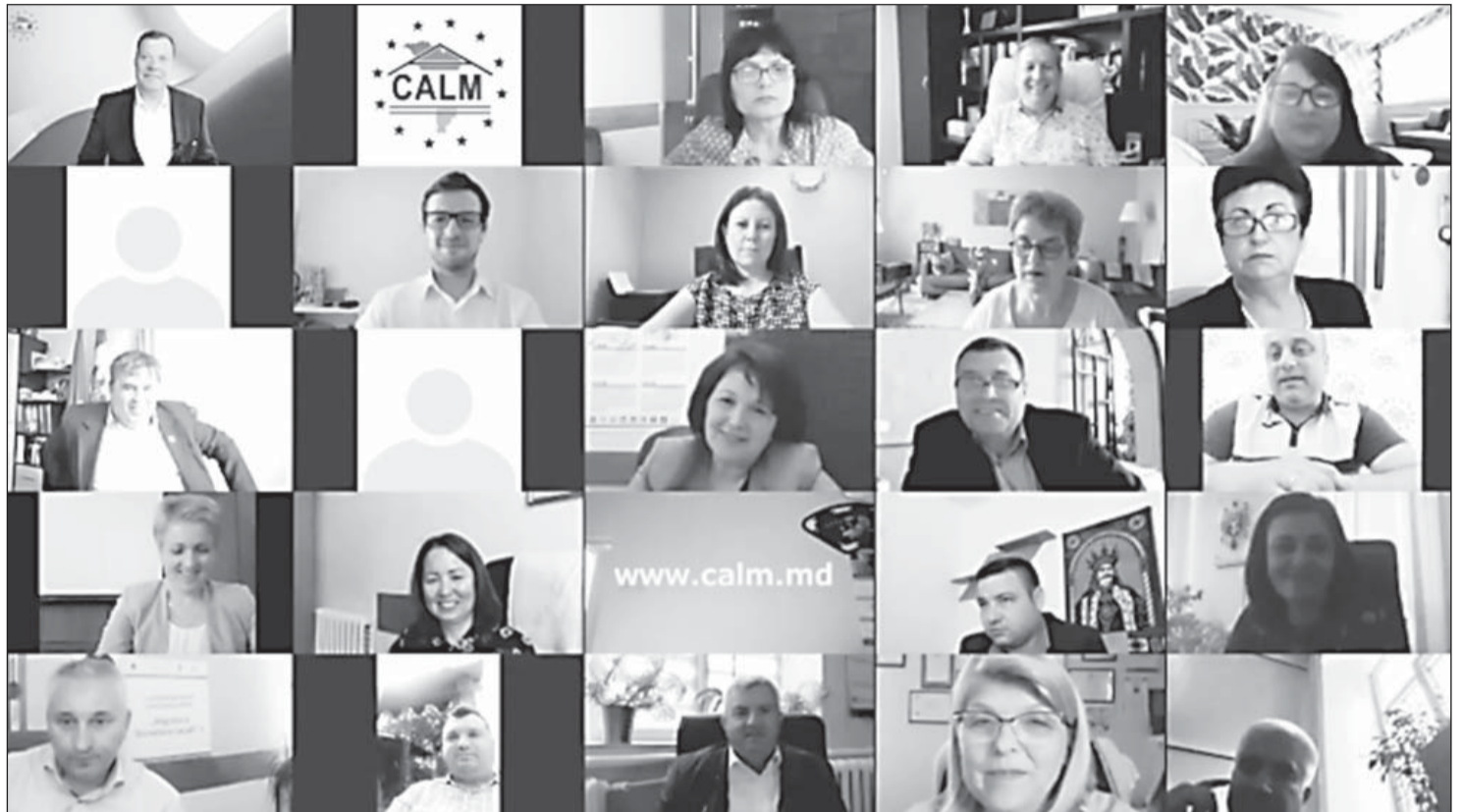
Directorul executiv al CALM **Viorel Furdul** și-a exprimat încrederea în succesul acestei inițiative, menționând că atunci când există dorință se identifică și cele mai bune soluții.

A FOST ADOPTAT PLANUL STRATEGIC AL CALM – DOCUMENT ELABORAT CU SUSȚINEREA CONSILIULUI EUROPEI!

La 10 iunie s-a desfășurat ședința Consiliului de Administrare CALM. În cadrul evenimentului cu participarea primarilor – reprezentanți ai Consiliului de Administrare al CALM, experților Consiliului Europei și CALM a fost prezentat, discutat și aprobat Planul Strategic al CALM pentru anii 2021-2027. Documentul a fost elaborat cu sprijinul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei în cadrul proiectului „Consolidarea culturii dialogului și consultării autorităților locale din Republica Moldova”, implementat de Congresul Autorităților Locale și Regionale a Consiliului Europei, în cadrul Planului de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2017-2020.

Tatiana Badan, președinte al CALM a mulțumit tuturor experților și primarilor care s-au implicat în procesul de elaborare a Planului Strategic al CALM și și-a exprimat încrederea că acest document va fi unul ef-

cient, care va consolida capacitățile APL. **„Succesul implementării acestui document se va reflecta asupra bunăstării tuturor cetățenilor RM, rezultatele însă depind de capacitatea noastră de a fi un uniți în jurul CALM”,** a menționat Tatiana Badan.

Giulia RE, șef adjunct al oficiului Consi-

liului Europei din Chișinău s-a arătat mândră de faptul că CoE a contribuit la elaborarea Planului Strategic al CALM pentru următorii șase ani. Reprezentanta Consiliului Europei a vorbit și despre Foaia de parcurs privind democrația locală și regională în Republica Moldova, dar și despre angajamentele asumate de statul nostru în domeniul consolidării autonomiei locale.

Andreas KIEFER, Secretar General al

Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei a mulțumit CALM pentru abilitatea de a motiva autoritățile locale. **„Alegerea Tatianei Badan în calitate de președinte al NALAS, dar și faptul că președintele CALM este prima femeie președinte a asociației autorităților locale din Sud-Estul Europei au un rol semnificativ.”** Potrivit lui Andreas Kiefer, a venit timpul ca Congresul Autorităților Locale din Moldova să implementeze planul strate-

gic pentru a contribui la consolidarea democrației locale, dar și la acordarea serviciilor de înaltă calitate membrilor săi. **„Felicit CALM pentru acest rezultat. CALRE va fi și în continuare alături de CALM pentru a realiza acest plan de acțiuni.”**

Expertul național Stanislav Ghilețchi a vorbit despre etapele parcurse pentru a asigura participarea largă a primarilor în procesul elaborării acestui document. **„Am organizat un mini sondaj realizat în cele trei sesiuni de consultare a documentului la care au participat circa 200 de aleși locali. Peste 92% dintre participanți au fost de părere că obiectivele strategice acoperă principalele domenii care trebuie abordate de CALM în următorii 6 ani.”**

Expertul național Irina Luncașu a scos în evidență alte metodologii utilizate la ela-

borarea Planului Strategic al CALM. **„În cadrul ședințelor regionale primarii au venit cu propuneri de îmbunătățire a documentului. Urmare a tuturor consultărilor am ajuns la conceptul final al Planului Strategic al CALM pe care vi-l prezentăm astăzi.”**

Primarii de Sărata Veche, Fălești și de Colibași, Cahul: Maria Galiț și Ion Dolganuic au prezentat cele patru obiective strategice de bază ale CALM pentru următorii șase ani. Acestea sunt consolidarea instituțională a CALM; îmbunătățirea reprezentării, comunicării și informării; advocacy în numele autorităților locale și consolidarea autonomiei locale; furnizarea de servicii eficiente și dezvoltarea de capacități de înaltă calitate.

Majoritatea celor prezenți au votat pentru aprobarea Planului Strategic al CALM pentru anul 2021-2027.

Primarul de Edineț Constantin Cojocaru, primarul de Cricova Valentin Guțan, primarul de Zubrești, Strășeni Maria Manoli; primarul de Ecaterinovca, Cimișlia Efim Strogoteanu, primarul de Perescina, Orhei Valentina Buzu, primarul de Mereșeuca, Ocnița Emilia Albu și alți aleși locali au mulțumit experților CoE, dar și experților naționali pentru munca depusă la elaborarea acestui document și au atras atenția asupra faptului că doar cu efort comun se va reuși implementarea tuturor obiectivelor trasate în Planul Strategic al CALM.

APL DIN UTA GĂGĂUZIA, DE ASEMENEA, AU NEVOIE DE DESCENTRALIZARE ȘI AUTONOMIE! DESCENTRALIZAREA NU TREBUIE SĂ SE OPREASCĂ DOAR LA NIVEL DE REGIUNE!

APL din UTA Găgăuzia vin cu o serie de propuneri pentru viitoarea guvernare în ceea ce privește descentralizarea și consolidarea autonomiei locale. În cadrul unei inițiative legislative, APL din UTA Găgăuzia explică faptul că în ciuda numeroaselor dificultăți în funcționalitatea UTA Găgăuzia, în primul rând din cauza vulnerabilității statutului său juridic – Legea cu privire la statutul juridic special al Găgăuziei 344/1994 are statutul de lege organică, nu constituțională, ca în autonomiile europene (concluzia este reflectată în recomandările Comisiei de la Veneția 191/2001), care o face dependentă și sub-

ordonată altor legi organice adoptate după 23 decembrie 1994, autonomia are loc, în primul rând, în baza aspectului financiar.

Legea finanțelor publice locale 397/2003 conferă autonomiei un drept fără precedent – obținerea impozitelor în proporție de 100% în bugetul Găgăuziei (impozite pe venit, TVA, accize).

În același timp, Găgăuzia, care a realizat descentralizarea financiară de la Chișinău, nu demonstrează nicio dorință de a implementa această strategie la nivel de autonomie în raport cu primăriile.

Concentrarea excesivă a finanțelor la ni-

velul bugetului regional (transferurile din impozitele pe venituri ale întreprinderilor, TVA și accizele nu sunt alocate bugetelor primăriilor), duce la faptul că finanțele din Găgăuzia sunt distribuite pe criterii politice, de multe ori în funcție de loialitatea liderilor locali etc.

În pofida încercărilor Adunării Populare de a se convoca pentru a depolitiza distribuția finanțelor, exprimată în adoptarea legilor locale, recunoscute ca fiind de foarte înaltă calitate de către CALM – legea investițiilor de capital (distribuția investițiilor în funcție de numărul populației; programul privind iluminatul stradal), legea nutriției pentru elevii din

clasele 5-1; Comitetul Executiv al Găgăuziei, cu ajutorul deputaților locali, depune eforturi pentru a bloca inițiativele legislative care să prevadă o distribuție echitabilă și transparentă a fondurilor publice.

Această abordare, combinată cu o gestionare financiară deficitară și lipsa consultării cu primarii, a dus la o criză bugetară fără precedent, culminată de adoptarea Legii bugetare pentru 2021 abia la 7 mai 2021 și suspendarea unor programe importante

APL DIN UTA GĂGĂUZIA, DE ASEMENEA, AU NEVOIE DE DESCENTRALIZARE ȘI AUTONOMIE! DESCENTRALIZAREA NU TREBUIE SĂ SE OPREASCĂ DOAR LA NIVEL DE REGIUNE!

care vizează descentralizarea în anul bugetar curent!

II. Propuneri

1. În contextul implementării strategiei de descentralizare, este foarte important ca propunerile pentru UTA Găgăuzia să se refere nu doar la politicile din autonomie, ci și la comunitățile locale din toată Republica Moldova. Acest lucru ar crea o atmosferă de solidaritate între Găgăuzia și toți subiecții administrației publice locale.

De exemplu:

a) de a transfera competența privind stabilirea cotelor impozitelor pe proprietățile imobiliare către autoritățile locale (ratele impozitului funciar pe terenurile agricole, care reprezintă o sursă importantă de venit pentru bugetele locale, nu au fost revizuite din 2001!);

În prezent, stabilirea dimensiunii tarifelor este de competența Parlamentului, iar impozitele sunt plătite integral bugetelor locale;

b) crearea unui mecanism echitabil și transparent pentru distribuirea finanțelor publice și a asistenței internaționale către comunitățile locale;

Considerăm că este necesară introducerea practicii ca un reprezentant al comunităților locale / CALM, Comitetul Executiv al Găgăuziei să fie inclus în componența Consiliilor administrative ale fondurilor publice: Fondul ecologic, Fondul rutier, Fondul de

investiții sociale din Moldova, Agenția pentru eficiență energetică (a fost dezvoltată inițiativa legislativă);

c) introducerea unui sistem flexibil de motivație pentru munca alegătorilor locali;

În prezent, remunerarea angajaților administrației publice locale este finanțată de la bugetul local, iar valoarea remunerației este stabilită de Guvern, ceea ce demotivează aleșii locali și reduce prestigiul funcției angajaților administrației publice locale (inițiativa legislativă este înregistrată în Parlament);

d) implementarea investițiilor directe și a proiectelor de granturi ale Uniunii Europene pentru comunitățile locale;

În Găgăuzia au fost introduse mari subvenții europene în valoare de peste 10 milioane de euro „SARD”, „SPLA” și altele.

În același timp, în locul implementării proiectelor competitive ale Delegației Europene direct pentru localitățile din Găgăuzia, s-a ales opțiunea de implementare a proiectelor prin intermediul Comitetului executiv,

ceea ce a făcut ca procedura de acordare a asistenței să nu fie transparentă și nici eficientă;

e) introducerea principiului subsidiarității în reforma serviciilor desconcentrate;

Este important ca reforma serviciilor desconcentrate de stat (Serviciul fiscal, Trezoreria teritorială, Agenția pentru siguranța alimentelor, asistența medicală de urgență și altele) să aibă loc în consultare cu autoritățile locale și regionale, care sunt în prima linie de soluționare a problemelor cetățenilor.

2. În Republica Moldova nu se acordă suficientă atenție proceselor de descentralizare, acest lucru este cauzat din cauza lipsei unei abordări instituționale pentru soluționarea problemelor.

Supravegherea dezvoltării comunităților locale la nivel de Cancelarie nu este o abordare sistematică, ci fragmentată.

Este necesar de a restabili Ministerul Administrației Publice Locale în Guvern

sau, ca o propunere alternativă, să fie incluse funcțiile de secretari de stat pentru UTA Găgăuzia și pentru autoritățile locale.

3. Implementarea de către Uniunea Europeană a unui proiect de acordare a sprijinului legal autorităților din Găgăuzia pentru pregătirea proiectelor de legi locale în domeniile legislației electorale, dezvoltarea economiei și turismului, implementarea politicilor lingvistice.

III. Rezultate așteptate:

Un proces eficient pentru implementarea strategiei naționale de descentralizare.

Consolidarea și extinderea cooperării intermunicipale.

Îmbunătățirea capacității resurselor umane și a managementului financiar la nivel local.

Consolidarea capacității autorităților UTA Găgăuzia de a veni cu inițiative legislative și politice, precum și de a oferi servicii publice eficiente, în conformitate cu standardele europene.

Autoritățile din Găgăuzia sunt implicate activ în sistemul general de luare a deciziilor politice la nivel național.

Locuitorii din UTA Găgăuzia sunt integrați în toate sferile de activitate la nivel național, se realizează independența politică și economică.

UTA Găgăuzia devine o autonomie eficientă și funcțională la nivel european, stabilind standardele de autonomie locală pentru reintegrarea viitoare a țării.

Viorel Furdui la întrevvedereea cu primarii din UTA Găgăuzia: „EXISTÂND ACEASTĂ UNITATE ÎN ABORDĂRI ȘI IDEI, APL VOR OBȚINE MAI MULTĂ AUTONOMIE LOCALĂ ȘI MAI MULTE POSIBILITĂȚI DE A SOLUȚIONA PROBLEMELE CETĂȚENILOR”

Recent a avut loc ședința Asociației Primarilor din UTA Găgăuzia. La eveniment a participat și directorul executiv al CALM Viorel Furdui, Asociația Primarilor din UTA fiind membră a CALM din 2020. Principalele teme ale discuției au vizat recomandările ce ar crea premise pentru descentralizarea și consolidarea autonomiei locale, situația din UTA Găgăuzia, relația autorităților locale cu cele regionale, finanțarea diverselor programe, consultarea APL, implicarea acestora în anumite procese decizionale alte probleme specifice regiunii. Ședința a fost prezidată de președintele asociației, primarul satului Copceac Oleg Garizan.

timp. „Problemele APL sunt cu siguranță aceleași și, în mare parte, vizează măsurile de consolidare a autonomiei locale. Acestea se corelează cu tot ce propune de mai mulți ani CALM, dar și alți colegi, din alte regiuni ale RM. Am constatat că există o unitate în abordări în privința descentralizării financiare mai accentuate. S-au propus mai multe măsuri privind taxele locale, revizuirea impozitului funciar care de aproape 20 de ani nu a fost modificat, se dorește ca o parte din impozitul persoanelor juridice să rămână în bugetele locale, să fie mărită cota impozitului pe venitul persoa-

nelor fizice la orașe, fiind necesară crearea unei baze de venituri necesare pentru dezvoltare. În afară de aceasta, toți sunt de acord cu faptul că este nevoie de schimbat abordarea în domeniul salarizării din domeniul APL, iar instrumentul principal să fie descentralizarea și acordarea dreptului APL să decidă, în mare parte, în privința statelor de personal, specialiștilor de care au nevoie, nivelul de salarizare a acestora etc. Trebuie să oferim posibilitatea APL să poată atrage specialiști buni și aceștia să presteze servicii de calitate pentru cetățeni. De asemenea, se dorește consoli-

darea dialogului dintre diversele nivele de administrație publică, este nevoie de depolitizarea fondurilor publice în așa fel încât politicul să nu poată interveni în procesul de distribuire a fondurilor și banii publici, în special cei destinați dezvoltării localităților, să fie distribuiți într-un mod echitabil, transparent și proporțional.”

Viorel Furdui a menționat că toate aceste aspecte se vor regăsi printre propunerile acumulate de către CALM și vor fi înaintate atunci când va fi investit noul Guvern, inclusiv când va începe să funcționeze noul Parlament.

„Ne bucurăm foarte mult că și APL de nivelul I din UTA Găgăuzia încep să se implice foarte activ în procesul general de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, vin cu idei, cu soluții care, în mare parte, se corelează foarte bine cu dispoziția generală a întregului sistem de administrație publică locală, cu primarii și APL din alte regiuni, ceea ce ne însușă un grad destul de mare de optimism că în următoarea perioadă lucrurile se vor schimba în bine și APL, având această unitate în abordări și idei, vor obține mai multă autonomie locală, mai multe posibilități și capacități de a soluționa problemele cetățenilor.”

Potrivit directorului executiv al CALM Viorel Furdui, au fost făcute schimburi de opinii privind măsurile urgente care trebuie și pot fi luate într-o perioadă cât mai scrută de

Maia Sandu: „DEZVOLTAREA STATULUI IMPLICĂ PARTENERIATUL DINTRE APC ȘI APL”

În discursul ținut în cadrul ședinței de constituire a noului Parlament de la Chișinău, Președintele Republicii Moldova Maia Sandu a menționat că dezvoltarea statului implică parteneriatul dintre autoritățile centrale și cele locale. „Șantajarea primarilor trebuie să înceteze. Programele de dezvoltare locală trebuie să țină cont de realități obiective, pentru a avea impact cât mai mare, nu de alocări financiare partizane. În fiecare comunitate trebuie să existe infrastructură de bază, pentru ca fiecare cetățean să aibă acces la serviciile esențiale.”

Președintele a ținut să sublinieze că și în continuare va merge frecvent în comunitățile locale pentru a vorbi cu primarii, cu autoritățile locale, sugerându-le deputaților și membrilor viitorului Guvern să facă același lucru. „Orice reformă în plan local trebuie făcută doar cu consultarea comunităților locale”, a conchis Maia Sandu.

Amintim că în programele electorale, atât Partidul Acțiune și Solidaritate, cât și Blocul Comuniștilor și Socialiștilor și-au asumat să intensifice procesul de descentralizare și de consolidare a autonomiei locale.

Printre alte priorități, PAS și-a asumat să direcționeze în bugetele localităților 50% din taxa pe resurse naturale, 100% din taxa pentru folosirea drumurilor, o parte din impozitul pe venitul persoanelor juridice etc. De asemenea, PAS s-a angajat să aducă, cu ajutorul partenerilor

“PROGRAMELE DE DEZVOLTARE LOCALĂ TREBUIE SĂ ȚINĂ CONT DE REALITĂȚI OBIECTIVE, PENTRU A AVEA IMPACT CÂT MAI MARE, NU DE ALOCĂRI FINANCIARE PARTIZANE. ÎN FIECARE COMUNITATE TREBUIE SĂ EXISTE INFRASTRUCTURĂ DE BAZĂ, PENTRU CA FIECARE CETĂȚEAN SĂ AIBĂ ACCES LA SERVICIILE ESENȚIALE!”

europeni, câte 2 miliarde de lei anual pentru dezvoltarea satelor; să reducă necesarul de cofinanțare din partea autorităților publice locale pentru proiectele naționale și să creeze un fond național pentru acoperirea parțială a contribuției financiare la implementarea proiectelor finanțate din fondurile externe.

Printre măsurile prioritare ale Blocului Comuniștilor și Socialiștilor din Republica Moldova se numără creșterea de la 50,7% la 70% în 2025 a gradului de asigurare cu apă

potabilă de calitate în localități și introducerea treptată a unui sistem public de canalizare; repararea în următorii patru ani a circa 3600 km de drumuri și străzi locale; elaborarea și implementarea unui program de iluminare a localităților; creșterea nivelului de autonomie financiară a autorităților locale și reducerea dependenței bugetelor locale de transferurile de la bugetul de stat de la 70% la 60% etc.

Totodată, Blocul Comuniștilor și Socialiștilor și-au propus ca 20% din impozitul pe venitul din activitatea economică, colectat pe teritoriul unităților administrativ-teritoriale, să fie direcționat către bugetele locale; 20% din contribuțiile de reglementare colectate de Agenția Națională de Reglementare în Energetică de la companiile care furnizează servicii de asigurare cu gaze, căldură, apă și canalizare să fie redirecționate către Fondul Național de Dezvoltare Regională pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii locale etc.

Menționăm că în ajunul campaniei electorale, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a lansat un apel către toți concurenții electorali să adere la obiectivele descentralizării și autonomiei locale, precum și să-și asume angajamentul public privind implementarea în practică a obiectivelor care vor duce la acest deziderat. Apelul CALM a fost semnat de Partidul Acțiune și Solidaritate, dar și de Blocul Comuniștilor și Socialiștilor.

Primarul comunei Băcioi Ilie Leahu: „ESTE NEVOIE SĂ DEBIROCRATIZĂM PUTEREA CENTRALĂ”

Ilie Leahu a devenit primar al comunei Băcioi la 29 de ani. La un an de mandat, majoritatea consilierilor locali care reprezintă diverse partide politice, în semn de recunoaștere a efortului pe care îl depune în activitatea de zi cu zi, îi acordă primarului o diplomă de onoare. Un gest demn de toată aprecierea, în condițiile în care este unul extrem de rar întâlnit în localitățile noastre. În cadrul unui interviu pentru calm.md, Ilie Leahu ne spune cum e să activezi în administrația publică locală, care sunt problemele din comunitate, dar și cum ar putea fi soluționate acestea.

Văd în biroul Dvs. o diplomă de onoare oferită de către majoritatea consilierilor locali pentru devotament și pentru efortul pe care îl depuneți în activitatea de ales local. Cum explicați acest gest de recunoștință, în condițiile în care în multe alte localități adesea există neînțelegeri între alesul local și consilierii?

Ilie Leahu: Această diplomă mi-a fost oferită de către consilierii din cadrul Consiliului comunal Băcioi din toate fracțiunile, cu ocazia Zilei Autonomiei Locale, la un an de când am fost ales în calitate de primar. Am încercat să am o comunicare permanentă cu consilierii și cu cetățenii, dar și să implicăm toți factorii de decizie în soluționarea problemelor comunității din momentul în care am câștigat mandatul. Avem o bună colaborare în cadrul ședințelor Consiliilor locale. Noi, în calitate de parte executivă, implementăm deciziile aprobate și cred că împreună înregistrăm un rezultat bun. Și pentru mine a fost o surpriză în momentul în care mi-a fost înmănată această diplomă. Încercăm să ne concentrăm atenția asupra problemelor comunității, să le soluționăm pe cele care necesită implicarea noastră și, de comun acord, prin dialog, implicare, dezbateri și de-

cizii, să intervenim în măsura posibilităților legale și financiare.

Sunteți unul dintre cei mai tineri primari din Republica Moldova...

Ilie Leahu: Cred că sunt și mai tineri. Am devenit ales local la 29 de ani. Totuși, îmi era cunoscut acest domeniu deoarece am activat în calitate de secretar al Consiliului local, dar și de viceprimar. Îmi doresc să schimb lucrurile în bine și să lăsăm anumite rezultate în urma noastră. Cred că dacă reușești să schimbi ceva la momentul potrivit atunci și oamenii vor aprecia acest efort.

Dacă și consilierii recunosc meritele Dvs. înseamnă că reușiți...

Ilie Leahu: Reușim prin multă muncă, prin sacrificiul timpului liber, al familiei, suntem permanent la serviciu, iar dacă lipsesc o zi mi se creează impresia că sunt rupt de realitate. Sunt permanent implicat în activități, ședințe, discuții cu cetățenii, cu antreprenorii, cu executorii lucrărilor, cu reprezentanții instituțiilor publice, în ultima perioadă avem și multe întruniri în format online, ieșiri în teren, monitorizare de proiecte, școlile și instituțiile preșcolare necesită anumite intervenții, zilnic apar situații neplănuite, în afară de cele pe care le planificăm la început de săptămână.

Faptul că localitatea Băcioi este în apropierea capitalei ne creează impresia că ar trebui să aveți locuri de muncă, infrastructură, alte condiții necesare de trai...

Ilie Leahu: Comuna Băcioi este o suburbie a municipiului Chișinău, cu patru sate componente, avem 10500 de alegători cu drept de vot, plus alte circa 2000-3000 de persoane de până la 18 ani. Majoritatea oamenilor din comuna noastră activează în raza municipiului Chișinău, la Aeroportul Internațional Chișinău, alte întreprinderi care se află în apropierea comunei Băcioi. Comuna este mare și sunt foarte multe probleme ce vizează infrastructura drumurilor, a apeductului, a rețelelor de canalizare sau lipsa acestora. La această etapă lucrăm intens anume în acest domeniu și încercăm să intervenim pentru a oferi competitivitate localității noastre, dar și atractivitate pentru investitori și oamenii dornici de a se stabili cu traiul în

comuna noastră, iar cei care au plecat peste hotare să-și dorească să revină acasă.

Primăria și localitatea au unele beneficii de pe urma activității oamenilor din Băcioi în municipiul Chișinău?

Ilie Leahu: Municipiul Chișinău alocă anumite investiții pentru dezvoltarea suburbiilor. De exemplu, anul trecut comuna Băcioi a beneficiat de 8, 2 milioane de lei alocații la investiții capitale, resurse cu care au fost reparate mai multe instituții preșcolare și școlare, alte instituții sociale, dar și un drum de acces. Anul acesta au fost mai multe dezbateri la nivel de municipiu și s-a cam redus din aceste alocații. Totuși, suntem beneficiarii sumei de trei milioane de lei pentru reparația drumului de acces din partea bd. Dacia spre comuna Băcioi. Am venit și noi cu o contribuție, am anunțat licitația publică și urmează să facem evaluarea antreprenorului pentru a da în executare lucrările. Pot constata că există comunicare cu primăria municipiului Chișinău, sunt și anumite investiții care se alocă anual, în funcție de situația economică a municipiului și a țării.

Un primar trebuie să fie nu doar un bun manager, dar și un bun economist, expert în licitații publice etc...

Ilie Leahu: Da, într-adevăr, sunt foarte multe detalii și foarte multe procese birocratice de care trebuie să ții cont. Altfel, dacă nu

ai întocmit documentația respectivă în modul corespunzător, riști să implementezi mult mai greu un obiectiv sau altul sau să comiți mai multe greșeli. Totuși, acesta este un specific al funcției publice și noi ne implicăm atât în procesul de pregătire a documentației, cât și în monitorizarea și controlul implementării proiectelor. Sperăm că oamenii vor aprecia aceste eforturi depuse atât de aparatul primăriei, cât și de consilierii locali.

Ce nu vă permite să realizați tot ceea ce vă propuneți?

Ilie Leahu: În primul rând, este vorba despre lipsa specialiștilor buni, calificați, care să-i poți atrage în serviciul public și să vrea să se implice. Au fost anunțate mai multe concursuri pentru suplinirea unor funcții vacante dar salariile sunt mai avantajoase în domeniul privat decât în domeniul public și astfel aceste poziții nu sunt atractive pentru specialiștii calificați. Acesta este un mare dezavantaj pentru activitatea APL. În afară de aceasta, avem foarte multe competențe. Practic, în toată legislația găsim că APL sunt responsabile de foarte multe situații, dar acoperire financiară nu prea există, iar transferul de la bugetul de stat se face strict pentru instituțiile preșcolare și de învățământ. În aceste condiții devine tot mai greu să soluționăm anumite probleme care sunt în competența exclusivă a statului. În afară de aceasta, cred că ar fi necesar ca APL să aibă mai multe competențe în domeniul de asistență a cetățenilor, cum ar fi actele de stare civilă, asistența socială, să debirocratizăm puterea centrală, astfel încât oamenii să poată să-și soluționeze problema la primărie, să nu fie nevoiți să meargă câțiva km pentru a ajunge la serviciile centrale ale țării. În afară de aceasta, este nevoie de dorință, implicare, devotament, susținere și apreciere din partea locuitorilor. Dialogul cu locuitorii este esențial. De exemplu, anul trecut am reparat anumite porțiuni de străzi și am pus accent pe contribuția locuitorilor din acele sectoare ale localității. Primăria a venit cu 70% din suma necesară, locuitorii au contribuit cu 30%. Oamenii au înțeles că este necesară și implicarea lor, în caz contrar reușeam mult mai puțin.

CETĂȚENII SUPORTĂ CONSECINȚELE REFORMEI EȘUATE A ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

La sfârșitul anului trecut Guvernul a aprobat Hotărârea nr.966 cu privire la serviciile prestate de către Agenția Servicii Publice (ASP). Proiectul presupune aprobarea metodologiei de calculare a tarifelor prestate de către ASP, Nomenclatorul Serviciilor Publice prestate de către Agenție, dar și tarifele acestor servicii. În cadrul ședinței de Guvern, secretarul general al Guvernului Liliana Iaconi menționa că prin aprobarea proiectului se intenționează să fie stabilite anumite înlesniri la unele categorii de servicii prestate de ASP.

Potrivit Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), Executivul nu a supus consultărilor publice această inițiativă și a adoptat-o în lipsa asigurării unui proces transparent. Expertul Alexandru Morcov susține că acesta este un proiect foarte important pentru cetățeni și APL deoarece vizează de tot complexul de servicii prestate de Agenția Servicii Publice: documentarea populației, a autovehiculelor; înregistrarea agenților economici și întreprinderilor, servicii cadastrale, eliberarea certificatelor de stare civilă etc.

„Urmărind evoluția lucrurilor după aprobarea acestei decizii a Guvernului, constatăm,

cu regret, că Agenția Servicii Publice este un proiect falimentar și are un impact negativ asupra buzunarului populației care și așa este sărăcită”, a declarat Alexandru Morcov.

Expertul a constatat că principalul obiectiv enunțat de promotorii acestei reforme de a concentra mai multe instituții și entități publice în una singură, cea a Agenției Servicii Publice, este un eșec total, în condițiile în care obiectivul de bază a acestor comasări a fost de a reduce cheltuielile și de a apropia serviciile de cetățean.

„S-a interpretat eronat acest principiu al ghișeului unic, nu putem vorbi de apropierea serviciilor de cetățeni. Dimpotrivă, acest serviciu a fost îndepărtat de oameni iar calitatea acestuia a devenit mai proastă. Putem doar întui obiectivele reale ale acestei reforme prin concentrarea tuturor serviciilor și resurselor în cadrul acestei instituții.”

Expertul CALM a amintit că înainte de fuzi-

onarea acestor instituții, CRIS Registrul a făcut un împrumut de circa 70 de milioane de euro.

„Astăzi cetățeanul este nevoit să se programeze pentru orice serviciu și să aștepte între patru și șase săptămâni, iar în cazul în care ajunge totuși la acest așa-numit ghișeu unic și îi lipsesc anumite acte, va trebui să ia de la capăt tot acest proces. Mai mult decât atât, această hotărâre de Guvern a generat noi majorări de tarife practic la tot spectrul de servicii pe care le prestează Agenția Servicii Publice.”

Un alt efect nefast va fi resimțit în cazul lucrărilor cadastrale, înregistrare și evidență a dreptului de proprietate asupra bunurilor imobiliare, prețurile la unele asemenea servicii fiind majorate de cinci sau chiar șase ori. „Este straniu faptul că în cadrul acelei ședințe de Guvern nimeni nu a menționat despre aceste majorări. Într-o perioadă pandemică, când Guvernul ar trebui să găsească soluții pentru a diminua din presiunea financiară a cetățenilor, mulți dintre aceștia rămânând fără venituri, serviciile prestate de ASP au fost majorate considerabil.”

Totodată, expertul a atras atenția asupra faptului că acesta este un exemplu concret de centralizare excesivă a serviciilor. „Anterior aceste instituții erau descentralizate pe teritoriul RM, fiecare avea sediul său și acestea nu se intercalau. Acum asistăm la o concentrare a tuturor solicitărilor într-un singur loc, iar aceste modificări nu au produs îmbunătățiri ale calității serviciilor, ba din contra, acestea creează incomodități cetățenilor și

au devenit încă mai puțin accesibile, mai ales în perioada pandemiei.”

Alexandru Morcov consideră că Guvernul nu a ținut cont de spectrul larg de servicii pe care le prestează ASP și pentru aceste centre multifuncționale nu au fost proiectate parcuri sau alte facilități de transport etc.

În acest context, CALM reiterează necesitatea de a dezvolta ghișee unice autentice, adică să-i oferim posibilitatea cetățeanului să obțină orice serviciu public de la cea mai apropiată autoritate publică locală.

„Noi nu afirmăm că de mâine orice serviciu va putea fi prestat de către absolut toate primăriile, dar insistăm ca acest concept să fie dezvoltat, să fie acordată posibilitatea APL, care au capacitatea instituțională și tehnică, să efectueze acest exercițiu. Ne bucurăm foarte mult că Agenția de Guvernare electronică susține acest deziderat, în acest sens are și un proiect în derulare iar în rezultatul acestuia 17 primării vor avea centre unice de prestări servicii”, a explicat Alexandru Morcov.

CALM este convins că aceasta este unica și cea mai fezabilă cale de apropiere a serviciului de cetățean, în condițiile unei rețele de transport subdezvoltate, a unei rețele de străzi și drumuri care nu întotdeauna corespund normelor etc. „Să nu uităm că suntem în sec. XXI și guvernările strigă sus și tare că își propun să dezvolte conceptul de e-guvernare. Totuși, trebuie să fie limpede că nu vom putea realiza acest deziderat fără implicarea APL în acest proces.

Primarul de Unțești, Ungheni Nicolae Sorotinschi: „CRED CĂ NIMENI NU CUNOAȘTE MAI BINE DECÂT CALM-UL CUM TREBUIE SĂ FIE REALIZATĂ O REFORMĂ ADMINISTRATIV-TERRITORIALĂ”

Nicolae Sorotinschi este primar la al doilea mandat în satul Unțești, Ungheni, președinte al organizației teritoriale a CALM din acest raion. Nicolae Sorotinschi ne spune cum e să activezi în calitate de ales local, ce bucurii poți avea, dar și cum ar trebui să fie o reformă administrativ-teritorială care să producă rezultate benefice pentru cetățeni.

merat. Dacă însă e să vorbim la general, la fel cum pe lângă casă niciodată nu se termină lucrul, așa e și în orice localitate. În primul rând este nevoie de reabilitarea infrastructurii, este un drum care nu ne aparține și care, în sfârșit, e în construcție. Cred că după finalizarea acestor lucrări se vor soluționa și alte probleme. Un alt obiectiv este finalizarea traseului de alimentare cu apă potabilă.

Salubritatea și evacuarea deșeurilor ar trebui să devină o prioritate pentru toți. Orașele au întreprinderi municipale care gestionează acest domeniu, în sate nu există asemenea posibilități, totul se face haotic. Trebuie să existe o strategie la nivel de țară, altfel nu vom putea soluționa această problemă care ne afectează pe toți.

Despre activitatea CALM ce părere aveți?

Nicolae Sorotinschi: Este o organizație foarte utilă pentru primari, adică pentru întreaga populație. Noi ne adresăm cu diverse întrebări și găsim soluții. Cel mai stringent subiect vizează reforma administrativ-teritorială. Consider că anume CALM-ul trebuie să se expună prompt și de părerea acestei organizații să se țină cont atunci când se va lua o decizie în acest sens. Cred că nimeni nu cunoaște mai bine decât CALM-ul cum trebuie să fie realizată o asemenea reformă. Descentralizarea financiară și autonomia locală sunt necesare. Cu toate acestea, când vorbim despre reforma administrativ-teritorială, oamenii se gândesc doar la comasarea primăriilor. Fiecare sat are tradițiile și obiceiurile sale și trebuie foarte atent de abordat acest subiect, iar soluțiile trebuie să vină din teritoriu și acesta este rolul CALM-ului. Noi cunoaștem intenția Grupului de lucru creat de fostul Guvern de a reduce numărul de primării până la 93, dar aceasta nu este soluția de care are nevoie țara noastră.

Cum e să activezi în administrația locală?

Nicolae Sorotinschi: Sunt foarte multe greutăți. Dacă îmi spunea cineva câte responsabilități, dar și câte provocări presupune această funcție atunci cred că nu candidam. Sunt însă și momente care ne motivează. De exemplu, la începutul primului mandat am construit un drum și într-o bună zi au venit la primărie câteva femei în vârstă. Și-au scos galoșii în fața primăriei și plângând mi-au mulțumit pentru că, spuneau ele, deja preotul va putea să le petreacă pe ultimul drum. Nu mai vorbim de o salvare sau pompieri care pot veni în caz de necesitate.

În localitatea Dvs. tot mai mulți oameni în vârstă au rămas. Cum îi motivăm pe tineri să-și găsească rostul acasă?

Nicolae Sorotinschi: Doar prin crearea locurilor de muncă. Dacă vor avea ocupație atunci nu cred că tinerii vor părăsi satele. Acum pleacă și cei de vârstă mijlocie iar tinerii revin pentru a-și lua părinții cu ei. Eu am rămas pentru că mai ales în primul mandat am reușit să realizez unele obiective pe care le aveam pentru comunitate și ca rezultat 80 la sută din alegători mi-au acordat votul de încredere pentru cel de-al doilea mandat.

De ce ar mai avea nevoie localitatea Dvs.?

Nicolae Sorotinschi: Ar fi multe lucruri de enu-

Primarul de Abaclia Victor Niculiță: „NU ESTE EXCLUS CA MÂINE SĂ-MI IAU VALIZA ȘI SĂ PLEG”

5250 de oameni are în acte satul Abaclia, raionul Basarabeasca. Primarul Victor Niculiță spune că în realitate în localitate au rămas cel mult 2500 de cetățeni. „Numai în Brescia, Italia sunt stabiliți 640 de abaclieni. Nu mai vorbim de Milano, Roma, Canada, SUA, Japonia, Rusia etc”, constată alesul local.

Și Victor Niculiță a muncit în Italia timp de 11 ani. Acum 10 ani a decis să se întoarcă și să construiască Europa în localitatea lui. „Când am revenit acasă eram plin de optimism, credeam că vom crea locuri de muncă, condiții de trai decente pentru oamenii noștri. Am inițiat implementarea unor proiecte mari, doar că din cauza furtului miliardului și a instabilității politice acestea așa și nu au mai fost finalizate, am rămas cu milioane de lei îngropate în pământ. Cei mai buni profesori, medici, educatori pleacă, nu avem personal în APL, nici investiții. Să duc acest jug devine din ce în ce mai greu. Cu cine să lucrăm în sate? Este o degradare totală, pleacă și femeile, dar cine va da naștere viitorului acestei țări”, se întreabă alesul local.

Victor Niculiță a candidat pentru cel de-al treilea mandat încă mai sperând că lucrurile se vor schimba. „Totuși, nu este exclus ca mâine îmi voi face bagajul și voi pleca. Mai răbd vreo două luni să văd dacă se schimbă ceva sau nu.”

Pentru ca primării să poată dezvolta localitățile, Victor Niculiță crede că Uniunea Europeană ar trebui să investească direct în comunitățile locale. „A fost o greșală ca Uniunea Europeană să transfere Guvernului banii destinați cetățenilor. Vă dați seama câte lucruri se puteau face cu 13 miliarde de lei? Republica Moldova trebuia să înflorească, realitatea însă este cu totul alta.”

Potrivit primarului, unica decizie adoptată corect la nivel de stat a fost descentralizarea Fondului Rutier, o inițiativă a CALM. „Acum

solicităm lichidarea Consiliilor raionale. Mă întreb cui trebuie aceste Consilii raionale? Timp de patru ani nu am pășit pragul acestei instituții, nu l-a văzut pe președintele Consiliului. Nu au nicio activitate, doar mânăncă bugetul statului. Vă dați seama câte lucruri am putea realiza dacă toți acești bani (pentru salarii, premii, funcții, transport, benzină, rechizite) ar ajunge în bugetele administrației publice locale de nivelul I? Noi cu un milion de lei am repara circa 15 km de drum în variantă albă, adică am scoate din glod jumătate de sat. Acum, cu banii din bugetul local, reușim să reparăm doar 2 km de drum.”

Victor Niculiță este convins de faptul că localitățile vor avea doar de câștigat dacă vor fi lichidate Consiliile raionale. „Noi suntem autoritate de nivelul I, iar de patru ani am ales să descentralizăm administrația și de atunci nu depindem de Consiliul raional. Nu înțeleg care este logica de a menține aceste structuri. CALM-ul trebuie să militeze pentru descentralizare totală. Toți ar trebui să înțeleagă că resursele nu vin pentru primar sau pentru angajații APL, ele se duc pentru instituțiile de învățământ, cultură, sănătate, sport, dezvoltare. Altfel vom târî opincile de la un an la altul.”

Ana MORARU,
Serviciul de Comunicare al CALM

CALM, GAZDA CELEI CELEI DE-A XVI-a ADUNĂRI GENERALE A NALAS!

Adunarea Generală din acest an a fost unică din mai multe considerente: a avut loc online, asigurând accesul unui audiență mult mai largă a primarilor, reprezentanților APL și practicienilor să facă schimb de opinii și să învețe unii de la alții. Evenimentul a fost organizat de NALAS și CALM, cu participarea mai multor parteneri internaționali și a oferit un program bogat ce a constat din șase sesiuni distincte, de interes pentru autoritățile locale din sud-estul Europei.

din regiunea de Sud-Est a Europei au povestit despre instrumentele dezvoltate în cadrul programului: autoevaluarea finanțelor municipale, auditul urban și evaluarea acestuia de către cetățeni. Evenimentul a scos în evidență buna cooperare cu NALAS și ajutorul pe care îl oferă NALAS pentru a contribui la sustenabilitatea rezultatelor Programului de Parteneriat Urban.

„NALAS este o organizație unică, cu o legitimitate și relevanță deosebită”, a declarat Catherine Farvacque-Vitkovic. **„Văd trei roluri importante ale NALAS în viitor: să servească în calitate de platformă de păstrare a informației; să acționeze ca un promotor al inovației și ca un catalizator al trainingurilor și subiectelor de interes local.”**

Elton Stafa, manager de proiect NALAS, a prezentat informații privind Observatorul regional de descentralizare NALAS, disponibil pe <https://nalas-observatory.eu>. **„Aceasta este o platformă de date cuprinzătoare despre problemele administrației locale din Europa de Sud-Est, menită să sprijine crearea unor politici mai bune și furnizarea de servicii locale mai calitative cetățenilor”,** a spus dl Stafa.

Božana Šljivar, din orașul Banja Luka, Bosnia și Herțegovina și Marina Jandrevska, din Kisela Voda, Skopje, Macedonia de Nord, au vorbit despre importanța instrumentului de autoevaluare a finanțelor municipale în planificarea investițiilor de capital, subliniind faptul că acestea permit funcționarilor municipali să proiecteze diferite scenarii, în diverse perioade de timp și poate sta la baza luării deci-

ziilor Consiliilor locale și primarilor.

Krste Micalovski, reprezentantul municipalității Resen, Macedonia de Nord, a vorbit despre experiența localității sale în domeniul auditului urban, subliniind că găsirea datelor statistice relevante a fost una dintre provocările cheie. În același timp, cel mai important lucru a fost participarea cetățenilor în acest proces.

„Evident, participarea cetățenilor trebuie adaptată în perioada COVID-19, dar și a unor crize similare. Acest lucru se poate face prin cumulara angajamentului tradițional și a soluțiilor digitale”, a spus doamna Kdolsky.

În sesiunea de încheiere, reprezentanții asociațiilor administrației locale și experții administrației locale au vorbit despre provocările

Dejan Vujić, din orașul Banja Luka, Bosnia și Herțegovina și Merita Toska, reprezentanta Institutului Co-Plan pentru Dezvoltarea Habitatului au elaborat utilizarea MFSA pentru evaluarea impactului COVID-19. Ei ajuns la concluzia că instrumentul este la fel de util atât pentru evenimente obișnuite, cât și pentru cele extraordinare. Acesta permit municipalităților să analizeze impactul oricărui eveniment asupra finanțelor municipale, realizând scenarii și simulări.

În cadrul sesiunii de implicare a cetățenilor, Sasho Trajkov, din municipalitatea Gazi Baba din Skopje, Macedonia de Nord, Vesna Garvanlieva, de la Centrul pentru Analize Economice, Macedonia de Nord și Sandra Kdolsky, de la Banca Mondială, au discutat despre implicarea cetățenilor în dezvoltarea comunităților lor și utilizarea așa-numitelor carduri de scor pentru cetățeni.

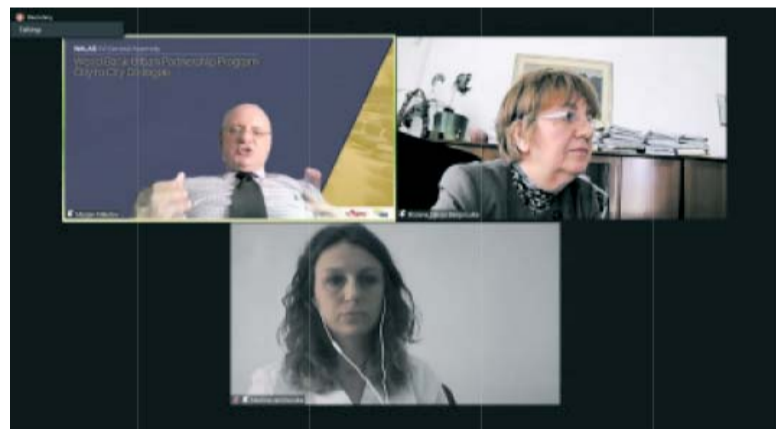
și oportunitățile privind finanțarea administrației locale din Balcanii de Vest de anul viitor.

Principalele provocări rămân a fi redresarea socială și economică post-COVID-19, care generează reduceri importante ale bugetelor municipale. Oportunitățile așteptate pot apărea în condițiile îmbunătățirii relațiilor dintre nivelul central și local și o descentralizare reală care ar permite guvernelor locale să răspundă nevoilor imediate ale cetățenilor și să asigure dezvoltarea comunității. În plus, cooperarea regională și studiul reciproc, precum și o digitalizare inevitabilă vor crea noi oportunități pentru APL. Rolul asociațiilor administrației locale rămâne esențial în protejarea finanțelor administrației locale și a calității înalte a serviciilor locale.

Al doilea eveniment a avut ca obiectiv schimbul de experiență între CALM și asociațiile autorităților locale din Sud-Estul Europei.

A XVI-a Adunare Generală a NALAS a debutat la 12 aprilie cu două evenimente: „Dialogul între orașe: împărtășirea experienței Programului de Parteneriat Urban” și „Schimbul de opinii între membrii CALM și NALAS”.

Primul eveniment „Dialogul între orașe” a întrunit peste 150 de participanți care au putut prelua din experiența implementării Programului Băncii Mondiale de Parteneriat Urban din Austria. Reprezentanții municipalităților și orașelor

TATIANA BADAN A DEVENIT CEL DE-AL 13-LEA PREȘEDINTE AL REȚELEI ASOCIAȚIILOR AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI NALAS!

În cadrul celei de-a XVI-a Adunări Generale a NALAS, eveniment ce a întrunit peste 200 de reprezentanți ai autorităților locale din țările din Sud-Estul Europei, Republica Moldova a preluat, prin rotație, președinția NALAS, iar președintele CALM Tatiana Badan a devenit cel de-al 13-lea președinte al NALAS și primul președinte-femeie al Rețelei.

Președintele CALM Tatiana Badan a mulțumit pentru această oportunitate și și-a exprimat convingerea că în cadrul mandatului său vor fi întreprinse mai multe acțiuni în direcția consolidării autonomiei locale, descentralizării, îmbunătățirii serviciilor publice pentru cetățeni, dar și apropierii comunităților locale din țările din Sud-Estul Europei de standardele Uniunii Europene.

Mesaje de felicitare pentru noul preșe-

Emanuil Manolov, reprezentantul APL din Bulgaria, țară care a deținut președinția NALAS în perioada 2020-2021, a felicitat noul președinte și a mulțumit pentru conjugarea eforturilor pentru a servi cauza comună a comunităților locale. **„Sunt sigur că în următoarele 12 luni, Dvs. și cei trei vicepreședinți ai NALAS veți conduce rețeaua noastră cu înțelepciune și bunăvoință”,** a menționat Emanuil Manolov.

dinte al NALAS au adresat Președintele Republicii Moldova Maia Sandu; secretarul general al Consiliului European al Municipalităților și Regiu-

nilor al Consiliului Europei Frederic Vallier; Ambasadorul Uniunii Europene la Chișinău Peter Michalko; Președintele Asociației Co-

TATIANA BADAN A DEVENIT CEL DE-AL 13 PREȘEDINTE AL REȚELEI ASOCIAȚIILOR AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN SUD-ESTUL EUROPEI NALAS!

munelor din România Emil Drăghici, alți reprezentanți ai autorităților locale din Sud-Estul Europei.

Primul vicepreședinte al NALAS rămâne Antonio Ratkovic, președintele Conferinței permanente a orașelor și municipalităților

de Bar, președinte al Uniunii Municipalităților din Muntenegru.

NALAS este cea mai importantă Rețea a Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est, are 16 membri cu drepturi depline, 7 membri asociați și aproximativ 9000 de localități cu peste 80 milioane de oameni. Membri ai NALAS sunt asociațiile autorităților locale din Slovenia, Croația, Serbia, Ro-

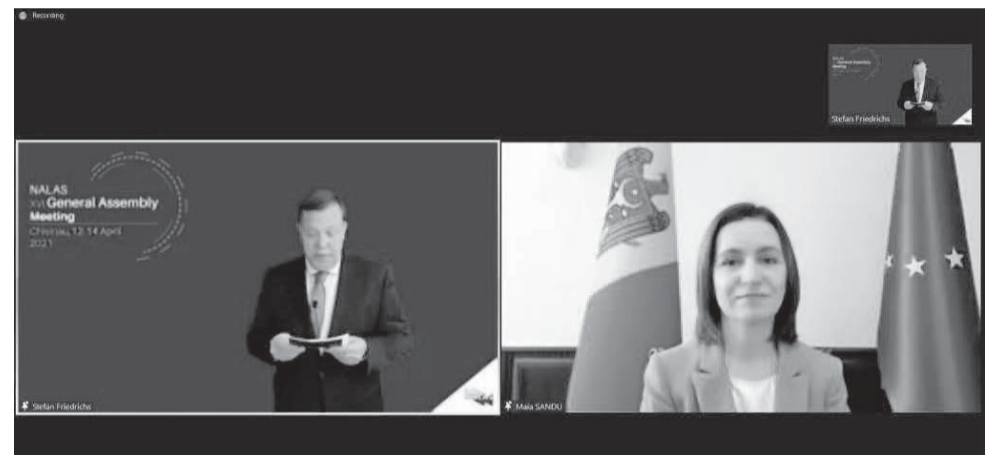
publice locale, turism, dezvoltare economică și instituțională, etc și contribuie la crearea condițiilor mai bune pentru activitatea APL și dezvoltarea comunităților locale.

Sesiunea a fost deschisă cu mesaje de bun venit de către gazde: Maia Sandu, președintele Republicii Moldova; Tatiana Badan, președintele CALM, primarul satului Selemet, R. Moldova; Ion Ceban, primarul municipiului Chișinău, vicepreședinte CALM, șeful delegației moldovenești la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei; Emanuel Manolov, președinte NALAS, primar Pavlikeni, Bulgaria.

primarul satului Selemet a declarat că în aceste vremuri dificile rolul guvernelor locale și a NALAS au devenit mai importante ca oricând.

„Guvernele locale sunt în prima linie de luptă pentru a răspunde acestei crize, dar sunt și primele care răspund nevoilor cotidiene ale cetățenilor, fie ele sociale, economice sau de mediu. Provocările guvernelor locale trebuie înțelese și sprijinite pentru a le depăși în cel mai eficient și mai eficient mod”, a afirmat președintele CALM.

Totodată, Tatiana Badan a scos în evidență trei priorități-cheie care ar permite

Președintele Maia Sandu a subliniat în discursul său că în Europa de Sud-Est întâmpinăm adesea provocări similare, dar împărtășim obiective și aspirații similare – să ne apropiem de familia europeană a națiunilor și să asigurăm standarde de viață pentru oamenii noștri.

depășirea acestor provocări: descentralizarea și democrația locală; rolul autorităților publice locale în stabilizarea proceselor democratice și combaterea crizelor; dar și

rolul asociațiilor administrațiilor locale și al NALAS în consolidarea guvernelor locale și exprimarea intereselor lor.

„Obiectivul nostru comun este de a crea comunități înfloritoare și puternice, cu oportunitatea de a avea locuri de muncă, acces la apă și canalizare, servicii de sănătate și educație”, a spus președintele Maia Sandu. „Vrem ca oamenii să rămână acasă și vrem ca cei care au plecat să se întoarcă. Și știm că pentru a realiza acest lucru trebuie să construim Europa acasă. Visul nostru este să creăm sate și orașe europene aici, în Moldova, iar în timpul campaniei prezidențiale mi-am asumat acest angajament de a ajuta administrația publică locală pentru atingerea acestui deziderat.”

Potrivit președintelui Republicii Moldova, acest lucru ar putea fi realizat printr-un acces echitabil la finanțarea publică pentru toate comunitățile și prin descentralizarea fiscală, iar aici, rolul CALM este crucial. „Cu câteva săptămâni în urmă, Președinția și CALM au semnat un acord de cooperare. De asemenea, susținem semnarea unei foi de parcurs pentru punerea în aplicare a recomandărilor Comitetului Regiunilor.”

În altă ordine de idei, Maia Sandu și-a exprimat aprecierea pentru NALAS. „NALAS este un partener puternic al autorităților noastre locale, având și o contribuție esențială la crearea și consolidarea CALM. Suntem recunoscători pentru expertiza și îndrumarea NALAS care au contribuit la îmbunătățirea capacităților autorităților noastre locale de a deveni mai puternici și mai independenți”, a spus președintele statului nostru.

Tatiana Badan, președintele CALM,

„Răspunsul centralizat la criză este un concept depășit, care, în mare parte, nu se materializează acolo unde este cea mai mare nevoie – în comunități, acolo unde trăiesc oamenii. În loc de centralizare, solicităm consultarea și coordonarea eficientă a politicilor interguvernamentale și accesul direct la fonduri pentru autoritățile locale. Este nevoie de un parteneriat real, eficient și reciproc și respectabil între autoritățile centrale și locale. Prin urmare, descentralizarea reală și democrația locală trebuie recunoscute ca valori esențiale și prioritare, abordări în procesul de aderare la Uniunea Europeană și în programele UE, de către toți actorii-cheie, inclusiv guvernele naționale și instituțiile Uniunii Europene”, a declarat Tatiana Badan.

„Credem că asociațiile naționale ale autorităților locale, dar și NALAS, ar trebui considerate parteneri strategici în procesele de redresare și reformă economică, atât pentru guvernele centrale, cât și pentru Uniunea Europeană”, a conchis președintele CALM.

Ion Ceban, primarul municipiului Chișinău, vicepreședinte CALM, șeful delegației moldovenești la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei a subliniat că fără dezvoltarea locală nu putem vorbi despre dezvoltarea națională.

În calitate de vicepreședinte al CALM, Ion Ceban a menționat că promovarea democrației locale și a descentralizării este unul dintre cele mai importante obiective ale

din Serbia și primar al orașului Sombor. Al doilea vicepreședinte al NALAS este domnul Lokman Çağırıcı, primarul municipiului Bağlıca din Turcia, reprezentantul Uniunii Municipalităților din Marmara. Al treilea vicepreședinte este domnul Dusan Raicevic, primar

mânia, Bulgaria, Republica Moldova, Turcia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Macedonia, Muntenegru, Ucraina etc.

NALAS oferă suport asociațiilor -membre, având mai multe grupuri de lucru cu activități în domeniul APL, serviciilor publice, finanțelor

CALM. „Asociația este un exemplu de unificare și solidaritate a societății, indiferent de viziunile politice, ne concentrăm pe problemele reale ale autorităților publice locale, descentralizare și autonomie locală.”

„Aș dori să evidențiez munca primarilor și a aleșilor locali, pentru sprijinul lor constant unul față de celălalt, pentru principiile și idealurile autogovernării locale, în această perioadă fără precedent pe care o trăim”, a mai spus Ion Ceban.

La această Adunare Generală, Emanuil Manolov, președintele NALAS, primarul orașului Pavlikeni, Bulgaria, a menționat că în această perioadă dificilă, conducerea NALAS a fost o mare responsabilitate.

„Dar, așa cum a remarcat doamna Badan, a fost o oportunitate de a consolida organizația reprezentativă a autorităților locale din regiune. Cred că NALAS a reușit să îndeplinească așteptările membrilor săi și, datorită eforturilor fiecăruia dintre noi, ne-am adaptat la schimbări și ne-am transformat modul de lucru, obținând astfel rezultate și mai bune pentru autogovernarea locală”, a spus Emanuil Manolov.

Discursuri axate pe democrația locală și integrarea europeană a țărilor din Europa de Sud-Est, au fost susținute de: Leendert Verbeek, președintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei; Majlinda Bregu, secretar general al Consiliului Regional de Cooperare; Sybille Suter Tejada, Ambasadorul Elveției în Macedonia de Nord; Maciej Popowski, director general, Direcția Generală Vecinătate și Negocieri pentru Extindere (DG NEAR); Nikola Dobroslavici, prefectul județului Dubrovnik-Neretva, raportor pentru avizul Comitetului European al Regiunilor (CoR) privind pachetul de extindere din 2020.

În aceste discursuri a fost reiterată necesitatea recuperării post-COVID-19, importanța investițiilor în reforma administrației publice în beneficiul cetățenilor din regiune și rolul crucial al autogovernărilor locale și al asociațiilor lor naționale și regionale.

„Crizele vor continua să afecteze comunitățile noastre punând în pericol democrația, valorile constituționale și drepturile omului”, a spus Leendert Verbeek, președintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei.

„Pandemia de coronavirus a testat atât politicile implementate în țările noastre, cât și sistemele democratice. Aceasta a agravat așa-numitele probleme recurente în aplicarea Cartei europene a autonomiei locale. Printre acestea menționăm lipsa consultării APL, distribuirea inadecvată a competențelor și a resurselor financiare, dar și controlul excesiv. Deși am remarcat multe bune practici la toate nivelurile de guvernare, am observat și tendința spre recentralizare, care a devenit evidentă, în special, în timpul acestei crize”, a avertizat Leendert Verbeek.

Președintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei Leendert Verbeek a subliniat, de asemenea, că printre obiectivele Congresului pentru următorii ani sunt crearea unor societăți rezistente, democratice, coezive, durabile și digitale.

Majlinda Bregu, secretar general al Consiliului Regional de Cooperare (CCR), a vorbit despre importanța reformei administrației publice în întreaga regiune, în beneficiul cetățenilor săi.

„Știm că avem mult de lucru și doar împreună putem obține rezultate. În CCR găsiți un partener de încredere care lucrează cu toată dedicația pentru Balcanii de Vest și invităm guvernele locale să aibă un rol activ în punerea în aplicare a agendei verzi”, a spus dna Bregu.

„Adresez laude tuturor primarilor și personalului guvernului local care au fost

în prim-plan în a răspunde crizei COVID-19, asigurându-se că cetățenii lor, în special cei mai vulnerabili, sunt îngrijiți”, a spus Sybille Suter Tejada, Ambasador al Elveției în Macedonia de Nord.

Nikola Dobroslavici, prefect al județului Dubrovnik-Neretva și raportor pentru

avizul Comitetului European al Regiunilor (CoR) privind pachetul de extindere din 2020, a declarat că avizul subliniază provocările democrației din Balcanii de Vest, în special la nivel local.

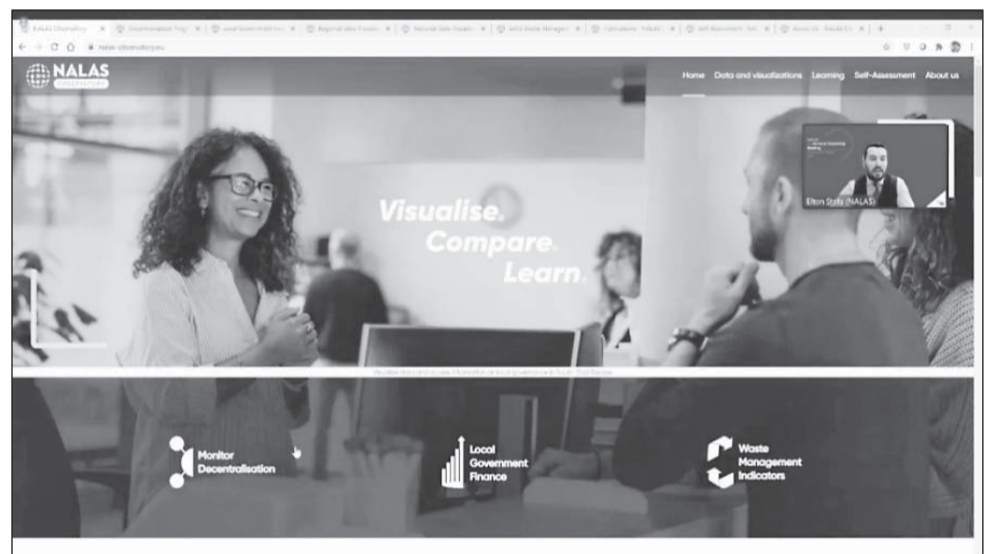
Potrivit reprezentantului APL, capcanele-cheie notificate în document sunt capturarea statului, uzurparea guvernării de către partidele aflate la guvernare, restanțe în statul de drept, libertatea mass-media, egalitatea de gen și criminalitatea organizată.

„Colaborarea și parteneriatele sunt importante pentru o dezvoltare economică și socială pozitivă în perioadele normale, dar

în timpul crizei la scara actuală devin esențiale. NALAS este pentru mine un simbol pentru colaborare și parteneriat”, a declarat dl Maciej Popowski, director general, Direcția Generală Vecinătate și Negocieri pentru Extindere (DG NEAR).

„O astfel de asociație a multor autorități locale pe care o reprezintă NALAS va contri-

bui la întărirea vocii și va ajuta la găsirea de soluții pozitive pentru recuperarea și ieșirea din această criză. Uniunea Europeană a lansat un plan ambițios economic și de investiții pentru Balcanii de Vest, iar autoritățile locale vor avea un rol-cheie pentru a-l face un succes. Punctul forte al NALAS este că depășește granițele dintre interiorul și exteriorul Uniunii Europene. NALAS reprezintă asociații ale administrației locale atât din UE, cât și din vecini. Acest lucru vă permite să vă sprijiniți reciproc și să faceți schimb de experiență într-un mod unic”, a declarat Maciej Popowski.

În timpul sesiunii statutare, NALAS l-a comemorat pe Mico Micic, primarul ora-

șului Bijeljina, Bosnia și Herțegovina, delegat al Adunării Generale NALAS și fost președinte NALAS. Mico Micic va rămâne în amintirea colegilor săi ca o persoană care

a contribuit la dezvoltarea rețelei. În același timp, el ne-a atins inimile cu prietenia, bună-tatea, grija sa și aura pozitivă din tot ceea ce a făcut. Ceea ce putem promite este că vom continua cu mândrie misiunea sa de consolidare a administrației locale și îmbunătățirea vieții oamenilor.

Directorul executiv al NALAS Kelmend Zajazi a prezentat rapoartele de activitate pentru anul 2020. „Datorită adaptării foarte rapide a sistemului nostru de cunoștințe la noile circumstanțe am reușit să avem un an foarte reușit”, a spus Kelmend Zajazi.

Elton Stafa, manager de proiect NALAS, a prezentat Observatorul NALAS, un depozit de date cuprinzător cu privire la problemele administrației locale din Sud-Estul Europei, menit să sprijine crearea unor politici mai bune și furnizarea de servicii publice locale mai bune cetățenilor.

În baza sistemului de rotație pentru președinția NALAS, Tatiana Badan, primarul de Selemet din Moldova și președintele Congresului Autorităților locale din Moldova a fost numită în calitate de noul președinte al NALAS.

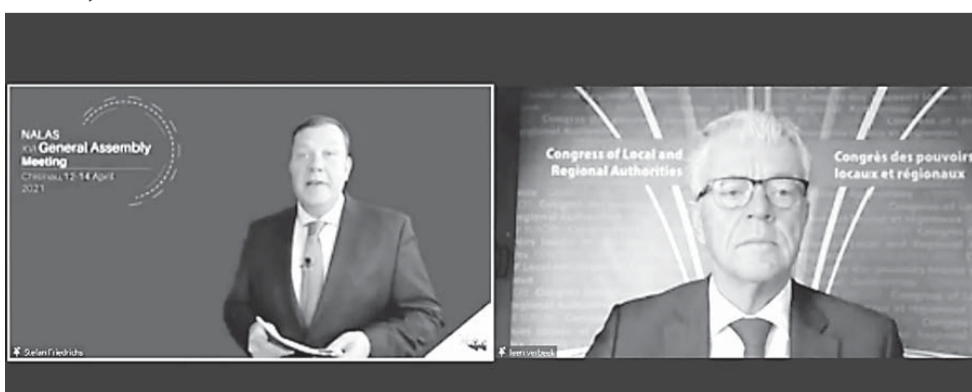
Primul vicepreședinte al NALAS este Antonio Ratkovic, președintele Conferinței permanente a orașelor și municipalităților din Serbia și primar al orașului Sombor, al doilea vicepreședinte este Lokman Cagirci, primarul municipiului Bagcilar din Turcia, în numele municipalităților Marmara

ra Uniunea și al treilea vicepreședinte al NALAS este Dusan Raicevic, primarul Baroului, președintele Uniunii municipiilor din Muntenegru.

„Aș dori să vă mulțumesc tuturor pentru deschidere și angajament pentru a ne sprijini în dezvoltarea în continuare a cooperării regionale între guvernele locale din Europa de Sud-Est. A fost o plăcere să servim pentru cauza noastră comună chiar și în circumstanțe dificile”, a spus Emanuil Manolov. **„Avem în față vremuri mai bune și sunt sigur că în viitor vom găsi ocazia să ne întâlnim în Bulgaria”.**

„Sunt prima femeie președintă a NALAS. Sunt deosebit de mândră de acest lucru și sper că nu vom mai aștepta încă 13 ani pentru a avea încă o femeie președinte. Încrederea în femei de a fi la conducere în politică, afaceri, știință și în alte domenii este foarte importantă pentru progresul societăților și comunităților noastre”, a spus Tatiana Badan în discursul de inaugurare.

„Trebuie să ne unim forțele, atât femeile, cât și bărbații și să folosim toate resursele disponibile pentru a aborda provocările noastre la nivel local. Și ele sunt multe, începând de la cea mai acută – redresarea economică și socială după criza COVID-19. În calitate de președinte NALAS, prioritățile mele se vor concentra pe dezvoltarea economică locală durabilă și favorabilă incluziunii, transformarea digitală, îmbunătățirea serviciilor publice locale și implementarea cu succes a Pactului primarilor privind eficiența energetică și schimbările climatice pentru regiunea noastră”.

DIALOGUL ÎNTRE APC ȘI APL ȘI REFORMA ADMINISTRĂȚIEI LOCALE DIN R. MOLDOVA - SUBIECTE ABORDATE ÎN CADRUL ADUNĂRII GENERALE A NALAS!

Seminarul Parteneriatului Estic PLATFORMA și CEMR „Consolidarea dialogului privind reforma administrației locale în Republica Moldova și în regiune a fost genericul celui de-al doilea eveniment organizat în cea de-a doua zi a Adunării Generale a NALAS.

În deschiderea sesiunii au ținut discursuri: Constantin Cojocari, primar Edineț, vicepreședinte al CALM, președintele Rețelei Orașelor din cadrul CALM; Frédéric Vallier, secretar general al Consiliului Municipalităților și Regiunilor Europene; Adrian Ermurachi, secretar general adjunct al Guvernului Republica Moldova; Peter Michalko, Ambasadorul Delegației Uniunii Europene în R. Moldova.

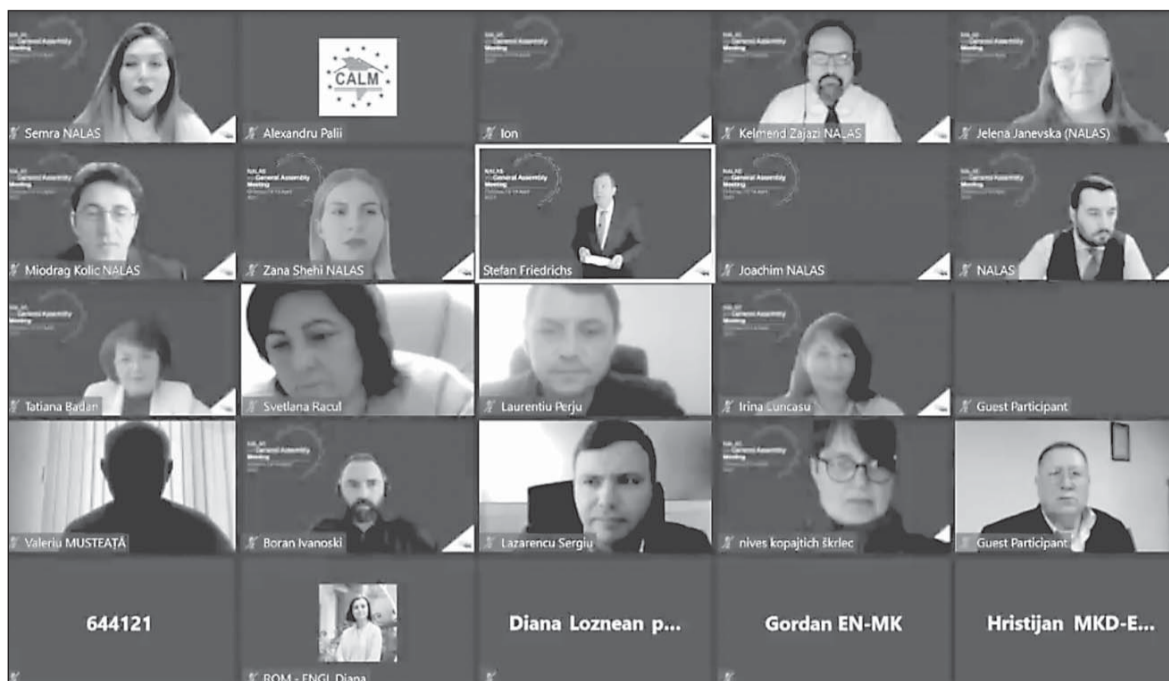
„După aproape 30 de ani de la declararea independenței statului nostru, încă mai suntem în procesul de identificare a formulei corecte pentru reforma administrației publice locale din statul nostru, formulă care ar trebui agreată de toți - societate, comunitățile locale și forțele politice”, a spus Constantin Cojocari, primarul municipiului Edineț și vicepreședinte al CALM.

„Tendința de a unifica comunitățile, fără a ține cont de mai mulți factori geografici, etnici, administrativi, poate provoca nemulțumiri și chiar turbulențe. Viziunea

CALM-ului constă în a oferi administrațiilor locale o perioadă de grație, astfel încât ele singure să decidă care ar fi formula cea mai eficientă de cooperare, comasare, dezvoltare, de creare a condițiilor prielnice pentru prestarea serviciilor publice de care cetățenii au nevoie. În acest context, stabilirea unui dialog instituționalizat, real și eficient între APL-APC, societatea civilă, alți actori interesați, va crea premise pentru a avansa în procesul de dezvoltare a comunităților locale din RM”, a conchis vicepreședintele CALM.

Frédéric Vallier, secretar general al Consiliului Municipal-

țiilor și Regiunilor Europene (CEMR) a subliniat rolul important pe care trebuie să îl joace guvernele locale și CALM în construirea democrației, guvernării locale și statului de drept în Republica Moldova.

„Dialogul este esențial pentru o reformă durabilă a administra-

ției publice. Istoria a demonstrat că fără dialog nu putem înregistra rezultate durabile. Orice decizie care se ia trebuie să fie exclusiv în interesul cetățenilor”, a spus Adrian Ermurachi, secretar general adjunct al Guvernului R. Moldova.

Peter Michalko, Ambasadorul Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova a declarat că reforma administrației publi-

ce din statul nostru va rămâne în atenția Uniunii Europene, acesta constituind un element esențial pentru a îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor. „Trebuie să vedem o voință politică clară în vederea soluționării problemelor administrației publice locale și a reformei din acest domeniu, să fie deblocat acest proces”, a spus Peter Michalko.

Totodată, Ambasadorul UE a menționat că asociațiile autorităților locale reprezintă un element-cheie în consolidarea democrației locale și îmbunătățirea politicilor ce vizează serviciile publice. „În acest context, CALM are un rol-cheie în

calitate de interlocutor legitim în dialogul cu Guvernul RM.”

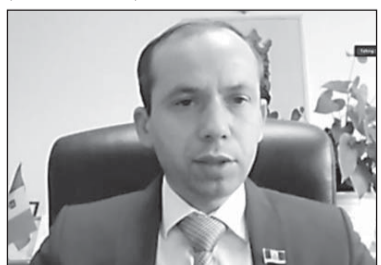
Despre dialogul politic privind prioritățile și oportunitățile reformei administrației publice locale s-au expus: Igor Munteanu, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, președinte al Comisiei control al finanțelor publice; Nicolae Dandiș, primarul municipiului Cahul, vicepreședinte al CALM; Oleksandr Slobozhan, director executiv al Asociației Orașelor din Ucraina și Alexandra Schantl, Manager de program, KDZ – Centrul de cercetare a administrației publice.

Deputatul Igor Munteanu a scos în evidență necesitatea reconstituirii mecanismelor de consultare și cooperare între autoritățile locale și guvernul central (Guvern – CALM). **„Este nevoie de a revizui sistemul de**

competențe și funcții atribuite puterilor locale, eliminând confuziile, dublările, atribuțiile delegate nivelului I fără acoperire financiară. Trebuie să asigurăm APL libertatea de a introduce taxe și impozite locale noi sau cote suplimentare la cele existente, să dezvoltăm un sistem de finanțe publice modern, echitabil, nediscriminatoriu, stimulat pentru inițiativa și răspunderea locală.”

Potrivit primarului municipiului Cahul, vicepreședinte al CALM Nicolae Dandiș, asociația autorităților locale trebuie să

aibă un statut, stabilit prin lege, de membru sau observator în

structurile decizionale. „Mulți primari sunt membri ai unor partide politice care au reprezentanți în Guvern și Parlament și dacă există o problemă de comunicare înseamnă că avem și o problemă de reprezentativitate.”

Nicolae Dandiș a fost de părere că partidele politice și organizațiile locale trebuie să pună presiune pe factorii de decizie de la nivel central, astfel încât să fie incluse în agendă legi care vor produce efecte concrete pentru fiecare comunitate.

„Autoritățile centrale deseori se tem de această descentralizare, inclusiv cea financiară, ca nu cumva comunitățile să devină mai independente, mai autonome și să dispară pârghiile de presiune politică”. În încheierea discursului său, vicepreședintele CALM a mulțumit tuturor primarilor pentru sacrificiul pe care îl fac zilnic pentru a dezvolta localitățile.

Oleksandr Slobozhan, director executiv al Asociației Orașelor din Ucraina a explicat care sunt rezultatele, dar și lacunele

implementării reformei APL din țara sa. Directorul executiv al asociației APL din Ucraina a vorbit și despre atribuțiile APL care sunt mult mai mari decât resursele pe care le au acestea.

Totodată, Oleksandr Slobozhan a recomandat Guvernului RM și partenerilor de dezvoltare ai statului nostru să susțină CALM în vederea dezvoltării unui centru analitic de expertiză. **„Noi avem un asemenea centru și astfel avem posibilitatea să analizăm deciziile, hotărârile, rezoluțiile autorităților centrale care vizează activitatea APL-urilor”,** a menționat reprezentantul APL-urilor din Ucraina.

„Guvernele locale din Georgia, Ucraina și Moldova au un rol im-

portant în furnizarea de servicii, educație și protecție socială, dar autonomie financiară au foarte limitată. Principalele provocări rămân instabilitatea politică și lipsa de disponibilitate pentru descentralizare, roluri și responsabilități neclare la toate nivelurile de guvernare, îmbunătățirea calității serviciilor, a responsabilității și a participării cetățenilor”, a declarat Alexandra Schantl, Manager de program KDZ la Centrul de Cercetare în administrația publică.

În cadrul sesiunii Reflecții „Prioritățile de reformă susținute de partenerii de dezvoltare”, contribuțiile au fost furnizate de: Marité Moras, reprezentantă a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European; Radu Danii, Ofițer Național de Program, Biroul Elvețian de Cooperare în Moldova; Diana Cazacu, specialist în management de proiect, democrație și guvernare, Agenția SUA pentru dezvoltare internațională; Valeria Ieșanu, specialist în planificarea și dezvoltare a parteneriatelor, PNUD Moldova.

Toți vorbitorii au subliniat că reforma administrației publice locale trebuie să fie realizată cu implicarea guvernelor locale și a CALM.

În încheierea sesiunii, directorul executiv al CALM Viorel Furdul a menționat că ideea generală din cadrul acestui eveniment vizează necesitatea creării unei platforme de dialog sincer și deschis între autoritățile locale/asociații, Guvern și partenerii de dezvoltare. **„Tendințele negative recente trebuie să fie înlocuite cu un dialog, o comunicare instituțională și coordonare a diferitelor niveluri de guvernare și consolidare a încrederii.”**

Directorul executiv al CALM a vorbit și despre condițiile care trebuie întrunite pentru a realiza o reformă a administrației publice locale încununată de rezultatele pe care le așteptăm cu toții.

„Nicio reformă nu poate fi realizată fără descentralizare, mai ales cea financiară, fără asigurarea principiilor democrației locale, subsidiarității și autonomiei fiscale”, a concluzionat Viorel Furdul.

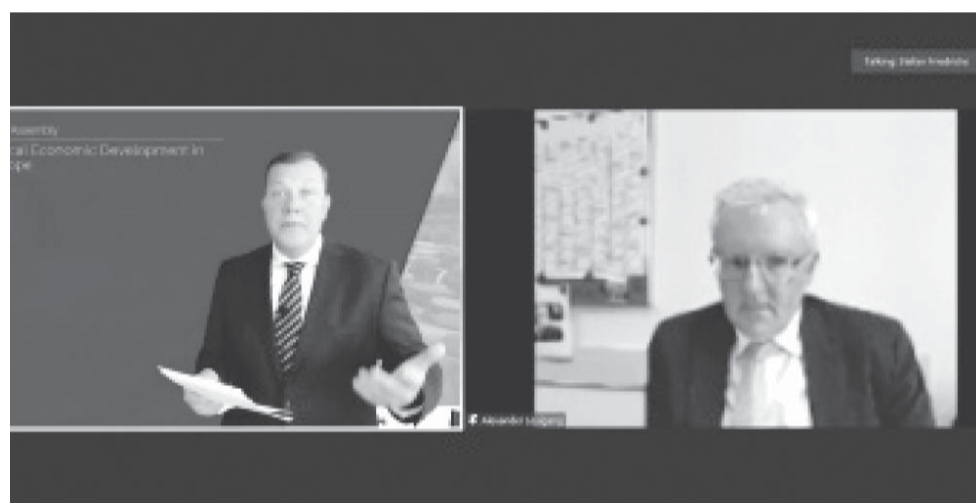
DEZVOLTAREA ECONOMICĂ LOCALĂ ÎN EUROPA DE SUD-EST – SUBIECT DEZBĂTUT ÎN CADRUL ADUNĂRII GENERALE A NALAS

Subiectele pe care s-au axat cei peste 200 de participanți în cadrul celei de-a treia zi a Adunării Generale a NALAS au vizat dezvoltarea economică locală durabilă.

Alexander Lesigang, reprezentantul Asociației austriece a orașelor și municipiilor, dar și Valentina Casian, primarul municipiului Strășeni, vicepreședinte al CALM au prezentat modele implementate în localitățile lor ce contribuie la dezvoltarea economică durabilă.

Alexander Lesigang a vorbit despre guvernele locale în calitate de catalizatori ai schimbării și acceleratori ai dezvoltării și

Valentina Casian a scos în evidență necesitatea existenței voinței politice a reprezentanților autorităților publice centrale în deblocarea reformelor, pentru a avea oportunitatea de a accesa mai multe fonduri, de a crea o infrastructură adecvată pentru poten-

inovației. Potrivit expertului, guvernele locale joacă un rol important și în transformarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) în realitate.

„Două treimi din ODD nu pot fi realizate fără guvernele locale. Austria ocupă locul 7 în implementarea ODD la nivel global. Cu toate acestea, avem și multe provocări. Dezvoltarea durabilă este un proces în care sunt necesare eforturi permanente. Localizarea ODD ajută guvernele locale austriece în activitatea lor zilnică”, a spus Alexander Lesigang.

Primarul municipiului Strășeni Valentina Casian a accentuat faptul că rolul guvernelor

locale în promovarea dezvoltării locale durabile și incluzive este unul extrem de important.

„În pofda situației politice din Republica Moldova, începând cu anul 2013, odată cu crearea Zonei Economice Libere, municipiul Strășeni devine o localitate în care sunt create condiții pentru dezvoltarea infrastructurii, dar și a economiei. Îmbunătățirea infrastructurii locale, accentul pe educația de calitate, incubatoarele de afaceri, zona economică liberă, relațiile adecvate cu investitorii reprezintă cheia succesului în cazul municipiului Strășeni.”

țiali investitori și pentru dezvoltarea economică a localităților.

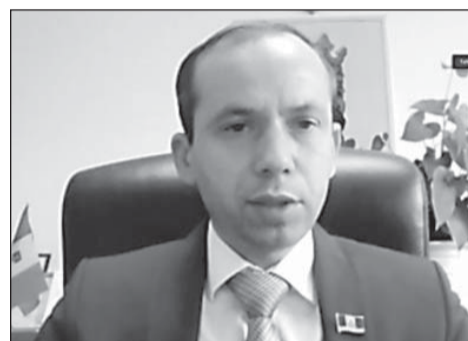
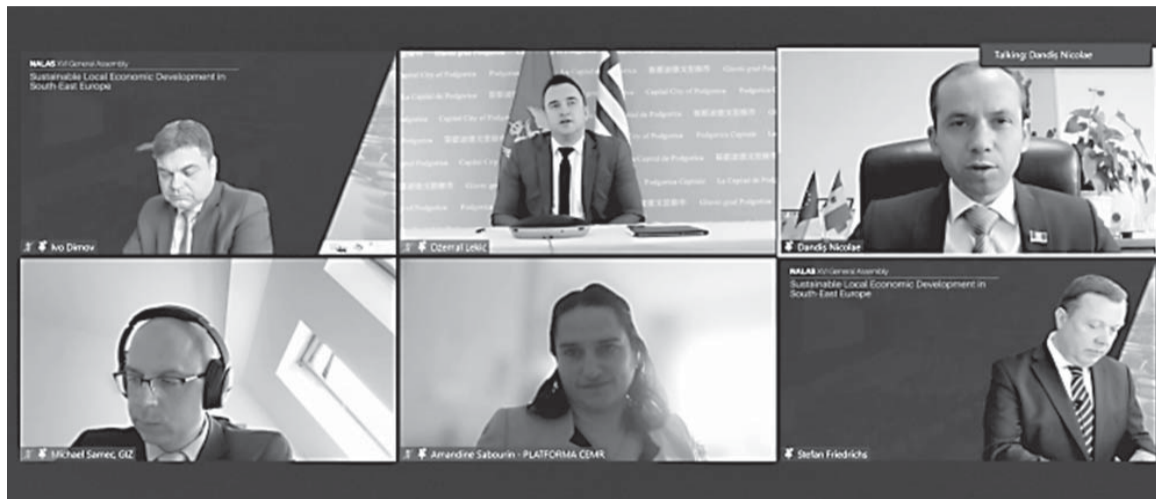
Ivo Dimov, primarul orașului Dimitrovgrad, Bulgaria a vorbit despre bunăstarea cetățenilor în perioade de criză, subliniind programul lor puternic de protecție socială.

„Este responsabilitatea noastră ca în calitate de guverne locale să protejăm populația, să le asigurăm siguranța și să ne pregătim pentru perioada de după criză. Eforturile de redresare economică trebuie să aibă o dimensiune socială puternică. Avem ocazia să facem mai mult decât atenuarea crizei și să investim într-un viitor durabil”, a spus alesul local din Bulgaria.

Ivo Dimov a explicat că Dimitrovgrad este unul dintre pionierii inovației medicale, prin intermediul medicinei inteligente, oferind diagnostic de la distanță grupurilor vulnerabile, în special persoanelor vârstnice.

„Motoare ale dezvoltării economice locale sunt guvernele locale” – aceasta a fost chintesența discursului primarului municipiului Cahul, vicepreședinte al CALM Nicolae Dandiș. **„Pentru a transforma remitențele în dezvoltare, administrația publică locală din municipiul Cahul are ca obiectiv atragerea investitorilor din dias-**

pora, sprijinindu-i în identificarea celor mai bune oportunități de investiții și implementarea lor rapidă.”

Džemal Lekić, directorul Centruului de sisteme informaționale al orașului Podgorica, Muntenegru a vorbit despre Agenda Smart City și a explicat de ce Podgorica este unul dintre pionierii în digitalizarea serviciilor publice locale din regiune. **„Digi-**

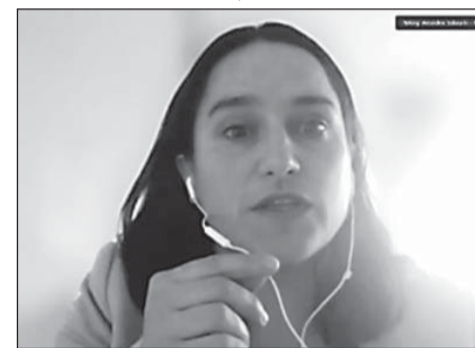
talizarea necesită îmbunătățire și modernizare continuă. Podgorica a început cu digitalizarea serviciilor publice locale-cheie pentru cetățeni, iar următorul pas a fost digitalizarea în cultură.”

Michael Samec, lider de proiect în cadrul

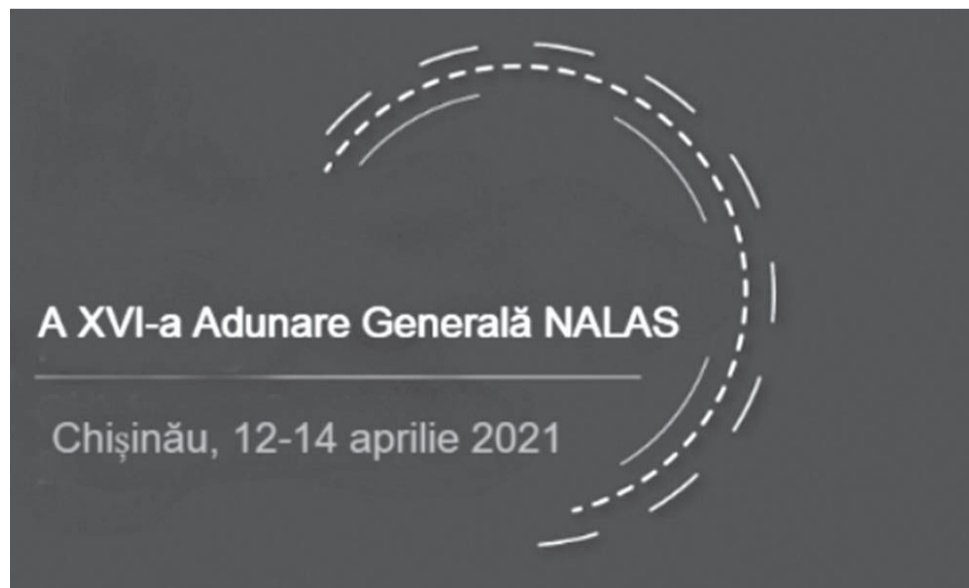
GIZ a vorbit despre dimensiunea socială a durabilității, subliniind că accesul la drepturile sociale, economice și culturale ar trebui să fie egal și oferit tuturor. **„Lucrăm mult la cartografierea socială, deoarece vedem date relevante cruciale pentru planificarea politicilor și luarea deciziilor direcționate și sensibile din punct de vedere social. Să nu lăsați pe nimeni în urmă înseamnă să știți cine sunt oamenii și grupurile care ar putea rămâne fără atenție.”**

„Dezvoltarea durabilă a UE și a guvernului local în perioada COVID-19” a fost subiectul abordat de Amandine Sabourin, ofițer pentru politici și advocacy al CEMR /

PLATFORMA. Amandine Sabourin a vorbit despre oportunitățile pentru guvernele locale în programele UE Think Europe și instrumentul Europa globală. **„Există trei aspecte-cheie pe care UE va trebui să le abordeze prin intermediul programelor sale: 1. Rolul guvernelor locale ca factori de decizie politică și furnizori de servicii-cheie; 2. Sprijinul necesar pentru cooperarea și schimburile descentralizate între orașe; 3. Nevoia de a consolida asociațiile administrației publice locale.”**

De asemenea, participanții au abordat subiecte privind schimbările organizaționale necesare pentru introducerea digitalizării serviciilor locale, modul în care pandemia a influențat Agenda Orașului Inteligent, cum pot incluziunea socială și durabilitatea să devină o componentă-cheie a reformelor de descentralizare, investirea în stimularea activităților economice sau în incluziunea socială etc.

Primarul municipiului Cahul Nicolae Dandiș: „MOTOARE ALE DEZVOLTĂRII ECONOMICE SUNT GUVERNELE LOCALE”

Vorbind despre dezvoltarea economică locală durabilă și despre relația dintre administrația locală și sectorul privat, primarul municipiului Cahul, vicepreședinte al CALM Nicolae Dandiș a afirmat în cadrul Adunării Generale a NALAS că este binevenit ajutorul din partea autorităților centrale, dar și mai important este ca acestea să nu pună piedici autorităților locale.

„Exact acest principiu este valabil și în relația cu sectorul privat. În marea majoritatea a cazurilor, administrația locală este responsabilă de toate aspectele ce vizează businessul existent, de atragerea investițiilor și de crearea impresiilor unui potențial investitor despre comunitatea respectivă.”

Potrivit primarului municipiului Cahul, cheia succesului pentru a atrage cât mai mulți investitori într-o localitate sunt referințele din partea altor agenți economici în ceea ce privește interacțiunea, calitatea, integritatea, operativitatea administrației locale.

„O trăsătură ce reprezintă administrația locală din municipiul Cahul este anume această operativitate. Cred că pentru toți primarii și aleșii locali este important să înțeleagă cum percepe un potențial investitor operativitatea, din momentul în care cineva își manifestă intenția și până la implementarea ideii. Aici vorbim despre ghișeu unic, modalitățile de plată pentru anumite servicii, inclusiv pentru furnizarea acestor documente etc.”

De asemenea, Nicolae Dandiș a vorbit și despre rolul diasporei și a remitențelor în procesul de dezvoltare a comunităților. „Conform unor studii, rolul remitențelor în țările NALAS este între 10% și 16% din PIB. Noi, autoritățile locale din Cahul, acordăm o atenție deosebită celor care sunt peste hotare și fac transferuri

în localitatea noastră în încercarea de a găsi potențiale domenii de investiții. Le oferim informațiile de care au nevoie, le spunem despre domeniile de perspectivă pentru potențialele investiții etc.”

Un alt domeniu cheie menționat de vicepreședintele CALM vizează existența unor legi ce necesită a fi îmbunătățite. „Mă refer la Legea cu privire la parcurile industriale, Legea cu privire la zonele economice libere, dar și la faptul că nu există o coerență între principalele documente naționale, regionale și locale reieșind din avantajele competitive ale poziționării geografice și a argumentelor ce avantajează fiecare regiune sau localitate. Municipiul Cahul este singurul care, prin lege, are statut de localitate balneară, dar nu se precizează nimic despre beneficiile oferite de stat pentru a investi în infrastructura acestei localități pentru a valorifica potențialul turistic etc.”

Pentru a combate corupția, dar și a asigura transparența, în contextul în care în țările NALAS există această problemă, Nicolae Dandiș crede că este necesar de a asigura o comunicare eficientă cu reprezentanții sectorului privat. „Avem o bază de date cu toate emailurile, datele de contact ale agenților economici, astfel încât să avem un feedback, să aflăm care sunt propunerile sau constatările agenților economici, care sunt factorii de risc sesizați de ei și să fim receptivi la doleanțele lor.”

Vorbind despre proiectele strategice, alesul local a menționat că municipiul Cahul este poziționat la frontiera Republicii Moldova, există zonă de port în preajma localității Giurgiulești, cale ferată, aeroport, sunt resurse subterane naturale dar, din păcate, nu există și suficient suport sau atenție din partea statului, mai ales că aceste proiecte dau plus valoare nu numai municipiului Cahul, dar și statului.

„Comerțul internațional este un alt subiect important căruia îi acordăm atenție. Mă refer la cum se aplică prevederile Acordului de Liber Schimb cu Uniunea Europeană, prevederile Convenției Europene din 1980 cu privire la cadrul de cooperare transfrontalieră a autorităților locale și protocoalele ulterioare. Ar trebui de atras o mai mare atenție prevederilor legale, dar și a celor stabilite de UE ce vizează grupările europene de

cooperare teritorială. Nu doar statele membre ale UE, dar și statele vecine sau asociate trebuie să poată face parte din asemenea proiecte pentru a valorifica acești bani.”

În municipiul Cahul se implementează mai multe proiecte de asistență a sectorului privat și, în acest context, Nicolae Dandiș a mulțumit Uniunii Europene, partenerilor PNUD și UNICEF pentru că acordă granturi pentru tinerii care deschid noi afaceri, iar acestea au un impuls economic imens pentru Cahul și regiune.

„De asemenea, datorită proiectelor de infrastructură din partea Germaniei și a UE, beneficiem de suport pentru infrastructura fizică și rutieră, iluminatul public etc. Toate aceste aspecte trebuie să constituie un criteriu pentru a face o carte de vizită a potențialilor investitori, să valorificăm aceste avantaje geografice pentru a face niște branduri a produselor sau a regiunilor capabile să atragă investitorii.”

În această perioadă de pandemie, autoritățile locale din Cahul au oferit suport agenților economici și au aprobat un regulament de scutire de taxe, în primii trei ani, a tinerilor antreprenori care își deschid afaceri. „Vrem să încurajăm tinerii să-și lanseze afacerile, mai ales că orașul nostru este unul universitar, iar cei care finalizează facultatea trebuie să poată avea condiții de a-și implementa ideile aici, la Cahul.”

Înainte

După

AL DOILEA FORUM DIN EUROPA DE SUD-EST AL FEMEILOR

Al doilea Forum al femeilor primar din Europa de Sud-Est a fost organizat cu sprijinul UN Women și s-a axat pe dezvoltarea economică locală incluzivă.

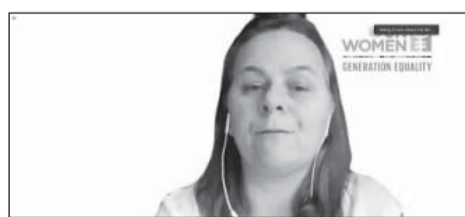
Tatiana Badan, președinte NALAS, președinte CALM și primar al satului Selemet a menționat în deschiderea evenimentului că în ultimul an femeile au fost în prim-plan în combaterea crizei pandemice provocată de

COVID-19. „Femeile au acționat nu doar în calitate de lucrători din domeniul sănătății, dar și ca lideri ai comunităților și de sensibilizare a opiniei publice. Criza a evidențiat, de asemenea, sarcinile disproporționate pe care femeile le-au preluat pe măsură ce serviciile au încetat să mai fie livrate. Acest lucru a determinat guvernele locale să răspundă provocărilor cauzate de COVID-19. Rezultatele sondajului NALAS „Guvernele locale din Sud-Estul Europei în perioada de redresare socio-economică post COVID-19”

arată că aproape 60% din municipalități au luat în considerare nevoile specifice de gen. Autoritățile locale au oferit sprijin femeilor din grupurile vulnerabile și, în special, au acordat prioritate mamei singure cu risc de sărăcie, implementând mecanisme de prevenire a violenței domestice și furnizarea de servicii esențiale pentru supraviețuitorii violenței, însoțite de campanii de sensibilizare. De asemenea, noi, guvernele locale din regiunea Europei de Sud-Est, am oferit servicii pentru persoanele în vârstă și persoanele din grupurile de risc, dar și părinții singuri și vulnerabili, în special mamele. Prin urmare, atenția noastră a fost îndreptată și asupra analizei din perspectiva egalității de gen și a evaluării impactului politicilor și măsurilor dezvoltate în perioade de crize care contribuie la obiectivul de realizare a egalității de gen. Totuși, încurajez membrii NALAS să facă mai multe eforturi în perioada următoare în vederea reducerii decalajului de gen”, a spus Tatiana Badan.

Ermira Lubani, specialistă în programe a Biroului regional ECA al ONU Femei a vorbit despre cum COVID-19 afectează în mod diferit femeile și bărbații, iar în timpul acestei crize lacunele existente se extind. „Femeile au fost afectate în mod disproporționat de COVID-19, având șanse mai mari să-și piardă veniturile și să beneficieze într-o măsură mai mică de protecția socială. Trebuie puse în aplicare măsuri

specifice pentru a nu neglija pe nimeni,” a spus Ermira Lubani.

Natasha Petrovska, primarul orașului Bitola, Macedonia de Nord a vorbit despre centrul din localitatea sa construit în cadrul unui parteneriat între guvernul local, universitate, ONG-uri și comunitatea de afaceri, rezultând 60 de idei de afaceri, dintre care 8 sunt conduse de femei.

Larisa Voloh, primarul orașului Palanca, vicepreședinte al CALM, președintele Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM a prezentat Programul de abilitare economică a femeilor, lansat în 2018, care prin abordarea de jos în sus a identificat nevoile, a îmbunătățit capacitățile femeilor și le-a sprijinit să înceapă afaceri proprii. „Ca rezultat,

acest lucru a dublat numărul de afaceri conduse de femei. Acum regândim programul, obiectivul fiind de a răspunde provocărilor crizei prin sprijinirea digitalizării întreprinderilor”, a punctat Larisa Voloh.

Jasna Gabrič, primarul orașului Trbovlje, Slovenia a scos în evidență măsurile sociale și economice implementate în vederea sprijinirii în timpul crizei a grupurilor vulnerabile. „Spre deosebire de tendințele

globale, Slovenia nu a asistat în timpul crizei la pierderi disproporționate de locuri de muncă ale femeilor, ceea ce trebuie atribuit sistemului social bun și sprijinului acordat femeilor pe tot parcursul crizei”.

Mariana Gâju, primar la al șaselea mandat al comunei Cumpăna, România, prim-vicepreședinte al Asociației Comunelor din România, președinte Ligii Femeilor Primar din România a vorbit despre rolul femeii primar ca suflet și echilibru al comunelor. „Luptăm continuu împotriva prejudecăților și discriminărilor, dar încurajăm și alte femei să intre în politică. Avem acum 11 femei primari în județul nostru Constanța. Integritatea și

Prim-vicepreședintele Asociației Comunelor din România Mariana Gâju:

„SOCIETĂȚILE CARE DORESC SĂ AJUNGĂ LA UN GRAD RIDICAT DE STABILITATE TREBUIE SĂ ASIGURE FEMEILOR SENTIMENTUL DE INTEGRITATE ȘI DEMNITATE ÎN PROPRIA LOR ȚARĂ”

Pornind de la acest principiu, îndrumată de locuitorii comunei, având credința că împreună pot schimba soarta oamenilor din comuna Cumpăna, județul Constanța, în anul 2000 Mariana Gâju a candidat la funcția de primar al unei comune care atunci avea 6.000 de locuitori. Spune că partenerii de nădejde în această muncă de-a lungul anilor au fost toți locuitorii comunei Cumpăna, însă cel mai mult, bătrânii – înțelepții comunei și tinerii localității care vin cu promovarea IT-ului, a comunicării on – line, a dezvoltării comunei Smart Village. Astfel, în anul 2021 în comuna Cumpăna sunt peste 18.500 locuitori.

discriminate și stă în puterea noastră să schimbăm acest lucru, pentru că nimeni și nimic nu trebuie să ne împiedice să ne urmăm chemarea.

„ACȚIUNE, FERMITATE, DETERMINARE - aceste trei cuvinte trebuie să ne ghideze în demersurile politice și administrative. Trebuie să avem curajul să credem în noi, iar promovarea femeilor nu trebuie să fie doar o normă de îndeplinit sau o obligație, ci trebuie să fie o necesitate și o prioritate firească. Doar astfel va fi reprezentată și mai bine social democrația autentică.”

Mariana Gâju este convinsă că Femeia poate fi vocea echilibrată, constructivă, care abordează problemele reale ale oamenilor printr-un forum de dezbateri deschise cu cetățenii obișnuși.

„De-a lungul celor 20 de ani de activitate în administrația publică locală, am îndemnat, am convins femeile că trebuie să fie vocea echilibrată, constructivă, care abordează problemele reale ale oamenilor, discutând deschis cu cetățenii localităților.

Femeile fac politică de când se știu: politica bunului simț; politica progresului; politica autodepășirii; politica riscului; politica luptei cu prejudecățile; politica muncii.”

Un mandat de primar în România are 4 ani. În cei 20 de activitate în APL, Mariana Gâju a văzut mandat după mandat cum numărul femeilor primar de comune crește. **„Am acor-**

dat sprijin prin schimburile de experiență de la nivelul comunelor, prin prezentarea reală a problemelor cu care se confruntă femeia – primar etc. Astfel, acestea au conștientizat rolul lor în societate, au dorit să își dezvolte abilitățile proprii și să-și asume responsabilitatea unor schimbări pozitive, atât în viața lor

proprie, cât și în comunitate. Femeile cunosc responsabilitățile ce le revin ca participante la activitatea economică, socio-politică, culturală, ca mame și soții, problemele specifice care influențează societatea, drepturile specifice de care pot beneficia.”

Potrivit prim-vicepreședintelui ACoR, atunci când femeile au drepturi politice și de decizie, standardele de viață sunt mai înalte, iar democrația este în câștig. **„Rolul femeii**

trebuie interpretat ca o valoare a democrației. În acest sens trebuie respectate principiile Tratatului de la Roma din 1984, în care este prevăzut clar care sunt drepturile femeii”, afirmă alesul local.

Primarul comunei Cumpăna crede cu fermitate că egalitatea de șanse nu este doar o problemă de justiție socială, ci un factor al eficienței, al unei dezvoltări durabile. **„Femeile ar trebui să se cunoască și să învețe să fie ele însele. Să învețe să iubească, dar mai ales să se iubească pentru ceea ce sunt sau au realizat în viață, să învețe cum să scape de imaginea pe care bărbații au așezat-o asupra lor de milenii.”**

Amintim că în anul 2011, în cadrul Asociației Comunelor din România s-a înființat LIGA FEMEILOR, PRIMARI AI COMUNELOR DIN ROMÂNIA care face front comun cu organizații din România și din străinătate, care apără LIBERTATEA, EGALITATEA, PACEA și VIAȚA pe PĂMÂNT.

„Egalitatea de gen trebuie să constituie un obiectiv central al oricărei democrații care dorește ca opiniile femeilor și bărbaților să se bucure de aceeași greutate și influență. A milita pentru drepturi reale pentru femei înseamnă să tindem către o societate care să dea dovadă de generozitate și de toleranță, care poate crea drepturi cetățenești depline și egale pentru toți”, spunea Glenys KINNOCK, n. 7 iulie 1944 – membru

al Parlamentului European din Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord în perioadele 1994-1999, 1999-2004 și 2004-2009.

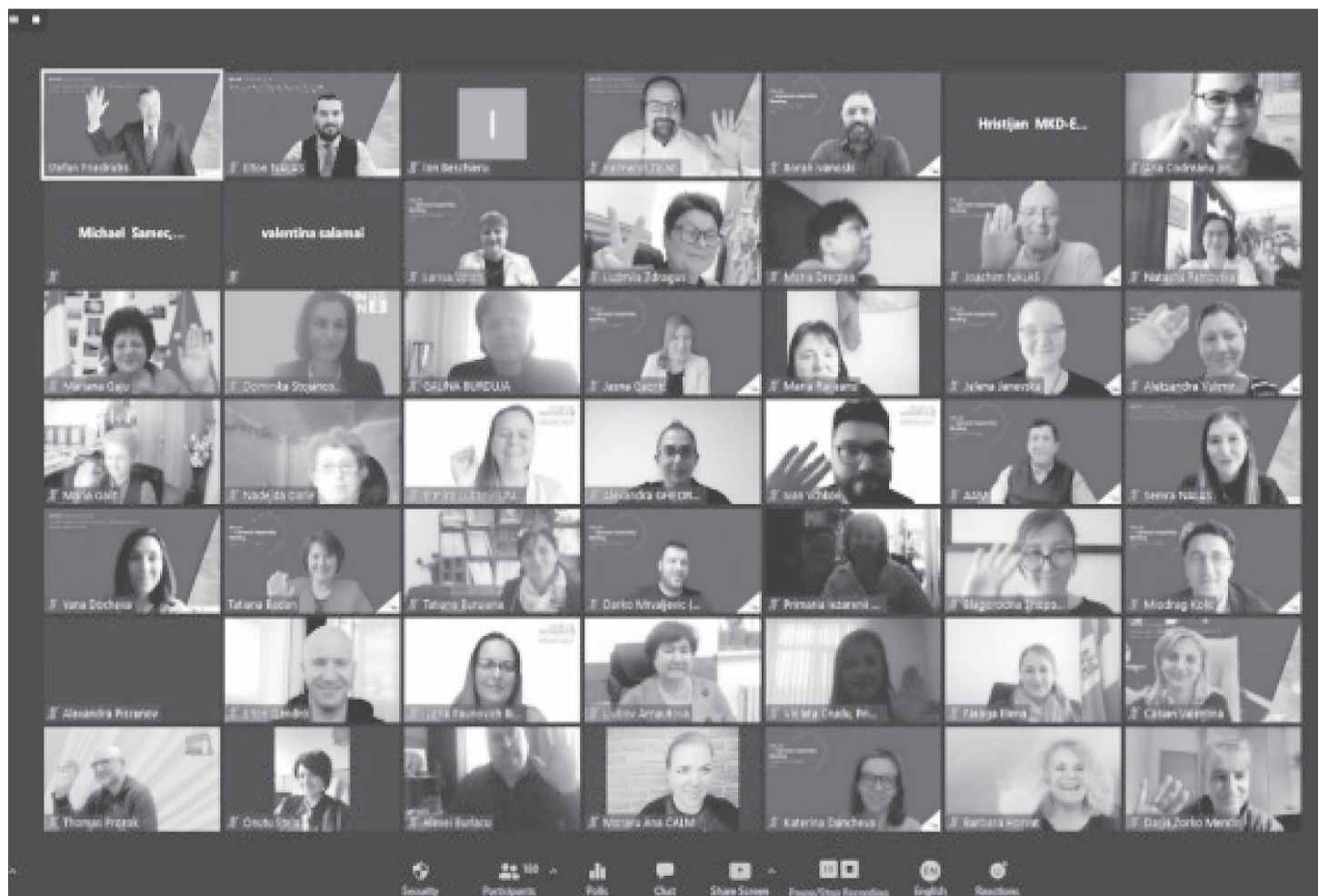
Mariana Gâju susține că mulți dintre noi ne dorim a schimba trecutul, să facem să treacă mai repede prezentul și să deschidem ușa viitorului. Cele trei timpuri, așa cum le percepem noi, ne sunt tare dragi, pentru că am învățat că fiecare are rolul său.

„Modul în care parcurgem acest drum este definit de valorile pe care ni le asumăm. Participarea și mobilizarea comunităților membre ale Asociației Comunelor din România sunt motorul și sursa legitimității identității noastre – femeile primari din România”, afirmă prim-vicepreședintele ACoR.

Liga Femeilor își întemeiază acțiunile sale pe principiile Cartei europene a egalității între femei și bărbați în viața locală, elaborată în cadrul celui de-al V-lea Program de acțiune comunitară pentru egalitatea femeilor și a bărbaților și prezentată la 10 mai 2006, la Innsbruck, în Adunarea generală a Consiliului Comunelor și Regiunilor din Europa.

Planul de activitate al Ligii femeilor primari îl constituie punerea în aplicare a prevederilor Agendei globale de la Paris a guvernelor locale și regionale pentru egalitatea între femei și bărbați, ca un instrument strategic pentru a crește respectul pentru egalitatea între femei și bărbați în toate sferile de luare a deciziilor.

PRIMAR ORGANIZAT SUB EGIDA CALM ȘI NALAS!

demnitatea sunt cele care câștigă”.

Mariana Gâju a vorbit, de asemenea, despre Liga femeilor, înființată în scopul consolidării statutului de „femeie – primar, femeie – ales local” la nivelul comunelor membre

ale ACoR, în vederea eliminării eventualelor discriminări în viața publică locală.

„Liga Femeilor Primari ai Comunelor din România își propune să fie un apărător constant al drepturilor omului și, în special, al drepturilor femeii, drepturi înscrise în Constituția României, Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, Carta europeană a egalității între femei și bărbați în viața publică, adoptată de către Consiliul Comunelor din Europa, Carta Congresului Puterilor Locale și Regionale.”

Participanții au convenit că dezvoltarea bazată pe comunitate ar trebui să fie piatra de temelie a dezvoltării economice locale incluzive, împreună cu finanțarea care vizează femeile și tinerii și mecanismele de participare online a cetățenilor pentru a atenua criza democrației.

Președintele CALM Tatiana Badan: „TREBUIE SĂ NE ASIGURĂM CĂ REZULTATELE DECENIILOR DE MUNCĂ PRIVIND ABILITAREA ECONOMICĂ A FEMEILOR NU SE PIERD ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ DE CRIZĂ”

În discursul ținut în cadrul Forumului Femeilor Primar din Sud-Estul Europei, Tatiana Badan, președinte al CALM, președinte al NALAS și primar al satului Selemet, Cimișlia, a accentuat rolul femeilor în combaterea crizei pandemice provocată de COVID-19.

„Deja de un an de zile femeile sunt în prima linie în abordarea crizei COVID-19. Femeile au acționat doar în calitate de lucrători din domeniul sănătății, dar și ca lideri ai comunităților și de sensibilizare a opiniei publice. Cu toate acestea, criza a scos în evidență și sarcinile disproporționate pe care femeile le-au preluat pe măsură ce blocajul s-a accelerat și serviciile au încetat să mai fie prestate. Acest lucru a determinat guvernele locale să răspundă provocărilor cauzate de COVID-19.

Tatiana Badan a prezentat rezultatele sondajului NALAS „Guvernele locale din Sud-Estul Europei în perioada de redresare socio-economică post COVID-19” care arată că aproape 60% din municipalități au luat în considerare nevoile specifice de gen. **„Autoritățile locale au acordat sprijin femeilor ca grup vulnerabil și, în special, au acordat prioritate mamei singure, cu risc de sărăcie, extinderea mecanismelor de prevenire a violenței domestice și furnizarea de servicii esențiale pentru supraviețuitorii violenței, însoțite de campanii de sensibilizare. De asemenea, noi, autoritățile locale din Sud-Estul Europei, am oferit servicii pentru persoanele în etate și persoanele sărace și i-am sprijinit pe părinții vulnerabili și singuri, în principal, mame.”**

Președintele CALM a menționat că o atenție sporită a fost acordată și analizei din perspectiva egalității de gen și a evaluării impactului politicilor și măsurilor dezvoltate în perioade de crize, care contribuie la obiectivul de realizare a egalității de gen. Cu toate acestea, Tatiana Badan a încurajat membrii NALAS să facă mai multe eforturi în perioada următoare în vederea dezvoltării măsurilor mai eficiente de reducere a decalajului de gen.

„Pe măsură ce criza a continuat, impactul economic a crescut și statisticile din regiune în funcție de sex au arătat că piața muncii s-a schimbat, iar numărul locurilor de muncă pierdute a crescut. Chiar și așa, impactul economic nu a fost neutru în funcție de gen:

- Mai multe femei și-au pierdut locul de muncă, chiar dacă sectoarele cele mai afectate de crize erau dominate de bărbați;

- Afacerile conduse de femei au prezentat atitudini mai rezistente față de criză dar, în realitate, au mai puține strategii de supraviețuire, deoarece se bazează pe mai puține economii și au puține active în calitate de garanții pentru credite, care le-ar finanța lichiditatea în timpul crizei.

Acest fapt a făcut din dezvoltarea economică locală o prioritate în perioada COVID-19 și post COVID-19.”

Președintele NALAS a fost de părere că acum, mai mult ca oricând, autoritățile locale trebuie să acorde prioritate afacerilor conduse de femei, atât din cauza discriminării istorice, dar și a lipsei de oportunități. **„Noi, autoritățile locale, trebuie să creăm medii prielnice, să oferim asistență și servicii de consultanță în afaceri care să răspundă circumstanțelor particulare în care se află afacerile conduse de femei în perioada COVID-19. Noi, autoritățile locale, trebuie să ne asigurăm că rezultatele deceniilor de muncă privind abilita-**

rea economică a femeilor nu se pierd în timpul acestor crize, dar, de asemenea, că femeile au oportunități de a se instrui și de a fi pregătite pentru piața muncii în schimbare, ca urmare a digitalizării. Acest lucru va consolida două dintre obiectivele strategice ale NALAS, angajând membrii noștri să creeze capacități care vor sta la baza creșterii inteligente și inovatoare, prin servicii de calitate și crearea de locuri de muncă; precum și comunități stabile și rezistente, incluzive.”

Potrivit Președintelui CALM și NALAS, în acest scop este crucială includerea femeilor în funcții de conducere, în grupurile de lucru pentru a răspunde la crize, în rețele, precum și în furnizarea de servicii.

„Numai prin includerea femeilor lidere și a organizațiilor de femei în elaborarea politicilor, în proiectarea serviciilor și în bugetare, putem utiliza pe deplin potențialul comunităților și societăților noastre. Ne putem baza pe abilitățile, cunoștințele și experiențele lor, pentru că au demonstrat că au contribuit eficient la provocările cauzate de pandemie. Putem fi siguri că incluzând femeile în procesul decizional privind recuperarea Covid-19 și post-Covid-19, vom reuși. Prin urmare, sunt mândră că suntem vizionare, iar în Forumul NALAS al femeilor primare din Sud-Estul Europei cu privire la promovarea bugetelor sensibile la gen, am recomandat sporierea implicării femeilor în viața locală pentru a face politici locale eficiente, iar bugetele să răspundă nevoilor femeilor și bărbaților.”

Tatiana Badan a menționat că aceste recomandări au fost adoptate oficial de Adunarea Generală NALAS, iar acest lucru va asigura, în cele din urmă, ca în urma acestei crize, să devenim societăți mai egale și nu invers.

Primarul de Giurgiulești Tatiana Gălățeanu: „EROUL PRINCIPAL ÎN PROCESUL DE DEZVOLTARE A STATULUI TREBUIE SĂ DEVINĂ CETĂȚEANUL”

Primarul satului Giurgiulești, Cahul și exprimă deplina solidaritate și empatie față de femeile deputat din noul Legislativ.

„Mă bucură faptul că de această dată în Parlamentul RM este un număr atât de impunător de doamne. Până a ajunge în funcția de deputat s-au manifestat în domeniile lor de activitate și cred că anume din acest motiv au fost alese de către cetățeni. Avem foarte multe exemple când doamnele înregistrează succese remarcabile, își exercită atribuțiile cu responsabilitate, cu tragere de inimă și sunt foarte implicate în activitatea lor. Un exemplu în acest sens sunt cele 4 femei primar în localitățile de pe malul Prutului, pot spune fără ezitare că sunt niște modele în domeniul administrației publice locale.”

Tatiana Gălățeanu nu neagă rolul bărbaților din Parlament sau din APL, cu toate acestea crede că femeile gândesc altfel și acționează diferit pentru a îndeplini o sarcină sau alta. **„Femeile știu ce au de făcut, sunt puternice și au viziune. Deja la conducerea țării avem o doamnă președinte și o doamnă premier, dar și la nivel local femeile au demonstrat că pot să se implice și să**

reușesc să soluționeze o multitudine de probleme. Avem toată încrederea că femeile vor reuși să schimbe lucrurile în Republica Moldova.”

Întrebată cum s-a schimbat Giurgiuleș-

tiul în acești 10 ani de când deține funcția de ales local, Tatiana Gălățeanu a fost de părere că rezultatele se văd și sunt apreciate de către cetățenii satului. **„Cred că am reușit să facem foarte multe schimbări. Revinând acasă, mulți dintre concetățenii noștri trec pe la primărie și ne felicită pentru ceea ce facem, primim multe cuvinte de încurajare și pe rețelele de socializare. În acești zece ani am reușit să aducem toate instituțiile publice din localitate la un nivel corespunzător. Recent am deschis ușile unui muzeu – un proiect de suflet al meu. Am lucrat șase ani pentru a realiza acest obiectiv. Nu este un muzeu simplu, în cadrul acestui edificiu se pot organiza diverse activități, avem și o sală de conferințe. Vin mulți turiști, inclusiv în această perioadă pandemică, ei spun că avem un muzeu care merită a fi vizitat. Mă gândesc câte impedimente, frustrări sau probleme am reușit să depășesc pe parcursul acestor zece ani.”**

În contextul politic din Republica Moldova, primarul de Giurgiulești crede că schimbările pe care le așteptăm nu se vor produce mâine. **„Este nevoie de timp pentru a realiza ceea ce ne dorim cu toții. Eu**

de 10 ani încerc să schimb lucrurile în Giurgiulești, exact așa va fi și la nivel de stat. Trebuie să avem încredere și să începem schimbarea de la fiecare dintre noi. Fiecare dintre noi trebuie să pună umărul și să simtă că e stăpân la el acasă, doar astfel vom aprecia ceea ce se face într-o localitate sau într-o țară. Cetățeanul adesea crede că dacă îți acordă votul de încredere atunci nu mai trebuie să se implice. Cred că trebuie să lucrăm mai mult cu oamenii pentru a conștientiza că noi singuri trebuie să ne organizăm modul de viață, de activitate, de interacțiune cu semenii noștri. Eroul principal în procesul de dezvoltare al unui sat sau al unui stat trebuie să devină cetățeanul. Nu vom avea succes până când cetățeanul nu va conștientiza că gunoiul nu trebuie lăsat la întâmplare, că trebuie să menținem curățenia în fața porții, în stradă, în parc, dar și în localitate. Vom reuși cu adevărat atunci când toți vor conștientiza că noi suntem aici stăpâni, noi aici trăim, aici ne creștem copiii și aici ne vom petrece tot restul vieții. Vom reuși să avansăm atunci când cetățenii se vor implica și vor fi responsabili de tot ce se întâmplă în localitatea lor și în țara lor.”

Primarul de Palanca Larisa Voloh, actualmente deputat în Parlamentul RM:

„FEMEILE DIN MEDIUL RURAL RĂMÂN A FI PARTEA CEA MAI VULNERABILĂ A SOCIETĂȚII”

La cel de-al doilea Forum al femeilor primar din Europa de Sud-Est, organizat cu sprijinul UN Women în cadrul Adunării Generale a NALAS, Larisa Voloh, primarul satului Palanca, Ștefan Vodă, vicepreședinte al CALM, președintele Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM, a vorbit despre provocările cauzate de pandemie și a prezentat Programul de abilitare economică a femeilor, lansat în localitatea sa în 2018.

„Tot mai des în aceste zile abordăm provocările de dezvoltare, resursele financiare care devin din ce în ce mai puține pentru guvernele locale, problemele economice și sociale cu care ne confruntăm și care, cu regret, probabil, sunt doar începutul unei crize profunde. Efectele ei se răsfrâng, în primul rând, asupra sănătății populației, sistemului de sănătate, comportamentelor personale iar ca rezultat trecem printr-un proces de migrație masivă.”

Larisa Voloh a explicat că Palanca, la fel ca și multe alte localități non-metropolitane din această regiune, se confruntă cu mici probleme locale, dar și strategice, în sectoare precum apă și sanitație, gestionarea deșeurilor, centralizarea impozitelor, un nivel scăzut al ocupării forței de muncă, migrație

excesivă care la moment reprezintă 30% , cu o rată de migrație a femeilor de 75 %.

„Scopul politicii la nivel local este de a asigura ca toate intervențiile APL să sporească oportunitățile femeilor și bărbaților de a-și exercita drepturile în egală măsură, de a folosi și deține controlul asupra beneficiilor de dezvoltare, de a se bucura în mod egal de bunuri cu valoare socială, de oportunități, resurse și recompense. Strategia de atingere a acestui scop constă în integrarea activităților de abilitare a femeilor, așa încât ele să participe activ în procesul de schimbare, fiind cunoscut faptul că femeile din mediul rural rămân a fi partea cea mai vulnerabilă a societății, fiind afectate de sărăcie, șomaj, lipsite de perspectivele de dezvoltare.”

Potrivit vicepreședintelui CALM, începând cu anul 2018, primăria Palanca a decis să schimbe această situație și a inițiat un program de abilitare și implicare a cetățenilor, în special destinat femeilor. „În primul rând, am mobilizat femeile prin intermediul grupurilor comunitare și le-am întrebat despre nevoile, interesele și domeniile în care doresc să-și îmbunătățească abilitățile, cunoștințele, aptitudinile. Cu această abordare de jos în sus, am proiectat un program de consolidare a capacităților, adaptat pentru femeile din Palanca. Astfel, peste 50 de femei au dobândit abilități, dar și motivație.”

De asemenea, localitatea Palanca (prin intermediul proiectelor atrase) a acordat mici subvenții pentru femei pentru a-și dezvolta propriile IMM-uri.

„Nu prea mult, de la 2000 la 5000 de euro, dar suficient pentru a începe multe povești inspirate de antreprenoriat, care au fost asistate cu consiliere în afaceri și îndrumare de către alte femei de afaceri.

Am avut un mare succes:

- Numărul de femei antreprenoare s-a dublat într-o perioadă de 2 ani de implementare a programului (de la 6 în 2018 la 12 în 2020).

- Numărul de subvenții, sprijin pentru femei și bugetul alocat nevoilor femeilor a crescut, contribuind, de asemenea, la o distribuție mai echilibrată a finanțelor publice pentru nevoile femeilor și bărbaților.

- Numărul femeilor implicate în activitățile comunitare a crescut, de asemenea, ceea ce a contribuit la dezvoltarea democrației în localitate, precum și la sporirea sentimentului de apartenență.

Acum ne regândim programul pentru a sprijini afacerile online, pentru a le digitaliza marketingul și vânzarea, deoarece circumstanțele Covid-19 necesită o astfel de adaptare.”

Obiectivul APL din Palanca este să nu permită ca investițiile în abilitarea economică a femeilor să eșueze din cauza pandemiei, iar măsurile de recuperare post-COVID-19 vor fi, de asemenea, direcționate către femeile de afaceri, deoarece acestea sunt cele mai vulnerabile, au mai puține economii și mai puține șanse să supraviețuiască singure.

În calitate de președinte al Rețelei Femeilor Primar CALM, Larisa Voloh a mulțumit partenerilor de dezvoltare UN Women, UNDP, Consiliului European, Uniunii Europene, colegilor din România pentru suportul în realizarea programelor de mentorat, formare și abilitarea a femeilor alese locale. „Îndemn femeile din APL să aibă curajul să iasă în față, să nu renunțe atunci când întâmpină dificultăți în exercitarea atribuțiilor și să fie cooperante. Cu siguranță, împreună vom reuși”, a menționat femeia primar.

Primarul de Albinețu Vechi Alla Țăranu:

„OAMENII ÎȘI DORESC UN TRAI DECENT, UN MEDIU SĂNĂTOS, LOCURI DE MUNCĂ ȘI SALARII”

Alla Țăranu este primar la primul mandat în comuna Albinețu Vechi, Fălești. Alesul local crede că dacă tot mai mulți cetățeni aleg femei în funcțiile de conducere atunci acestea nu au cum să-i dezamăgească și sunt pregătite pentru a face schimbările așteptate.

Cum explicați prezența tot mai numeroasă a femeilor în Parlament și în funcțiile de ales local?

Alla Țăranu: Cred că oamenii au tot mai multă încredere în femei. Sunt sigură că vom face față în condițiile în care oamenii ne-au acordat votul lor de încredere. Noi cunoaștem despre egalitatea de gen, dar dacă bărbații au convenit că femeile sunt mai tari atunci nu avem de ales. Eu sper că împreună cu femeile din Parlament, dar și cu bărbații, vom face lucruri frumoase pentru țară și pentru comunitățile noastre.

A fost greu să obțineți victoria în campania electorală?

Alla Țăranu: Nu a fost greu deoarece anterior am deținut funcția de director adjunct al școlii, director de grădiniță etc. Cred că autoritatea mea, probabil și faptul că tatăl meu a deținut câteva mandate primar i-a motivat pe oameni să mă voteze.

Ce calități trebuie să aibă o femeie ca să poată fi un bun lider al comunității sau al unui stat?

Alla Țăranu: În primul rând trebuie să existe o conlucrare cu cetățenii. Oamenii trebuie să fie informați, trebuie să existe transparență decizională în tot ceea ce facem. Lumea va avea încredere în noi doar atunci când va cunoaște unde se cheltuie fiecare bănuț, doar astfel se vor implica pentru a schimba lucrurile. Un primar trebuie să fie sociabil, să asculte păsul fiecărui cetățean, să aibă răbdare, să intre în pielea fiecărui cetățean.

Care sunt preocupările Dvs. de moment?

Alla Țăranu: Lucrăm la proiectul ce are ca obiectiv alimentarea satului Albinețu Vechi cu apă potabilă. Din 2013 au început lucrările și oamenii de atunci așteaptă apa. Devenind primar am actualizat

prețurile la acel proiect și în ianuarie 2020 l-am depus la Fondul Ecologic de Stat. Până la ora actuală nu am primit un răspuns, iată de ce, împreună cu consilierii locali am convenit să începem lucrările cu forțele proprii. Consilierii au votat pentru ca 487,700 lei să fie alocați din bugetul local pentru a iniția construcția, am făcut contractul de achiziții publice, a fost ales câștigătorul care va efectua lucrările și sper ca în perioada imediat următoare să avem și primele rezultate.

Oamenii din localitate sunt dispuși să contribuie financiar pentru a realiza un proiect sau altul?

Alla Țăranu: Problema constă în faptul că oamenii nu prea cunosc ce înseamnă să te implici. Până acum totul s-a realizat în tăcere, lumea nu cunoștea că poate să participe. Suntem la prima etapă a implementării proiectului CASMED „Comunitate prietenoasă vârstei” și oamenii deja încep să conștientizeze că fără implicare nu faci niciun pas. Încă e greu pentru că în localitate au rămas bătrânii și cei mai tineri care au copii mici și deocamdată nu pot pleca, dar ne străduim să facem față. Suntem semnatarii Convenției Primarilor Pentru Climă și Energie. Avem și un plan de ac-

țiuni conform căruia pe o suprafață de 17 ha urmează să plantăm salcie energetică. Sperăm să câștigăm proiectul de la IFAD și această salcie care rodește în cel de-al doilea an de la plantare să fie utilizată pentru a susține bătrânii care nu au de foc, să putem trece instituțiile publice la încălzirea cu biomasă și să facem niște economii la bugetul local.

Cum vedeți Albinețu Vechi la finalul primului Dvs. mandat?

Alla Țăranu: Îmi doresc ca satul să fie iluminat, cu drumuri bune, cu rigole de scurgere a apei, pentru că localitatea noastră e situată așa de parcă e la fund de mare și atunci când plouă toate apele se adună în centrul satului. Probleme avem foarte multe, izvoarașul care trece prin localitate este înnămolit, trebuie adâncit. Totuși, principalul obiectiv este asigurarea cetățenilor cu apă potabilă.

În actualul Parlament sunt cel puțin trei femei care au activat în calitate de alese locale. Ce așteptări aveți de la colegile Dvs. care deja sunt deputați?

Alla Țăranu: Ne dorim să fie realizat ceea ce s-a discutat în cadrul ședințelor organizate de către CALM. Acolo s-au dezbătut toate problemele din domeniul APL. Sperăm ca toți deputații să se implice în procesul de soluționare a problemelor din domeniul infrastructurii, să fie înlăturate toate carențele legislative care ne îngreșesc activitatea. Oamenii își doresc un trai decent, un mediu sănătos, locuri de muncă și salarii.

Elena Savițchi, primar de Borogani, Leova: „BIROCRATIA EXCESIVĂ ÎI DETERMINĂ PE MULȚI DINTRE PRODUCĂTORII AUTOHTONI SĂ RENUNȚE ȘI SĂ PLECE PESTE HOTARE”

În noul legislativ au acces 40 de femei. Astfel, Republica Moldova devine una dintre puținele țări europene care înregistrează o pondere ridicată a femeilor în parlament, dar și în funcția de ales local. 196 de femei au fost alese în calitate de primar la ultimele alegeri locale din 2019, ceea ce reprezintă aproape 22% din numărul total al primarilor aleși.

Cum explicați această creștere a prezenței femeilor în Parlament?

Elena Savițchi: În afară de introducerea cotei de 30% în ceea ce privește prezența femeilor pe listele de partid, a crescut și motivația femeilor de a se implica în viața politică, în procesul de luare a deciziilor la nivel național, dacă vorbim de Parlament și la nivel local, dacă vorbim de primării. Totodată, a sporit credibilitatea alegătorului în femeia lider, femeia politician. Relativ recent oamenii erau mai sceptici ca o femeie să dețină o funcție publică. Acum putem constata că oamenii acceptă și chiar încurajează femeile să se implice în politica locală sau națională.

Credeți că alegătorul a ajuns la această maturitate?

Elena Savițchi: Nu putem afirma că toți oamenii acceptă fără rezerve această situație. Totuși, la acest capitol putem constata că există o schimbare în percepție, în mentalitate. Există o dinamică pozitivă în acest sens. Dacă vorbim de femeia primar, în 2015, când am venit la primărie, erau foarte controversate discuțiile preelectorale între alegători. Cineva spunea că este bine să

vin la conducere o femeie, totuși, în mare parte, oamenii erau sceptici și nu credeau că o femeie poate să facă față cerințelor din cadrul unei instituții publice, așa cum este primăria. Acum, fiind deja la al doilea mandat, văd o abordare total diferită a oamenilor vis a vis de funcția respectivă, aceștia și nu mai

pun problema privind acest aspect al genderului. Oamenii chiar consideră că o femeie primar este capabilă să facă față diverselor situații care apar în activitate.

A fost greu să obțineți rezultatele necesare, astfel încât oamenii să înțeleagă că o femeie poate fi la fel de bună ca și un bărbat atunci când ajunge într-o funcție de conducere?

Elena Savițchi: Pot să confirm că nu a fost deloc ușor, mai ales în contextul în care se afla localitatea când am câștigat primul mandat. Eu am fost prima femeie primar din localitatea noastră, așa că vă dați seama că oamenii au acceptat mai greu o asemenea idee. Nu a fost ușor, dar nu a fost nici imposibil.

Ce vă determină să depășiți toate obstacolele pe care le aveți în activitatea de la primărie?

Elena Savițchi: Poate cuiva îi va părea patetic răspunsul meu, dar dorința de a crea condiții bune de trai pentru oamenii din localitate mă determină să muncesc și să merg înainte. Vreau să las o umbră frumoasă pe pământ. Acesta este crezul meu și mă simt foarte bine când văd cum lucrurile se schimbă în localitate, când reușesc să fac ceea ce îmi propun, cred că anume aceasta este motivația mea. Acum deja oamenii au apă, drumuri, iluminare etc.

Cum percep oamenii din Borogani aceste schimbări?

Elena Savițchi: În mare parte, oamenii recunosc că lucrurile s-au schimbat și condițiile de trai sunt mult mai bune. Totuși, problema care rămâne deocamdată fără soluție și care îi mai duce la gândul să plece, iar pe cei din diaspora încă nu-i determină să revină, este lipsa locurilor de muncă. Acest lucru îl spun chiar consătenii mei, mulți dintre ei alegând calea străinătății, așa cum se întâmplă în majoritatea satelor din țară. Sunt puțini dintre cei care au ales să se întoarcă. Totuși, discutând cu diaspora noastră, constat că sunt mulți care își doresc să revină acasă, dar problema constă în lipsa locurilor de muncă în localitățile rurale.

Ce soluții ar exista în această situație?

Elena Savițchi: Știm că primăria nu este o instituție care ar putea să desfășoare activități economice, putem însă să creăm condiții pentru dezvoltarea economică a localității. În acest sens, suntem implicați

în cadrul unui proiect de dezvoltare economică locală, susținut de programul Migrație și Dezvoltare Locală MiDL și diaspora. În urma unei etape de identificare a problemelor din diverse sectoare economice locale, dar și a perspectivelor de dezvoltare, ținând cont de dorința producătorilor de a se asocia, Forumul economic local a dat prioritate sectorului zootehnic și astfel ne-am propus să modernizăm afacerile a cinci crescători de animale. Suntem la ultima etapă de implementare a acestui proiect. Am creat condiții la patru stâne și o fermă de bovine, astfel au apărut locuri noi de muncă, condiții mai bune de a crea o afacere etc. A fost identificată o piață de desfacere pentru laptele de ovine și caprine, au fost stabilite niște parteneriate cu o fabrică de procesare, adică am avut mai multe acțiuni pentru a dezvolta acest sector, începând cu înregistrarea legală și până la instruirea pentru formarea de capacități. Acesta este un aspect al creării locurilor de muncă și al dezvoltării economice locale. Ne propunem și în continuare să ne implicăm, să acționăm și să motivăm cetățenii din localitate ca să facă afaceri frumoase aici, acasă.

Ce ar trebui să facă statul pentru a facilita crearea locurilor de muncă?

Elena Savițchi: Este nevoie de cadru legal, de subvenționarea producătorilor autohtoni, așa cum se presupune că va fi. Deja a fost un apel pentru crescătorii de animale. Trebuie să susținem producătorii noștri și să debirocratizăm toate procedurile de la toate instituțiile, altfel oamenii se demoralizează. Chiar dacă cred la un moment dat că vor reuși și încep o afacere, birocrația excesivă îi determină pe mulți dintre ei să renunțe și să plece peste hotare.

Primarul de Coșcalia Elena Eșanu: „FĂRĂ SUSȚINEREA DIASPOREI NU AM AVEA ACELEAȘI REZULTATE”

Elena Eșanu este primar la patrulă mandat în satul Coșcalia, Căușeni și consideră că femeile le este mai greu decât bărbaților să facă față provocărilor într-o funcție de conducere. „În calitate de mame trebuie să acordăm mai multă atenție copiilor, noi suntem responsabile într-o măsură mai mare de creșterea și educația lor. Trebuie să găsim un echilibru între viața profesională și cea de familie, dar avem aceleași obligațiuni ca și ale bărbaților. Nu știu cum să explic acest lucru, dar cred că femeile reușesc să înregistreze mai multe rezultate. M-am convins de acest lucru în experiența mea de 14 ani în calitate de ales local. Primarul de Palanca, Ștefan Vodă, acum deja deputatul Larisa Voloh, primarul de Măgdăcești, Criuleni Liuba Cojocar, primar de Selemet, președinta CALM Tatiana Badan, sunt femei care reușesc să mobilizeze comunitatea, să atragă investiții, să realizeze proiecte, fie ele mai mari sau mai mici, dar toate importante pentru localitate.”

Vorbind despre așteptările pe care le are de la deputații care cunosc în profunzime

problemele APL, Elena Eșanu și-a exprimat speranța că noul Parlament va îmbunătăți legislația ce vizează protecția socială, va stabili criterii clare de selecție a beneficiarilor de ajutor social. „Sper că se va face ordine și în domeniul legislativ privind activitatea APL, a Consiliilor raionale și se va pune accent pe descentralizare. Ne dorim să putem activa liber, să nu fim presați politic, să fie modificată legea privind activitatea ANI, să fim egali în fața legii, atât primarii, cât și cei din administrația publică centrală.” În acest context primarul de Coșcalia a amintit de persecutarea politică a mai multor primari de către fostele guvernări. „Erau cazuri când deja ne doream să lăsăm funcția de primar și să plecăm. Este nevoie de îmbunătățirea legislației în domeniul financiar, în medicină, așteptările noastre sunt foarte mari, tocmai din acest motiv cetățenii au votat pentru această schimbare.”

Revenind la activitatea Consiliilor raionale, Elena Eșanu a menționat că în perioada pandemiei a ajuns la concluzia că APL pot face față provocărilor fără susținerea acestei structuri. „În curând se vor face doi ani de când nu i-am prea văzut pe cei din administrația publică locală de nivelul II. Trebuie de îmbunătățit toate programele cu care lucrăm astăzi – cele ce vizează activitatea secretarilor Consiliilor locale, care răspund de funcționalitatea bazei fiscale locale etc, să putem aciva de la distanță și nu să nu depindem de cei de la raion.”

În acești 14 ani de când Elena Eșanu de-

ține funcția de ales local, în Coșcalia au fost construiți 17 km de rețea de apeduct, astăzi localitatea fiind asigurată cu apă potabilă în proporție de 100%. Tot în proporție de 100% au fost iluminate drumurile. Localitatea a fost asigurată cu gaze naturale, au fost construite cazangerii la toate instituțiile publice, cel mai mare proiect la care se lucrează în prezent vizează asigurarea oamenilor din Coșcalia cu rețea de canalizare.

„Toate aceste rezultate le-am obținut scriind proiecte. Iluminatul stradal a devenit posibil prin intermediul Fondului Național de Dezvoltare Regională și Agenției de Intervenții și Plăți. Nu e ușor să obții rezultate, adesea un proiect tehnic elabo-

rat trebuie actualizat dacă nu este implementat timp de doi ani. Proiectul privind aprovizionarea cu apă și canalizare este în derulare, deja avem un contract pentru ajustarea actului de bază deoarece prețurile se schimbă de la un an la altul, iar sursele financiare le obținem pe etape, două milioane de lei într-un an, două milioane în alt an, până acum am investit 7 milioane din cele 22 necesare.”

Elena Eșanu consideră că nu ar putea înregistra aceste rezultate fără o bună colaborare cu cetățenii. „Poate cineva să-ți dea banii cu carul dar nu obții nimic dacă nu te mobilizezi împreună cu întreaga comunitate. Nu poți obține rezultate într-o localitate dacă nu pun umărul cetățenii, având susținerea APL și invers.”

Primul proiect implementat de femeia primar a vizat reparația grădiniței. „Clădirea instituției preșcolare era închisă de 10 ani și ajunsese într-o stare deplorabilă. Atunci am solicitat pentru prima dată mobilizarea comunității ca să putem aplica la proiectul Fondului de Investiții Sociale din Moldova și obținând finanțare într-un an am deschis-o. Cu părere de rău, rămânem tot mai puțini oameni în localitate și fără susținerea diasporii nu știu dacă am avea aceleași rezultate.”

Elena Eșanu speră că având o infrastructură bine dezvoltată, finalizând construcția sistemului de canalizare, construind drumuri de calitate, îi va motiva să se întoarcă măcar pe o parte din cei care au plecat din sat.

DISTRIBUIREA FONDURILOR PUBLICE DUPĂ CRITERII POLITICE PERICLITEAZĂ DEZVOLTAREA LOCALĂ ȘI DISCREDITEAZĂ GUVERNĂRILE

Distribuirea fondurilor publice după criterii politice – un act profund NECONSITUȚIONAL și o CRIMĂ împotriva majorității colectivităților locale, cu elemente de jaf, abuz de putere și depășire a tuturor normelor de bun simț din partea așa numitei „elite” politice!

La 29 iunie au fost prezentate rezultatele studiului „Clientelismul politic și investițiile publice”, elaborat în cadrul proiectului „Informează, abilitează și acționează! Societatea civilă pentru o mai bună guvernare bugetară în Moldova”, implementat de Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, în calitate de partener principal, în consorțiu cu Fundația Konrad Adenauer (KAS, Germania), Centrul pentru Studii Est-Europene (CSEE, Lituania) și Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE). Proiectul a fost cofinanțat de Uniunea Europeană și Fundația Konrad Adenauer.

Potrivit studiului, conform Legii Bugetului de stat pentru anul 2021, localitățile ce au primari, care sunt reprezentanți ai partidelor de la guvernare, urmează să beneficieze de transferuri ce sunt cu 40,2% mai mari decât sursele bănești care vor fi acordate orașelor și satelor care au administrații neafiliate guvernării. Totodată, transferurile pentru cheltuielile capitale de la bugetul de stat vor fi acordate la 44,1% dintre localitățile cu primari neafiliate guvernării (281 din 637 localități), în timp

ce aria de acoperire cu transferuri a orașelor și satelor cu conducători apropiați partidelor de guvernare reprezintă circa 69% (162 din 235 localități). Sunt unele concluzii desprinse din studiul realizat de Expert-Grup „Clientelismul politic și investițiile publice.” Autorii studiului menționează că o situație similară este și în cazul transferurilor către APL II. Astfel, unitățile administrative-teritoriale cu conducători afiliați Guvernării vor beneficia de sume ce depășesc de 3 ori sumele transferurilor ce vor fi oferite raioanelor cu administrații neafiliate Guvernării.

Sub aspectul repartizării teritoriale, circa 43% din raioanele cu președinți neafiliați guvernării (6 din 14 raioane) urmează să beneficieze de transferuri pentru cheltuielile capitale, în timp ce 80% din unitățile teritorial-administrative conduse de persoane apropiate partidelor de la guvernare (16 din 20 unități teritorial-administrative) vor obține alocări pentru cheltuielile capitale de la bugetul de stat.

Prezent la evenimentul de lansare, directorul executiv al CALM Viorel Furdul a declarat că modul în care utilizăm resursele publice, transparența și eficiența acestora trebuie să fie una dintre cele mai importante teme din agen-

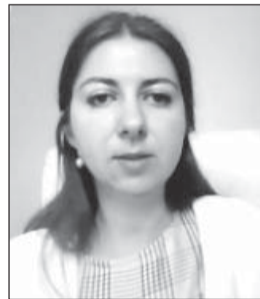
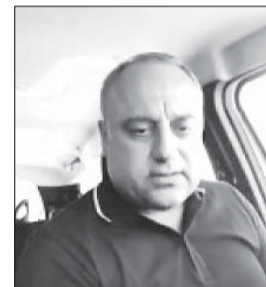
da întregului sistem administrativ și politic din Republica Moldova. „În cei 30 de ani de independență a Republicii Moldova, anume felul în care au fost repartizate resursele pentru investiții a creat o totală neîncredere a APL în instituțiile statului. Nicio regulă nu funcționează atunci când se implică factorul politic.” Potrivit directorului executiv al CALM, această problemă este una complexă deoarece are o legătură strânsă cu procesul de descentralizare. „Nu putem vorbi despre un proces veritabil de descentralizare atunci când toate resurse-

le sunt concentrate la nivel central și un grup mic de oameni poate influența modul de repartizare a acestora. Dacă vom păstra sistemul actual de repartizare a mijloacelor financiare, investiționale, atunci cu siguranță va fi tot mai greu să vorbim despre dezvoltarea localităților noastre într-un mod transparent și eficient”, a concluzionat directorul executiv al CALM.

Printre soluțiile identificate de autorii studiului pentru a atenua fenomenul clientelismului politic și a spori eficiența cheltuielilor capitale de la bugetul de stat la bugetele locale regăsim necesitatea dezvoltării și consolidării instituționale a autorităților publice responsabile de asigurarea unui climat integru al competiției politice (Comisia Electorală Centrală, Autorita-

tea Națională de Integritate, Curtea de Conturi, Procuratura Generală, Centrul Național Anti-corrupție etc.); îmbunătățirea calității serviciilor publice prestate de către autorități; creșterea transparenței și participării cetățenilor, societății civile, mediului de afaceri, mediului academic și altor părți interesate în procesul de luare a deciziilor și formare a bugetului public național; delegarea responsabilităților privind repartizarea alocațiilor de resurse publice către instituții independente politic sau repartizarea transferurilor în bază de reglementări specifice; îmbunătățirea capacităților instituțiilor statului, atât la nivel central, cât și local, responsabile de evaluarea și analiza beneficiilor economice a proiectelor de investiții; creșterea transparenței proiectelor investiționale, etc.

Coordonatorul de programe internaționale din cadrul CALM Alexandru Osadci a atras atenția asupra faptului că clientelismul politic este un fenomen răspândit și în Europa de Vest, doar că în RM, din cauza lipsei finanțării, acesta este unul mult mai acut. **„Măsurile pe care le-am văzut în studiu pentru a contracara acest fenomen sunt generale. Pentru a elimina acest clientelism politic este nevoie de a repartiza toate fondurile existente după numărul populației unității administrative teritoriale. Un exemplu elocvent în acest sens este descentralizarea în 2016 a Fondului Rutier. APL primesc resurse din acest fond conform acestui criteriu și cred că anume aceasta este cea mai bună soluție.”**

Vicepreședintele CALM Valentina Casian: „REPARTIZAREA RESURSELOR FINANCIARE CONFORM CRITERIILOR POLITICE ESTE UN ABUZ ÎMPOTRIVA COLECTIVITĂȚILOR LOCALE CARE DISCREDITEAZĂ GUVERNAREA CENTRALĂ ȘI CREEAZĂ MARI PROBLEME ÎN GESTIONAREA ȘI DEZVOLTAREA UNIFORMĂ A LOCALITĂȚILOR”

Potrivit primarului municipiului Strășeni, vicepreședinte al CALM Valentina Casian, criza politică din RM reprezintă probleme suplimentare pentru APL. **„Toate încercările de a realiza în ultima perioadă mici reforme așa și nu ne-au permis să avansăm la capitolul respectării prevederilor Cartei Europene a autonomiei locale. Descentralizarea a fost privită de către partide ca un risc în consolidarea verticalei puterii, fiind tolerate doar discuțiile, nu și acțiunile în vederea realizării acestui deziderat.”**

Potrivit alesului local, deși au fost adoptate mai multe legi ce vizează taxele locale sau alte domenii de interes pentru APL, statul nostru nu a progresat prea mult în implementarea strategiilor adoptate (2007, 2012, 2018), nici măcar 50% din acțiunile planificate așa și nu au fost valorificate. **„Întârzierile cronice vizează, de regulă, autonomia financiară a autorităților publice locale și lipsa de resurse proprii, dar și hărțuirea puterilor locale prin controale și dosare deschise la comandă.”**

Valentina Casian a menționat că

ponderea veniturilor APL din Republica Moldova este 12%, pe când în Europa centrală acest indicator este de circa 30-35%. **„Lipsa de resurse financiare ne creează mari probleme în gestionarea și dezvoltarea localităților”,** a constatat vicepreședintele CALM.

„Guvernele de stânga, de obicei, sunt pentru recentralizare și control strict asupra puterilor locale. Un alt factor care inhibă descentralizarea este instabilitatea politică și asumarea de responsabilități politice pentru

proiecte mari, inclusiv pentru reforma administrativ-teritorială pentru realizarea căreia este nevoie de un guvern stabil, capabil să mobilizeze resurse suficiente, inclusiv umane, care să asigure și susținerea publică, dar și cooperarea asociației puterilor locale.”

Potrivit primarului municipiului Strășeni, pentru ca procesul de descentralizare să aibă loc trebuie să întrunim mai multe condiții, în primul rând este nevoie de reconstituirea mecanismelor de consultare și cooperare între APL și APC, prin intermediul cadrului de dialog și comitetului paritar (Guvern-CALM). **„De asemenea, este nevoie de a revizui în totalitate sistemul de competențe și funcții care sunt atribuite APL.”**

În altă ordine de idei, Valentina Casian a vorbit despre fondurile externe care nu au cum să ajungă în Republica Moldova și în comunitățile locale din cauza crizei politice. **„Cadrul legal adoptat astăzi este doar în favoarea celor care au ocupat astăzi fotoliile și nicidecum nu sunt în susținerea APL sau a cetățenilor”,** a punctat alesul local.

Vicepreședintele CALM Constantin Cojocari: „MEREU A EXISTAT ACEASTĂ TENDINȚĂ DE A DESCONSIDERA ROLUL APL ȘI A ATRAGE MAI PUȚINĂ ATENȚIE LA NECESITĂȚILE DIN TERITORIU”

Primarul municipiului Edineț, vicepreședintele CALM Constantin Cojocari a vorbit în cadrul emisiunii Regionalii de la TV 8 despre cum afectează criza politică din Republica Moldova activitatea autorităților publice locale, dar și cum această instabilitate împiedică dezvoltarea comunităților locale și a statului.

„Am trăit timpuri când dreapta a fost la putere, dar și timpuri când au guvernat partidele de stânga și putem constata că toți sunt o apă și un pământ. Mereu a existat această tendință a de a ține centralizat sistemul și de a atrage mai puțină atenție la necesitățile din teritoriu.”

Constantin Cojocari crede că trecem nu doar printr-o criză pandemică și politică, dar și prin una morală deoarece ducem o lipsă acută de politicieni integri. **„Cred că astăzi, mai mult ca niciodată, ar trebui să aprobăm un cod deontologic al omului politic, indiferent dacă prezintă centrul sau teritoriile. Nu cred că mai poate fi tolerat faptul ca fiecare care vine la putere să schimbe legea după bunul plac, să treacă structurile statului în subordinea cui vor ei. Republica Moldova este un stat mic și vom**

putea avansa doar dacă politicienii de stânga și de dreapta ar identifica niște puncte de reper care să unească toată societatea.”

Vorbind despre efectele crizei politice, edilul a constatat că mai multe proiecte ce urmau să fie implementate în localități au fost blocate și acest lucru s-a întâmplat nu doar din cauza pandemiei. **„Pandemia nu ne-a permis să ieșim din Republica Moldova, dar ultimile două luni în care am avut această situație de urgență ne-a blocat orice posibilitate de realiza mai multe obiective.”**

Potrivit vicepreședintelui CALM, bunele practici sunt implementate în statul nostru doar de către autoritățile locale, indiferent de viziunile lor politice, nu și de cele centrale.

Apelul public al primarului de Ștefan Vodă V. Cociu: „INTERESELE POLITICE ȘI MESCHINE ALE UNOR CONSILIERI BLOCHEAZĂ O INVESTIȚIE DE MILIOANE ȘI PUN ÎN PERICOL DEZVOLTAREA ORAȘULUI”

Primăria orașului Ștefan Vodă este pe punctul de a câștiga un proiect intercomunitar ce prevede construcția unei piețe agricole regionale, valoarea estimativă a investiției fiind de 10 milioane de lei, finanțarea de bază fiind realizată de USAID. Proiectul prevede construcția unei hale, a corpului administrativ, a unui depozit cu camere de răcire și de păstrare a produselor, parcare pentru 112 autoturisme, două blocuri sanitare, apă, canalizare, o zonă verde și una de odihnă, un laborator de testare a produselor etc.

„În cadrul Consiliului orașenesc sunt 9 consilieri din partea PSRM, 7 din partea Platformei DA și 1 din partea PD.) Ei spun că nu suntem transparenți și piața se face pentru primar. Noi însă am elaborat un sondaj și 96% dintre cei interviuați au votat pentru ca să fie construită o piață nouă. Am elaborat și un studiu de fezabilitate care ne-a costat 89 000 de lei, pentru a identifica care este potențialul raionului, ce produse cresc în zona noastră, dar și ce oportunități vor apărea odată cu deschiderea noii piețe. În studiu este stipulat foarte clar care sunt avantajele acestei investiții. Inclusiv amplasarea acesteia este atractivă. Alături de zona economică liberă din localitate, nu departe de două blocuri locative care vor fi construite pentru 114 familii. Cu toate acestea, cei mai mulți consilieri orașenești nu sunt dispuși să voteze pentru ca această inițiativă să devină realitate.”

Primarul consideră că nu doar din cauza intereselor economice sunt puse bețe în roate activității sale. „Administrația locală din Ștefan Vodă a ales să o susțină pe Maia Sandu și echipa sa în

ultimele campanii electorale. Socialiștii sunt desperați, iar fostul primar care reprezintă acum Oficiul teritorial al Căminării de Stat a dat indicații consilierilor orașenești să nu voteze pentru acest proiect, ca nu cumva primarul Vladislav Cociu să facă mai multe decât a făcut dânsul. În oraș deja sunt foarte multe realizări pe care cetățenii le observă. Le-am spus că noi nu vrem să distrugem actuală piață, vrem însă să creăm un serviciu regional, pentru ca oamenii să poată deschide afaceri noi. Noua piață ar genera venituri noi, majorări de salarii, competitivitate, iar „acești bravi eroi”, fără a avea argumente plauzibile, nu vor să voteze și vin cu atacuri la persoană atunci când îi întreb de ce se opun”.

Cu bugete locale austere, majoritatea primăriilor își doresc să câștige bani din proiecte pentru a putea soluționa

problemele din comunitate și depun foarte mult efort pentru a obține asemenea finanțări. „Suntem la ultima etapă, mai avem foarte puțin de lucru pentru a putea investi 10 milioane de lei în orașul nostru, în cadrul unui singur proiect și ni se pun bețe în roate. Ne pare rău că se dă cu piciorul într-o asemenea investiție. În afară de aceasta, imaginea primăriei orașului Ștefan Vodă va fi discreditată în fața partenerilor noștri de dezvoltare și dacă pierdem această oportunitate, nu știu dacă vom câștiga alte proiecte.”

Joi, 29 iulie, în cadrul ședinței Consiliului orașenesc va fi propusă spre aprobare această inițiativă a alesului local din orașul Ștefan Vodă. Urmează să vedem ale cui interese vor prevala, cele ale unui grup de persoane cu interese personale și înguste sau totuși ale întregii comunități.

Primarul comunei Gangura Marcel Bobeica consideră că MAIA SANDU VA CREA PREMISE PENTRU DEZVOLTAREA SATELOR NOASTRE

Președintele Republicii Moldova Maia Sandu a avut o întrevedere cu primarii din raionul Ialoveni. Printre subiectele abordate de aleșii locali au fost necesitatea descentralizării financiare, problemele din domeniul educației, infrastructura, viitorul proiectului Drumuri Bune, gestionarea deșeurilor etc. Despre așteptările aleșilor locali, dar și despre condițiile în care activează APL aflăm de la primarul comunei Gangura, Ialoveni Marcel Bobeica.

Ce v-a spus Maia Sandu?

Marcel Bobeica: Președintele ne-a spus că la nivel de țară este planificată o strategie de gestionare a deșeurilor și nu înțelege din ce cauză aceasta nu este implementată. Maia Sandu și-a exprimat convingerea că odată cu investirea noului Guvern vor fi create premise pentru construcția celor 8 poligoane de stocare a deșeurilor la nivel de țară.

Și în localitățile din raionul Ialoveni asi-

gurarea cu apă mai constituie o problemă?

Marcel Bobeica: Da, chiar și comuna Gangura are o rețea de aprovizionare cu apă învechită, construită în anii 1968-1971. În ultimii trei ani am modernizat o parte din această rețea, circa 11 km de apeduct, am construit două turnuri de apă, dar mai este nevoie de a construi alte circa 10 km de apeduct. Președintele Republicii Moldova a fost de părere că proiectele începute ar trebui susținute pentru a fi finalizate, ca să nu fie îngropate țevile în pământ și împreună cu ele banii publici.

Dvs. ați vorbit despre necesitatea descentralizării...

Marcel Bobeica: I-am spus Dnei Președinte că un prim pas în descentralizarea financiară a fost făcut în 2019, atunci când 100% din impozitul pe venitul din salariu a fost direcționat către APL de nivelul I. Acum noi, toți primarii, așteptăm să fie făcut următorul pas, ca o cotă parte din impozitul pe venit din activitatea întreprinzătorilor să ajungă în bugetele APL de nivelul I. De asemenea, s-a discutat despre posibilitatea redirecționării impozitului pe venit la locul de trai, în condițiile în care peste 50% din populația activă a raionului Ialoveni are

un loc de muncă în municipiul Chișinău. S-a vorbit și despre necesitatea de a dubla resursele repartizate primăriilor din Fondul Rutier. Impozitul pe care îl plătim noi pentru mijloacele de transport ar trebui să ajungă într-o proporție mai mare la APL. Ne dorim ca și o parte din TVA să ajungă în bugetele locale de nivelul I. Noi creăm condiții pentru ca agenții economici să-și desfășoare activitatea (drumuri, iluminat stradal, asigurare cu apă etc), dar din activitatea acestora nu obținem nimic pentru dezvoltarea

localităților. Eu am făcut un calcul și dacă am primi 50% din impozitul pe venitul activității de întreprinzător și tot impozitul din venitul persoanelor fizice a oamenilor din comuna noastră, am avea adăugător 1,5 milioane de lei la bugetul comunei Gangura. Cu acești bani am putea construi în trei ani toată rețeaua necesară de apeduct.

Maia Sandu a reiterat intenția de a crea condiții pentru dezvoltarea localităților rurale. Cum credeți, are rost să investim în satele în care au rămas foarte puțini oameni?

Marcel Bobeica: Localitatea reînvie atunci când este implementat un proiect important pentru comunitate. Am observat că era suficient să redeschidem o grădiniță sau să facem anumite schimbări de infrastructură și imediat cineva procura o casă în acea zonă sau o familie decidea să treacă cu traiul la noi. Dacă oferim cetățeanului un serviciu calitativ și îi creăm condiții bune de trai, viața în satele noastre capătă alt sens. În ultimul timp, mai mulți agenți economici din domeniul agriculturii au început să ofere noi locuri de muncă și astfel mai mulți oameni rămân în localitate, dar nu pleacă în municipiul Chișinău sau chiar peste hotare.

AUTORITĂȚILE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI UCRAINA ALEG CALEA EUROPEANĂ!

În perioada 25-27 iunie, la Bălți s-a desfășurat Forumul internațional „Moldova și Ucraina aleg calea europeană”. La evenimentul organizat de Asociația Localităților Rurale din Ucraina și Asociația Ucrainenilor din Republica Moldova, cu contribuția Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), au participat reprezentanți ai autorităților centrale și locale din cele două state, ai mediului academic, experți, personalități publice etc.

prin intermediul proiectelor educaționale și culturale, utilizarea instrumentelor de diplomatie publică în cadrul dialogului internațional, pregătirea recomandărilor pentru reformele guvernelor locale și autorităților publice etc.

a localităților rurale. La acest subiect există discuții și în Republica

Moldova, iar pentru noi este foarte interesant să aflăm cât mai multe din experiența vecinilor noștri. Un alt subiect a vizat procesul de descentralizare și în ce măsură acesta avansează, mai ales că în contextul unei reforme extinse, în ultimii ani Ucraina atrage o atenție sporită acestui proces”, a declarat directorul executiv al CALM Viorel Furdui.

Directorul executiv al CALM și-a exprimat speranța că Republica Moldova împreună cu Ucraina și Georgia – state care au semnat acordul de Asociere cu UE, vor depune și în continuare efortul

necesar pentru a se apropia cât mai mult de standardele Uniunii Europene. „În UE politicile se elaborează de jos în sus, pornind de la necesitatea cetățenilor. Acest lucru se așteaptă și de la noi, inclusiv pe dimensiunea locală, ceea ce înseamnă descentralizare, autonomie locală, comunități locale mai puternice, autorități locale cu mai multe resurse și posibilități de a soluționa problemele cetățenilor.”

În cadrul Forumului a fost încheiat un Acord de cooperare între (CALM) și Asociația Localităților Rurale din Ucraina.

Vicepreședintele CALM, primar al municipiului Edineț Constantin Cojocaru, a menționat că semnarea acestui acord va fortifica cooperarea dintre cele două asociații. „Împreună vom putea promova mai multe inițiative și programe la nivelul Uniunii Europene, mai multe idei privind stabilirea parteneriatelor între comunitățile noastre locale, să împărtășim bune practici, etc.”

CALM o fost invitat să întreprindă o vizită de studiu în Ucraina.

În cadrul Forumului au fost puse în discuție subiecte de interes comun ce ar avansa cele două state pe cale integrării europene, relațiile bilaterale dintre Ucraina și R. Moldova în contextul cooperării cu UE, necesitatea extinderii cooperării transfrontaliere, în special

„De mai mulți ani avem o colaborare frumoasă cu Asociația Localităților Rurale din Ucraina. În cadrul acestui eveniment s-a discutat și despre situația administrației publice locale din ambele state. La ora actuală, în Ucraina este implementată o reformă de unificare

ASOCIAȚIA COMUNELOR DIN ROMÂNIA A DEMARAT PROCEDURILE PENTRU A OBȚINE PERSONALITATEA JURIDICĂ A CONSILIULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

Unul dintre cele mai importante obiective ale Asociației Comunelor din România (ACoR) este consolidarea relațiilor de cooperare dintre autoritățile administrației publice locale din România și Republica Moldova. În acest scop, Asociația Comunelor din România și Congresul Autorităților Locale din Moldova au constituit, în anul 2013, Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), entitate fără personalitate juridică.

Asociația Comunelor din România, a demarat, în luna mai 2021, procedurile pentru a obține personalitatea juridică a CALRRM.

De-a lungul timpului, rezultatele colaborării dintre cele două asociații s-au concretizat prin realizarea a peste 100 de înfrățiri între unitățile administrativ-teritoriale din cele două state, cât și prin implicarea autorităților locale din Republica Moldova în cadrul unor proiecte ale ACoR, finanțate din fonduri externe nerambursabile.

Un exemplu concret în acest sens îl reprezintă proiectul „Îmbunătățirea accesului și calității serviciilor pentru cetățeni – o administrație publică transparentă și responsabilă”, finanțat prin Granturile Norvegiene, ce prevede o serie de activități ce presupun diseminarea bunelor practici din România în domenii ca

etică și transparență, incompatibilități și conflicte de interese în rândul reprezentanților autorităților locale din Republica Moldova.

Astfel, dna Elena GRÎTCO, reprezentantului municipiului Bălți, Republica Moldova, face parte din echipa de formatori a proiectului, devenind formator în luna februarie 2021, urmând a-i instrui pe reprezentanții autorităților locale din țara sa în cele 4 domenii ale proiectului.

Alegerea municipiului Bălți nu este întâmplătoare; această localitate a obținut, de patru ori consecutiv, titlul de „Cea mai transparentă localitate din Republica Moldova”, motiv pentru care Asociația Comunelor din România dorește să recompenseze, în semn de apreciere, pe primarul municipiului Bălți, domnul Renato USATÎI, precum și pe alți reprezentanți ai autorităților locale din Moldova care, care alături de municipiul Bălți, au fost recunoscute în ultimii ani drept cele mai transparente APL din Republica Moldova conform unor studii independente. Printre acestea, pot fi menționate: municipiul Chișinău, orașul Fălești, satul Peresecina, satul Varnița etc.

Schimbul de bune practici dintre reprezentanții autorităților locale din România și Republica Moldova este unul deosebit de important pentru ambele părți, astfel încât integritatea să devină un bun comun al acestora în beneficiul direct al cetățenilor.

În acest context de deschidere reciprocă, primarii din România și Republica Moldova vor participa, în toamnă, la lucrările Adunării generale a CALRRM, ce se vor desfășura la Sibiu, pentru a elabora o strategie și un plan de acțiuni comune, în vederea dezvoltării înfrățirilor între colectivitățile locale, precum și pentru a realiza un schimb de experiență în domeniul administrației publice locale în vederea atingerii standardelor unei administrații europene moderne.

Expertul CALM Nadejda Darie: „BENEFICIILE ÎNFRĂȚIRILOR SUNT INESTIMABILE”

Din 2010, odată cu crearea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) s-a intensificat și procesul de înfrățire între localitățile din Republica Moldova și România. Primii care puneau bazele unei modalități sigure de apropiere a oamenilor din comunitățile lor au fost președintele CALM Tatiana Badan și președintele Asociației Comunelor din România (ACoR) Emil Drăghici. În comuna Vulcana-Băi, Dâmbovița există și o stradă care poartă numele satului cu care localitatea s-a înfrățit – Selemet. „Aceasta, dar și alte acțiuni comune au imulsionat relațiile dintre autoritățile locale din cele două state”, afirmă Nadejda Darie care a activat timp de 22 de ani în calitate de primar al satului Zberoaia, Nisporeni, astăzi fiind coordonatorul Serviciului Cooperare Descentralizată și Rețelei CALM, secretar general al Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM.

Nadejda Darie amintește că pe parcursul anilor s-au înfrățit județe cu raioane, comune cu sate și comune, orașe cu orașe. „Aceste deziderate s-au materializat în foarte multe localități în schimburi culturale, educaționale și investiționale. Relația specială pe care o are CALM-ul cu ACoR a făcut posibilă deplasarea a sute de primari și

reprezentanți ai APL în România, dar și a motivat colegii noștri din dreapta Prutului să vină în Republica Moldova. În afară de faptul că toate aceste înfrățiri emană energie pozitivă, ele stimulează și capacitățile de accesare a fondurilor europene prin proiecte comune.”

Înfrățirile au deschis noi orizonturi spre cunoaștere, spre comunicare, spre dezvoltare. Prin semnarea actelor de înfrățire, primăriile au posibilități de a dezvolta raporturi de colaborare în domenii de interes comun. Acordurile de înfrățire facilitează stabilirea relațiilor bilaterale directe între agenții economice, instituțiile de învățământ, cele din domeniul sănătății, culturii, sportului, turismului etc.

„Crearea și activitatea GAL-urilor din România servesc pentru primarii din Republica Moldova un alt exemplu de bune practici. În acest sens, echipe întregi de primari au fost instruiți de colegii lor de peste Prut. Tot datorită înfrățirilor, ani în șir copiii noștri au beneficiat de vacanțe pe litoralul Mării Negre sau la munte. Astăzi este tot mai greu să spunem cifra exactă a localităților înfrățite.”

Totodată, pe parcursul celor 11 ani de activitate a CALM, Rețeaua Femeilor Primar, președintele căreia este Larisa Voloh, primar de Palanca, Ștefan Vodă, beneficiază de o susținere permanentă din partea Ligii Femeilor Primar din România, condusă de Mariana Gâju, primar de Cumpăna, Constanța.

Nenumărate vizite de studiu pentru doamnele primar din ambele state au legat prietenii, au generat o colaborare frumoasă, dar și multe înfrățiri.

Campionii la înfrățiri și atragere de fonduri sunt raioanele Ialoveni, Ungheni, Strășeni etc. Orașul Cimișlia s-a înfrățit cu șapte localități din România.

„Totuși, cred că cel mai important rezultat al înfrățirilor este schimbul de experiență și cunoașterea țărilor surori. Totodată, primarii au înțeles că de la semnarea Acordului de înfrățire și pînă la implementarea unui proiect comun este cale lungă, iar succesul depinde doar de inițiativa, puterea lor de muncă și dedicația lor”, a conchis Nadejda Darie.

CALM, SUPTOR PENTRU APL: SERVICIUL DE SUPTOR AL OPERATORILOR MICI DE APĂ ȘI SANITAȚIE (SOMAS)

Reieșind atât din sarcinile CALM, cât și din multiple solicitări ale APL, a fost creat **Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație a CALM, (serviciul SOMAS). Serviciul SOMAS vine să suplinească vidul format de-a lungul timpului și va servi drept platformă pentru consolidarea capacităților APL și ale operatorilor serviciilor de apă și sanitație din mediul rural. Serviciul APĂ SAN va face parte din domeniul integral al Centrului de expertiză, asistență și instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. Astfel, începând cu data de 01 iulie 2017, atât APL, cât și operatorii serviciilor de apă și sanitație din mediul rural se pot adresa pentru a beneficia de tot spectrul de servicii acordat de SOMAS.**

Ce este SOMAS?

□ Serviciul de suport al operatorilor mici de alimentare cu apă și sanitație al CALM reprezintă totalitatea atât a resurselor de expertiză asistență și instruire, cât și a datelor sistematizate, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii calității prestării serviciilor de apă și sanitație de către operatorii mici din zonele rurale și orașe mici.

□ Serviciul SOMAS va fi parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și a capacităților APL prin intermediul a trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (CALM Consiliu, Birou Executiv, Comitete, Rețele și filiale regionale)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă, printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul APĂ SAN, ca parte a CEAI, este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul APĂ SAN are ca obiectiv general susținerea și

consolidarea capacităților APL și operatorilor serviciilor de apă din mediul rural.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL și operatorii din mediul rural în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Consolidarea capacităților instituționale, administrative, financiare, economice etc. ale autorităților publice locale și prestatorilor de servicii din domeniul aprovizionării cu apă din mediul rural;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul aprovizionării cu apă;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL și operatorilor din mediul rural, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare a drepturilor și intereselor sale specifice, pentru prestatorii/operatorii serviciilor mici de alimentare cu apă, în special a celor din mediul rural.

Scopurile serviciului

• Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță pentru operatorii mici din zonele rurale;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea platformelor de comunicare și schimb de experiență și bune practici atât între operatorii mici, cât și între APL;

• Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

• Consolidarea capacităților autorităților locale și operatorilor mici pe termen mai lung, inclusiv celor personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

• Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul de aprovizionare cu apă;

• Crearea, menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

• Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Serviciul are următoarele sarcini:

• Asigurarea recepționării, înregistrării și prelucrării tuturor informațiilor privind necesitățile de asistență planificată sau ad-hoc, primite prin mesaje fax, mesajelor SMS și MMS, telefonic, email, în cadrul seminarelor și meselor rotunde, prin intermediul platformei de schimb de experiență/forum creat, chestionare, alte tipuri de solicitări de asistență;

• Identificarea soluției optime de prestare a serviciului, prestarea serviciului și evidența informației cu privire la rezultatele prestării serviciului;

• Asigurarea cu resurse informaționale și consultanță pentru: inventarierea, evidența, planificarea intervențiilor și dezvoltarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație.

• Asigurarea interacțiunii informaționale cu sistemele informaționale de stat, departamentale, teritoriale;

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Operatorii mici (rurali);

□ Personalul tehnic și administrativ al operatorilor mici;

□ Beneficiari indirecti: Consumatorii de apă și sanitație.

Principiul Serviciului

Serviciul APĂ SAN trebuie să asigure executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului, cât și a funcțiilor specifice, determinate de destinația sistemului, care sunt grupate pe domenii funcționale specializate.

Domeniile de prestare a serviciilor SOMAS

□ Cadru legal și aspecte juridice;

□ Organizarea și administrarea serviciilor de aprovizionare cu apă;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică;

□ Analiza și diagnosticul sistemului de aprovizionare cu apă;

□ Tariful (cu implicații de ordin financiar, managerial, tehnic și de luare a deciziei/aprobare);

□ Relația APL-operator;

□ Relația APL – consumatori;

□ Relația operator – consumatori;

□ Asigurarea și monitorizarea calității apei;

□ Aspecte tehnice și de administrare a sistemelor de aprovizionare cu apă;

□ Instruirea și consultarea personalului operatorului;

□ Reprezentarea operatorilor mici la nivel național.

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova

Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29, mob. 079588547; mob. 079367362; e-mail: info@calm.md; alexandru.morcov@calm.md Internet: www.calm.md

Crearea serviciului SOMAS a fost posibilă datorită suportului: Proiectul Elveției de Apă și Sanitație în Moldova (ApaSan), finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), cofinanțat de Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și implementat de Filiala din Moldova a Fundației SKAT.

SERVICIUL MIGRAȚIE ȘI DEZVOLTARE LOCALĂ

Ce este Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală?

□ Serviciul de suport al autorităților publice locale membre CALM, ce reprezintă totalitatea resurselor de expertiză, asistență și instruire, concentrate într-un serviciu unic destinat îmbunătățirii serviciilor locale de bază pentru comunitățile afectate de migrație, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

□ Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

Misiunea

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) urmărește un obiectiv fundamental de consolidare instituțională și consolidarea capacităților APL prin intermediul de trei dimensiuni principale:

□ Consolidarea structurilor organizatorice și a procesului decizional intern (Consiliul de Administrare, Birou Executiv, comitete, rețele și filiale regionale a CALM)

□ Consolidarea participării CALM și contribuția reală la procesul de politică națională (la nivel de guvern, parlament, comisii parlamentare, grupuri de lucru în cadrul ministerelor de resort și agențiilor de stat, la nivel internațional, atât în Moldova, cât și în străinătate)

□ Perfecționarea abilităților CALM în consolidarea capacităților APL din Moldova, inclusiv în domenii noi de reformă printr-o varietate de eforturi cuprinzătoare în cadrul serviciilor CALM, capacităților de expertiză și de cunoștințe

Destinația serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală, ca parte a CEAI este destinat primirii, sistematizării și analizei solicitărilor serviciilor de consultanță, identificării căii optime de prestare a serviciului, prestarea acestuia și evidența solicitărilor și serviciilor acordate.

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală are ca obiectiv general susținerea și consolidarea capacităților APL pentru îmbunătățirea serviciilor locale de bază, în baza unor parteneriate între autoritățile locale și băștinașii plecați peste hotare.

Scopul pe termen lung

Crearea unui parteneriat durabil între autoritățile publice locale și Diaspora pentru implicarea continuă și participarea băștinașilor plecați în dezvoltarea locală a localităților lor natale.

Obiective specifice ale serviciului

✓ Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism de asistență complex pentru APL în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Diversificarea și consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL în domeniul migrației și dezvoltării locale, în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare;

✓ Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație/experiență și promovare în domeniul migrației și dezvoltării locale, inclusiv prin sistemul „SMS Polling”.

✓ Crearea unui centru unic de recepționare și prelucrare a solicitărilor de acordare a serviciilor de consultanță în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru probleme cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;

✓ Consolidarea capacităților autorităților locale în domeniul migrației și dezvoltării locale pe termen lung inclusiv capacitățile personale, instituționale, de sistem, de politici la nivel local și central;

✓ Consolidarea Serviciilor CALM prestate APL și în special în domeniul migrației și dezvoltării locale;

✓ Crearea menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale pe domeniu;

✓ Evidența statistică și analitică privind solicitările de asistență și soluționarea acestora.

Domeniile de prestare a serviciilor

□ Asistență în integrarea migrației în planurile de dezvoltare locală

□ Asistență în desemnarea persoanei responsabile la nivel local în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Asistență în crearea bazelor locale de date privind băștinașii plecați peste hotare

□ Asistență în crearea, administrarea și comunicarea Asociațiilor de Băștinași (ADB)

□ Consultarea proiectelor ce urmează a fi plasate pe platforma națională de Crowdfunding GUVERN.24

□ Asistență privind cadrul legal și aspecte juridice în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării;

□ Finanțarea, atragerea de investiții și fundamentarea economică a proiectelor comune de implicare a migranților;

□ Instruirea și consultarea APL în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

□ Reprezentarea APL la nivel național și internațional în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării

Beneficiari cheie a Serviciului

□ Autoritățile Publice Locale nivel I (Primari, consilieri locali, contabili, ingineri funciari, etc.);

□ Asociații de băștinași

□ ONG-uri locale

□ Beneficiari indirecti: cetățenii localităților din Republica Moldova.

Principiul Serviciului

Serviciul Migrație și Dezvoltare Locală asigură executarea atât a funcțiilor de bază ale Serviciului cât și a funcțiilor specifice, determinate de contextul solicitării parvenite.

Parteneri

Serviciul este creat cu suportul: Proiectul ui Migrație și Dezvoltare Locală (MiDL) finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC)

Contacte

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova

Tel: +(37322) 22-35-09, Fax: +(37322) 22-35-29,

mob. 079588442

Persona de contact - Irina LUNCAȘU

e-mail: irina.luncasu@calm.md

info@calm.md; www.calm.md

SERVICIUL DEZVOLTARE LOCALĂ ȘI ATRAGERE DE FONDURI

CE ESTE SERVICIUL DEZVOLTARE LOCALĂ ȘI ATRAGERE DE FONDURI?

- Serviciul de suport al autorităților publice locale membre CALM, ce reprezintă totalitatea resurselor de expertiză asistență și instruire, inclusiv a datelor sistematizate în baze de date, concentrate într-un serviciu unic destinat consolidării capacităților autorităților locale din Republica Moldova în atragerea de fonduri, managementul proiectelor și dezvoltării locale.
- Serviciul Dezvoltare Locală și Atragere de Fonduri este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM.

SCOPUL SERVICIULUI

- ❖ Serviciul Dezvoltare Locală și Atragere de Fonduri are drept scop principal creșterea și consolidarea capacităților colectivităților locale din Republica Moldova, membre CALM, în domeniul dezvoltării locale și atragerii de fonduri.
- ❖ OBIECTIVUL GENERAL al serviciului este consolidarea capacităților instituționale ale CALM în prestarea serviciilor membrilor săi în domeniul dezvoltării locale și atragerii de fonduri prin edificarea pe lângă CALM a unui sistem eficient de consultanță, instruire și asistență, conectat la necesitățile actuale ale comunităților locale din Republica Moldova și oportunitățile de finanțare disponibile pe plan intern, european și internațional.

OBIECTIVE SPECIFICE ALE SERVICIULUI

- Elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism complex de asistență pentru APL în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementului proiectelor;
- Consolidarea capacităților APL în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementul proiectelor;
- Diversificarea/consolidarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale, în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementului proiectelor;
- Identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL în vederea elaborării și promovării unor măsuri concrete de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv necesare pentru dezvoltarea locală, atragerea de fonduri și managementul proiectelor;
- Crearea și menținerea unei platforme permanente de comunicare, schimb de informație, bune practici și experiență pentru APL în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementului proiectelor.
- Crearea mecanismului de suport ad-hoc pentru problemele dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementului proiectelor cu care se confruntă comunitățile locale în activitățile de zi cu zi;
- Elaborarea și organizarea unor cursuri de instruire pentru reprezentanții APL în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementului de proiecte.
- Crearea menținerea și dezvoltarea bazelor de date și altor resurse informaționale privind finanțările disponibile, finanțatorii, formularele și condițiile de acordare a finanțării, experții/companiile specializate în dezvoltare locală, scriere/administrare de proiecte și/sau instruire pe domeniul dat.

BENEFICIARI SERVICIULUI

- Autoritățile Publice Locale de nivelul I și II, precum și subdiviziunile sale (Primari, consiliile locale, conducători de subdiviziuni din cadrul APL 1 și 2, conducătorii și angajații din cadrul întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor din subordinea APL, alte categorii de funcționari și angajați din cadrul APL, etc.);
- Responsabili direct de scriere de proiecte și atragere de fonduri din cadrul APL și subdiviziunilor sale;
- Beneficiari indirecti: colectivitățile locale, locuitorii satelor, comunelor, orașelor, municipiilor, instituțiile și organizațiile din subordinea APL, ONG-uri locale.

TIPURILE SERVICIILOR PRESTATE

Consultare și asistență

- În cadrul acestui tip de servicii, membrii CALM vor beneficia de consultanță și asistență în următoarele domenii:
- identificarea oportunităților de atragere a fondurilor;
- scrierea și managementul proiectelor;
- elaborarea și adoptarea priorităților pentru atragerea de fonduri;
- implicarea cetățenească și consultarea publică a priorităților pentru atragerea de fonduri;
- participarea la ședințele consiliilor locale în calitate de experți independenți;
- aspecte și proceduri juridice în cadrul procesului de elaborare, discutare, adoptare și implementare a proiectelor, etc.
- colectarea, stocarea și oferirea informației de ordin statistic, juridic, economic, financiar necesare pentru elaborarea proiectelor și stabilirea priorităților de finanțare;
- elaborarea la cerere a unor note informative/analitice/ metodologice;
- elaborarea de ghiduri, manuale, note metodologice instrucțiuni, etc.

Servicii de informare și instruire

- Crearea diverselor bazelor de date cu caracter general și specializat – pe domeniu (a experților pe domeniu, a finanțărilor disponibile, modele de aplicații, formulare, acorduri de parteneriat, etc.) inclusiv a unor baze de date privind finanțările/fondurile disponibile pe domenii specifice: educație, infrastructura drumurilor, etc.
- Asigurarea accesului la bazele de date respective cu oferirea posibilității de căutare în funcție de caracteristici;
- Elaborarea unor programe specializate de instruire periodice pe termen scurt pentru diferite categorii de aleși locali și funcționari din cadrul APL, responsabil de atragerea de fonduri și dezvoltarea locală;
- organizarea unor sesiuni informative/instructive tematice și/sau specializate pentru funcționari/aleși locali responsabili de atragerea de fonduri și dezvoltarea locală;
- informarea regulată a membrilor CALM privind oportunitățile și condițiile de finanțare destinate APL;
- organizarea și desfășurarea conferințelor, meselor rotunde, vizitelor pentru schimbul de experiență;
- asigurarea accesului la biblioteca electronică (legislație, studii și publicații, modele de documente, etc.);
- Monitorizarea și actualizarea bazelor de date.

Servicii de elaborare, modificare, avizare, promovare și monitorizare a politicilor și actelor normative naționale sau locale din domeniu

- În cadrul acestui tip de servicii, experții CALM, vor participa la:
- Expertizarea și monitorizarea sistematică a cadrului normativ din domeniu;
- Avizarea proiectelor actelor normative și de politici ce vizează domeniul investițiilor, atragerii fondurilor, dezvoltării locale, etc.;
- elaborarea și înaintarea inițiativelor proprii de modificare a cadrului legal actual în domeniul respectiv în vederea îmbunătățirii lui;
- participarea la elaborarea actelor normative și a documentelor de politici publice;
- promovarea la nivel național și internațional a oportunităților directe de finanțare pentru APL;
- monitorizarea sistematică a cadrului de politici și normativ național și/sau local;
- elaborarea din oficiu și/sau la cerere a unor studii, analize, rapoarte, documente de poziție privind anumite situații și/sau acte normative/politici;
- organizarea sistematică sau ad-hoc/la cerere a unor întruniri cu factorii decizionali la nivel de Guvern, Parlament, autorități centrale, donatori și alți actori relevanți;
- formularea unor cereri, demersuri, contestații, recursuri și altor documente adresate autorităților publice din Republica Moldova, în interesul membrilor CALM și care vizează domeniul atragerii de fonduri.
- alte tipuri de servicii conexe

MECANISMUL DE PRESTARE A SERVICIILOR

Direct la oficiul CALM, la telefon, on-line; prin folosirea altor mijloace de comunicare (Facebook, e-mail, chat, etc.), cu ieșirea experților în teritoriu, în grup sau individual, "sfatul unui coleg experimentat"; "răspuns rapid".

CONTACTE

Str. Columna 106A, Chișinău, Republica Moldova
Tel: +(37322) 22-35-09, mob. 079588442
Fax: +(37322) 22-35-29,
Persona de contact - Irina LUNCAȘU
e-mail: irina.lucasu@calm.md
info@calm.md; www.calm.md

Serviciul de Asistență Juridică pentru Autoritățile Publice Locale din cadrul Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire al CALM

Luând în considerație complexitatea activității și multiplele aspecte de ordin juridic care reglementează activitatea actuală a APL, precum și lipsa acută de specialiști în domeniul juridic la nivel local, CALM în parteneriat cu IDIS Viitorul a decis să instituie un serviciu specializat în acordarea serviciilor juridice autorităților publice locale și aleșilor locali – Serviciul de Consultanță și Asistență Juridică Locală.

La solicitarea membrilor CALM, juriștii/avocații din componența Serviciului vor oferi suport juridic pentru autoritățile publice locale și aleșii locali, într-un mod neutru, competent, profesionist, fără discriminare de orice fel.

Astfel, CALM își propune să consolideze capacitățile autorităților publice locale, să întărească nivelul de cunoștințe juridice a funcționarilor publici și a aleșilor locali în ceea ce privește realizarea activităților și furnizarea serviciilor într-un mod eficient și calitativ, în conformitate cu prevederile cadrului legal existent. Se dorește ca aleșii locali să fie mai bine pregătiți pentru a se apăra și pentru a rezista eventualelor acțiuni ilegale și nejustificate ale organelor de drept.

SERVICIUL DE ASISTENȚĂ JURIDICĂ PENTRU ALEȘII LOCALI ACORDĂ:

- **Consilierea juridică a autorităților publice locale și a aleșilor locali în ce privește activitatea administrației publice locale, conform prevederilor cadrului normativ în vigoare;**
- **Asistență în elaborarea proiectelor de decizii și dispoziții, precum și formularea de opinii privind legalitatea acestora;**
- **Oferirea răspunsurilor la întrebările adresate de către aleșii locali, ce se referă la instrumentele, practicile, normele prin care organele de drept pot efectua abuzuri și presiuni asupra aleșilor locali;**
- **Întocmirea proiectelor de cereri, demersuri, plângeri, petiții din partea autorităților publice locale și aleșilor locali în faza prejudiciară.**

Domeniile de prestare a serviciilor sunt:

organizarea și funcționarea autorităților publice locale; descentralizarea serviciilor publice; achiziții publice; angajarea în serviciul public și relațiile de muncă; patrimoniu; procesul decizional; finanțe publice locale; abuzuri și presiuni din partea organelor de drept și altele.

Asistența juridică poate fi solicitată la telefon, prin fax, email sau direct la sediul CALM. Toate solicitările vor fi înregistrate de către secretariatul CALM și redirecționate consultanților.

Beneficiarii serviciilor sunt autoritățile publice locale de nivelul I (primari și viceprimari, consilieri locali, secretari ai consiliilor locale, contabili, ingineri funciari etc.) și autoritățile publice locale de nivelul II (președinții și vicepreședinții raioanelor, consilieri raionali, secretari ai consiliilor raionale, contabili etc.)

Serviciul este creat în cadrul unui parteneriat între CALM și IDIS "Viitorul", cu suportul și susținerea financiară a Ambasadei SUA în Republica Moldova.

CRJM
(Centrul de Resurse
Juridice
din Moldova)
va asista metodologic
la unele activități.

CONTACTE:

str. Columna 106A,
mun. Chișinău

Tel: (022) 000 280
Fax: 022 22 35 29

Persoană de contact:
Alexandru PALII

e-mail: serviciul.juridic@calm.md

web: www.calm.md

La înălțime cu CALM!

„La Înălțime cu CALM” – o emisiune a Congresului Autorităților Locale destinată oamenilor și soluțiilor ce contribuie la dezvoltarea satelor!

„La Înălțime cu CALM” este emisiunea ce reflectă activitatea autorităților locale, dar și a oamenilor care contribuie la dezvoltarea comunităților. Activitatea CALM, modificările legislative, cât de mult avansăm sau regresăm la capitolul descentralizare, soluții ce ar permite dezvoltarea satelor noastre, oameni care sfințesc locul- toate acestea le aflați în cadrul emisiunii „La Înălțime cu CALM”. Vă invităm să ne audiați în fiecare zi de sâmbătă, de la ora 10.00, la postul de radio Eco Fm, pe frecvențele 97,6 MHz – Fălești; 100,2 MHz – Sângerei; 104,4 MHz – Anenii Noi; 98,5 – Ștefan Vodă; 88,9 MHz – Ungheni și în fiecare zi de duminică, de la ora 14.10, la postul de radio Jurnal Fm, pe frecvențele 107,9 – Edineț; 95,2 – Sângerei; 88,2 – Telenеști; 99,1 – Șoldănești; 91,2 – Rezina; 98,7 – Dubăsari; 100,1 – Chișinău.

Tot „La Înălțime cu CALM” suntem la Vocea Basarabiei, pe 71,57 MHz, Chișinău, 67,79 MHz, Soroca, 100,3 MHz, Glodeni, 101,0 MHz, Pelinia, 101,9 MHz, Taraclia, 103,8 MHz, Ștefan Vodă, 91,90 MHz, Căușeni, 101,9 MHz, Rezina, 103,1 MHz, Soroca, 106,7 MHz, Vulcănești, 104,4 MHz, Dondușeni, 102,3 MHz, Strășeni, 100,1 MHz, Ungheni.

OAMENII INFORMAȚI SUNT PUTERNICI!

Redacția
„Vocea autorităților locale”

Responsabil pentru ediție
secretariatul CALM

Adresa: str. Columna, 106A, Chișinău,
MD 2004, Republica Moldova,

Tel.: + (373 22) 223509
Fax: + (373 22) 223529
+ (373 22) 213235

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
info@calm.md